

Eva Rönkkö

Kielikäytännöt ja niiden seuraukset

Monikielisyys liikunnassa ja urheilussa

Eva Rönkkö

Kielikäytännöt ja niiden seuraukset

Monikielisyys liikunnassa ja urheilussa

FT **Eva Rönkkö** (s. 1968 Tallinnassa) toimii vierailevana tutkijana Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksella. Hän työskenteli Monikielisyys liikunnassa -selvityshankkeen määräaikaisena tutkijana Liikuntatieteellisessä Seurassa. Liikuntasosiologina Rönkkö on paneutunut eriarvoisuuden tutkimiseen liikuntakulttuurissa. Hän on toiminut parin vuosikymmenen ajan kouluttajana ja järjestötoiminnan asiantuntijana vähemmistöihin kuuluvien henkilöiden liikuntamahdollisuuksien parantamiseksi.

Kuva: Rosita Kivinen

Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä 27

© Liikuntatieteellinen Seura ja Eva Rönkkö

Taitto: Antero Airos

Kuvat: Etukansi: Suomen koripallomaajoukkue helmikuussa 2018 Bulgariaa vastaan pelatun MM-karsintaottelun avausseremoniassa. Kuva: Harri Vallila

Antero Aaltonen: s. 10, 18, 40, 61, 75, 80, 84 ja takakansi

Jouko Kokkonen: s. 14 ja 28

Paino: Hansaprint, Turenki 2024

ISBN 978-952-5762-33-4

ISSN 1798-2464

Sisällys

Lukijalle	5
Esipuhe	6
Tiivistelmä	7
Sammandrag	8
Summary	9
1 Johdanto	10
2 Kohti monikielisuuden ymmärtämistä	14
2.1 Menetelmä ja teoreettiset kytkennät	15
2.2 Kyselyaineisto	16
2.3 Haastatteluaineisto	17
3 Monikielisyys liikuntayhteisöissä	18
3.1 Vastaajien taustatiedot	19
3.2 Taustatietoja liikuntayhteisöistä	21
3.3 Vastaajien kielivaranto	24
3.4 Vastaajien yksi-, kaksi- ja monikielisyys	24
3.5 Monikielisyteen vaikuttavat tekijät	26
Yhteenveto	27
4 Monikieliset liikuntayhteisöt käytännössä	28
4.1 Liikunnassa ja urheilussa käytetyt kielet	29
4.2 Liikunnan ohessa käytetyt kielet	33
4.3 Koettu monikielisyys liikuntayhteisöissä	36
Yhteenveto	38
5 Monikielisyteen liittyvät asenteet	40
5.1 Suhtautuminen monikielisyteen	41
5.2 Kokemukset monikielisuuden tarpeellisuudesta	44
5.3 Monikielisuuden hyödyt ja kipukohtat	48
5.4 Kokemuksia kielten eriarvoisuudesta	55
Yhteenveto	59
6 Osallisuus ja käytännöt monikielisisä liikuntayhteisöissä	61
6.1 Osallisuutta tukevat kielikäytännöt	62
6.2 Osallisuutta heikentävät kielikäytännöt	68
6.3 Ennakko-odotukset	71
6.4 Pelko puhua	72
6.5 Kielten oppiminen ja liikunta	73
7 Lopuksi	75
8 Suositukset	80
Lähteet & liitteet	
Lähteet	85
Liite 1: Selvitykseen liittyviä taulukoita	87
Liite 2: Monikielisyys ja kielikäytännöt liikuntayhteisöissä -kysely	98
Liite 3: Haastattelujen teemat	106

Lukijalle

”ARVOISAT ASIAKKAAT! Bästa kunder! Dear customers! Уважаемые посетители!” Käyntiopastus kaikuu Kontulan uimahallissa neljällä kielellä. Jalkapallovalmentaja vaihtaa lennosta kielen suomesta englanniksi ”Hassan, you play on the limit. We have nothing to loose.” Englanti on valmentajan äidinkieli, pelaajalle kieli yksi muiden joukossa.

Esimerkit kertovat, miten monikielisydestä on tullut osa liikunnan ja urheilun arkea viimeistään 2000-luvulla. Ilmiötä ei silti ole tutkittu Suomessa. FT **Eva Rönkön** *Monikielisyys liikunnassa ja urheilussa* -selvitys on ensimmäinen laatuaan. Rönkön tulokset herättelevät niin liikunnan ja urheilun ammattilaisia kuin harrastajia pohtimaan monikieliseen todellisuuteen liittyviä mahdollisuuksia, ongelmia ja kipukohtia.

Monikielisyys liikunnassa ja urheilussa perustuu varsin laajaan kyselyaineistoon, johon liittyvät määrälliset analyysit on tehnyt FT **Timo Ala-Vähälä**. Tekstin on kirjoittanut kokonaisuudessaan Rönkkö. Hän on hyödyntänyt sitä koostaessaan myös tekemiään haastatteluja, jotka muodostavat toisen aineistokokonaisuuden.

Selvitykseen tuo syvyyttä Rönkön oma tausta Virosta Suomeen muuttaneena liikunnan ammattilaisena. Hän on kouluttanut ulkomaalaistaustaisia vertaisohjaajia toimimaan suomalaisella liikuntakentällä ja ohjannut erityisesti maahanmuuttajataustaisten naisten liikuntaryhmiä. Rönkkö on toiminut suunnistusvalmentajana ja 12 vuotta Helsingin kaupungin liikuntavirastossa ryhmäliikunnan ohjaajana. Hän on kehittänyt myös iäkkäille sopivaa liikuntaa. Vankka suomalaisen liikuntakentän käytännön tuntemus ja teoriaosaaminen näkyvät selvityksessä.

Julkaisun viimeistelyvaiheessa monikielisyydelle oli käyttöä myös välillämme. Vaihdoin ajatuksia toimitustyön yksityiskohdista osaksi viroksi, joka on vahvin vieras kieleni.

Kiitokset Eva Rönkölle ja Timo Ala-Vähälälle monikielisyttä suomalaisella liikuntakentällä hahmottavasta julkaisun laatimisesta. Kiitokset ansaitsee myös selvityksen toteuttamista tukenut ohjausryhmä, johon ovat kuuluneet Ala-Vähälän ohella professorit **Taina Saari** ja **Niina Lilja**. Selvitykseen sisältyvien suositusten laatimiseen osallistuivat lisäksi lehtori **Samu Kytölä** ja tutkija **Eveliina Korpela**. Kiitos myös heille. Julkaisun toteuttamisen on mahdollistanut opetus- ja kulttuuriministeriön tarkoitukseen myöntämä avustus.

Monikielisyys liikunnassa ja urheilussa on tärkeä keskustelunavaus aikana, jolloin muukalaiskammo ja -viha ovat saaneet yhä enemmän jalansijaa niin Suomessa kuin koko Euroopassa. Oikeistopopulistiset liikkeet ovat järjestelmällisesti pyrkineet tekemään rasismista hyväksyttävää tai vähintäänkin siedettyä. Populistit ohittivat tarkoituksella arjen, jossa eritaustaiset ihmiset toimivat yhdessä heitä kiinnostavan asian parissa usein monikielisesti.

Rönkön valitsema monikielisuuden mahdollisuudet ja ongelmat tunnistava lähestymistapa tarjoaa myös ratkaisumalleja erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin. Yhtä tapaa lähestyä monikielisyttä ei ole, vaan liikunnan ja urheilun parissa toimivilta tarvitaan tilannekohtaista herkkyyttä erilaisissa kohtaamisissa. Oleellista on muistaa, että mikään kieli itsessään ei ole toista arvokkaampi. Käytäntö ohjaa useimmiten käyttämään suomea ja englantia, mutta mikään ei myöskään estä soveltuvien osien käyttämisestä liikuntaryhmässä puhuttuja kieliä.

Helsingin Kontulassa 6.10.2024

Jouko Kokkonen
toimituspäällikkö
Liikuntatieteellinen Seura

Esipuhe

KIELIMAISEMA YMPÄRILLÄMME ON MONIPUOLISTUNUT parin viimeisen vuosikymmenen aikana. Eri kieliä kuulee liikuntatoiminnassa puhuttavan yhä enemmän. Tiedämme kuitenkin vähän, mitä kielellisen kirjon lisääntyminen tarkoittaa liikuntayhteisöille ja liikkujille. Tämä selvitys valottaa arkisia käytäntöjä ja motiiveja, joita liikunnan globaali luonne tuo monikielistyvään liikuntakenttään.

Monikielisyys on muuttoliikettä laajempi ilmiö. Kielellinen kirjo ei kuitenkaan koske kaikkia liikuntatoimijoita yhtäläisesti, sillä kielten kirjo ei jakaannu tasaisesti. Kasvukeskuksissa on enemmän eri kieliä puhuvia henkilöitä kuin maaseudulla. Toisaalta pienen paikkakunnan aktiivinen urheiluseura saattaa tarjota liikunnallisen kodin muualta tulleille liikkujille, kilpailijoille tai valmentajille omia kielivähemmistöjä unohtamatta.

Tarve selvittää monikielisuuden tilaa liikuntayhteisöissä tuli ilmeiseksi ulkomaalaistaustaisia naisia ohjatussa ryhmäliikunnassa käsittelevässä väitöstutkimuksessani (Rönkkö 2023). Kielen merkitys ryhmän valinnoissa ja siihen kiinnittymisessä sekä harrastamisessa osoittautui ennakkokäsitystä suuremmaksi. Merkitys ei liittynyt yksinomaan liikkujiin, vaan koski myös monikielisten ryhmien ohjaajia ja heidän työskentelynsä ehtoja kunnan liikuntapalvelussa. Yksi tutkimustarina ohjasi kysymään laajemmin, kuinka monikielistä suomalaisen liikunta ja urheilu on. Se sai myös pohtimaan, missä liikkuvat ja työskentelevät ne, joiden kotikieli on jokin muu kuin suomi tai ruotsi. Minua alkoivat kiinnostaa myös ratkaisut, joita monikielisissä liikuntaympäristöissä on tehty kielestä aiheutuvien rajojen synnyn estämiseksi. Näihin kysymyksiin ei ole liikuntatutkimuksessa aikaisemmin kiinnitetty huomiota.

Opetus- ja kulttuuriministeriön tuki mahdollisti monikielisyyttä ja kielikäytäntöjä vapaa-ajan liikunnassa ja urheilussa käsittelevän tutkimustyön aloittamisen. Yhdessä selvityksessä liikuntakulttuuria läpäisevää mer-

kittävää muutoskehitystä voi käsitellä vain rajallisesti. Kohteeksi valikoituivat aikuiset, sillä he ovat liikuntakulttuurin kantava voima organisoidessaan ja toteuttaessaan toimintaa kaikenikäisille. Aikuiset ovat esimerkkejä nuorille ja luovat kielikäytännöillä, suhtautumisella ja valinnoilla toimintamalleja tuleville sukupolville.

Selvitystyö koettiin liikunnan kentällä tärkeäksi. Erityisesti kielivähemmistöihin kuuluvat, kuten ruotsin- ja viittomakieliset sekä ulkomailta muuttaneet liikuntatoimijat ilmaisivat kiittollisuutensa kieleen liittyvien kysymysten ottamisesta tutkimuskohteeksi. Lämmin kiitos kaikille haastateltaville ja kyselyyn vastanneille kokemusten jakamisesta urheilu-uralta, liikunnan harrastamisesta sekä toimimisesta monikielisissä liikuntaympäristöissä. Tarinanne huokuvat lämpöä kanssaliikkujia kohtaan. Esiin nousi kuitenkin myös rankkoja kokemuksia ulkopuolisuudesta omassa liikuntayhteisössä.

Monitieteisen selvitystyön taustatukena oli ohjausryhmä, johon kuuluivat professori **Taina Saarinen** Jyväskylän yliopiston koulutuksen tutkimuslaitoksesta, professori **Niina Lilja** Tampereen yliopiston kielten yksiköstä ja tutkija **Timo Ala-Vähälä** Liikuntatieteellisestä Seurasta. Liikunta- ja urheilutoimintaan kohdennettujen kielisuositusten työstämiseksi kokoontui asiantuntijaryhmä, jossa ohjausryhmän lisäksi neuvoja antoivat lehtori **Samu Kytölä** Jyväskylän yliopistosta ja tutkija **Eveliina Korpela** Helsingin yliopistosta ja Kielibuusti-hankkeesta. Opastusta sain myös työkavereiltani **Vilja Prinkeyltä**, **Riikka Roitolta** ja **Venla Väyryseltä**. Kiitos teille kaikille arvokkaasta panoksesta selvityksen laatimiseen. Kiitän myös emeritusprofessori **Hannu Itkosta** ja LitT **Kati Kauravaaraa** loppumetrioiden neuvoista kielisuosituksiin.

Vantaalla 17.9.2024

Eva Rönkkö, FT

Tiivistelmä

TÄMÄ SELVITYS LUO ensimmäisen kerran katsauksen monikielisyteen liikuntayhteisöissä. Tarkastelussa ovat kielellisen kirjon ilmentyminen, siihen suhtautuminen, kielten käyttö ja käytäntöjen vaikutukset monikielisissä liikuntaympäristöissä. Lähtökohtana oli kielen rooli osallisuutta edistävänä tai estävänä tekijänä vapaa-ajan liikunnan ja urheilun kontekstissa. Tarkastelukohteena olivat aikuiset toimijat seura- ja järjestötoiminnassa, kuntien liikuntapalveluissa ja vapaasti organisoituneissa liikuntayhteisöissä. Liikunta-alan yritykset oli rajattu selvityksen ulkopuolelle. Helmi–syyskuussa 2024 toteutettu selvitys perustuu verkkokyselyyn (n = 312) ja kohdennettuihin haastatteluihin (n = 18).

Aineiston perusteella ei voi tehdä koko liikuntakenttää kattavia yleistyksiä. Selvitys toi kuitenkin esiin monikielisyteen liittyviä kehityssuuntia. Väestön nopeasti lisääntyvä kielellinen moninaisuus on liikuntakentällä todellisuutta. Liikuntayhteisöjen monikielisuuden tilaa kuvasi kaksi tekijää: kielellisen moninaisuuden epätasainen jakautuminen ja siihen suhtautumisen ristiriitaisuus. Lisäksi liikuntakentällä on käytössä pienempi määrä kieliä kuin kotioiloissa puhutaan. Englannin kielen asema vaihtelee eri yhteisöissä. Tulostavoitteisessa kilpaurheilussa korostui englantia yhteisesti ymmärrettynä ammattikielenä. Englannin merkitys väheni ja useampien kielten käyttäminen kasvoi harrasteliikunnassa sekä kanssakäymisessä liikuntatoiminnan ulkopuolella.

Selvityksen keskeinen havainto oli kielellisen moninaisuuden jakautuminen niin liikuntayhteisöjen sisällä kuin välillä. Jakautuminen koskee myös toimijoiden asemaa, liikuntayhteisöjen tavoitteita ja organisoitumista. Monikielisyys kasaantui ensinnäkin huippu-urheiluun ja kansainväliseen kilpailutoimintaan. Toisaalta se oli yleistä sosiaaliseen kanssakäymiseen tähtäävässä liikunnassa. Monikielisiä olivat erityisesti ulkomaalaistaustaiset henkilöt ja kenttätason toimijat, kuten liikkujat,

urheilijat ja erityisesti valmentajat – harvemmin hallinnonhenkilöt ja johtajat. Suomessa syntyneet tiedostivat oman monikielisyytensä heikosti. Julkisen palvelun liikuntayhteisöiden ammattilaisten monikielisyys oli marginaalista. Muunkieliset liikkujat ja liikunnan ammattilaiset eivät näytä löytävänsä tietä kuntaorganisaatioihin.

Myös suhtautuminen monikielisyteen jakoi liikuntayhteisöjä, mikä vaikuttaa halukkuuteen kehittää toimintatapoja. Selvitys toi ilmi kielikäytäntöjen kytköksiä osallisuuteen sekä ulkopuolisuuteen. Osallisuutta edistäviä kielikäytäntöjä kuvasi kielten joustava, limittäinen ja rinnakkainen puhuminen. Osallisuutta tuki myös tulkauksen varmistaminen niin kommunikoinnin takaamiseksi kuin yhteisöllisyyden ja sosiaalisesti turvallisen tilan luomiseksi. Kielikäytännöt syntyivät tilannekohtaisesti ja spontaanisti ollen usein tiedostamattomia. Kielemiin ja kielenkäyttäjiin liittyviä valta-asemia sekä yhteyttä käytäntöihin monikielisissä ympäristöissä tunnistettiin heikosti, ellei vastaajalla ollut omakohtaista kokemusta vähemmistökielisydestä.

Selvityksen tavoitteena on parantaa suomalaisen liikuntakulttuurin kielitietoisuutta. Kielitietoinen ajattelu ja kielitietoiset käytännöt ovat tämän selvityksen perusteella löytäneet heikosti sijaa urheiluseuroissa, liikuntaorganisaatioissa, alan koulutuksissa tai liikuntapolitiikassa, vaikka kehitystäkin on tapahtunut. Selvityksessä esitetyt suositukset kielitietoiseen liikuntatoimintaan ulottuvat ruohojuuritason kenttätyöstä organisaatioihin, koulutukseen ja liikuntapolitiikkaan. Suositusten osa-alueet ovat: 1. kielitietoinen liikuntatoiminta, 2. kielitietoinen liikuntaorganisaatio, 3. kielitietoinen liikunta-alan koulutus ja 4. kielitietoinen liikuntapolitiikka.

Avainsanat: *monikielisyys, kielitietoisuus, osallisuus, yhdenvertaisuus, liikuntapolitiikka*

Sammandrag

DENNA UTREDNING, SOM är den första i sitt slag, ger en överblick över flerspråkighet i idrottsgemenskaper. Granskningen riktar sig på den språkliga mångfaldens olika uttrycksformer, inställningarna till språklig mångfald, användningen av språk och effekterna av olika praxis i flerspråkiga idrottsmiljöer. Utgångspunkten är språkets roll som en faktor som främjar eller förhindrar delaktighet i kontexten för motion och idrott på fritiden. Denna utredning fokuserade på vuxna aktörer i förenings- och förbundsverksamhet, kommunernas idrottstjänster samt i den fria organiserade idrottsverksamheten. Företag inom idrottsbranschen har lämnats utanför granskningen. Utredningen som genomfördes i februari–september 2024 baserar sig på en webbenkät (n = 312) och fokuserade intervjuer (n = 18).

Baserat på materialet kan inga generella slutsatser om hela idrottsfältet dras. Utredningen lyfter dock fram vissa utvecklingstrender som rör flerspråkighet. Den snabbt tilltagande språkliga mångfalden hos befolkningen är verklighet inom idrottsfältet. Två faktorer beskriver flerspråkighetens tillstånd inom idrottsgemenskaper: den språkliga mångfalden är ojämnt fördelad och inställningarna till den är motstridiga. Inom idrottsfältet används dessutom färre språk än vad som talas i hemmen. Engelskans ställning varierar i olika gemenskaper. Inom den resultatorienterade elitidrotten framhävs engelskan som ett yrkesspråk som alla förstår. Inom amatöridrotten och i umgänget utanför idrottsverksamheten har engelskan mindre betydelse, medan användningen av flera språk ökar.

En central observation i utredningen gäller fördelningen av den språkliga mångfalden både inom och mellan idrottsgemenskaperna. Denna uppdelning gäller också aktörernas ställning, idrottsgemenskapernas mål och deras organisering. Först och främst anhopas flerspråkigheten till verksamhet på toppnivå och internationell tävlingsidrott. Och andra sidan är flerspråkighet vanligt även inom idrott som syftar till socialt umgänge. Flerspråkighet återfinns framför allt hos personer med utländsk bakgrund och aktörer som deltar i verksamheten på fältnivå, såsom amatör- och elitidrottare och i synnerhet tränare – mer sällan hos

personer inom administrationen eller i ledningen. Personer födda i Finland har svag medvetenhet om sin egen flerspråkighet. Hos yrkespersonerna inom den offentliga sektorns idrottsgemenskaper är flerspråkighet marginellt. Det verkar som att amatörer och professionella inom idrott som har något annat modersmål än finska inte hittar till de kommunala organisationerna.

Också inställningarna till flerspråkighet delar idrottsgemenskaperna, vilket påverkar viljan att utveckla verksamhetssätten. Utredningen lyfter fram samband mellan språkliga praxis och delaktighet eller utanförskap. Språkliga praxis som främjar delaktigheten präglas av att olika språk används flexibelt, överlappande och parallellt med varandra i tal. Att tillgången till tolkning säkerställs, såväl för att garantera kommunikationen som för att skapa gemenskapsanda och ett socialt tryggt rum, bidrar också till delaktighet. Språkliga praxis uppkommer situationsbundet och spontant och är ofta omedvetna. Maktpositioner i anslutning till språk och språkanvändare samt kopplingen till praxis i flerspråkiga miljöer identifierades svagt, förutom av de svars personer som hade egen erfarenhet av att tillhöra en språklig minoritet.

Utredningen syftar till att förbättra den finländska idrottskulturens språkmedvetenhet. Enligt denna utredning har språkmedvetet tänkande och språkmedvetna praxis inte riktigt hittat sin plats i idrottsföreningarna, idrottsorganisationerna, utbildningarna inom branschen eller idrottspolitiken, även om viss utveckling har skett. De rekommendationer om språkmedveten idrottsverksamhet som framförs i utredningen sträcker sig från fältarbete på gräsrotsnivå till organisationer, utbildning och idrottspolitik. Rekommendationerna avser följande delområden: 1. Språkmedveten idrottsverksamhet, 2. Språkmedveten idrottsorganisation, 3. Språkmedveten utbildning inom idrottsområdet och 4. Språkmedveten idrottspolitik.

Nyckelord: *flerspråkighet, språkmedvetenhet, delaktighet, jämlikhet, idrottspolitik*

Summary

THIS INVESTIGATION PROVIDES, for the first time, an overview of multilingualism in sports communities. It examines different manifestation of linguistic diversity, attitudes towards it, language use, and the impact of certain practices in multilingual sports environments. The starting point of the investigation was the idea that the role of a language can either promote or hinder inclusion in the context of recreational sports and physical activity. The study focused on adults involved in club and organisational activities, municipal sports services, and freely organised sports communities. Private sport sector was not included in the report. The investigation was conducted between February and September 2024 and it is based on an online survey (n = 312) and targeted interviews (n = 18).

While the results cannot be generalised to the entire sports sector, they do highlight some developmental trends related to multilingualism. The rapidly increasing linguistic diversity amongst the general population is also reflected in the sports sector. The investigation showed that the state of multilingualism in sports communities is characterised by two factors: an uneven distribution of linguistic diversity and conflicting attitudes towards that trend. Additionally, fewer languages were shown to be used in sports settings than were spoken at home. The status of the English language varies across different sports communities. In performance-oriented competitive sports, English stands out as the commonly used professional language. On the other hand, the importance of English diminishes, and the use of multiple languages increases, in recreational sports settings and interactions outside of sports activities.

A key finding of the investigation was that linguistic diversity is distributed unevenly both within and between sports communities. This division is also linked to the speaker's role, the goals of the sports community, and how it is organised. Multilingualism was seen to be most present in elite sports and international competition. It also appeared to be also common in sports activities that were focused on social interaction. Multilingualism was characteristic especially of foreign-born and field-level actors, such as sports enthusiasts, athletes, and particularly coaches,

but less so of administrative personnel and leaders. Those born in Finland were generally less aware of their own multilingualism. Among professionals in public service sports communities, multilingualism was less common. Non-Finnish-speaking sports enthusiasts and professionals seem to find their way into municipal organisations less.

Attitudes towards multilingualism also appeared to divide sports communities, leading to a lack of willingness to develop new practices. The investigation revealed how different language practices can foster either inclusion or exclusion. Language practices that appeared to promote inclusion included the flexible, overlapping, and simultaneous use of languages. Ensuring interpretation, both to facilitate communication and to create a sense of community and a socially safe space, also increased the sense of inclusion. Language practices appeared to emerge spontaneously and in specific situations, often without the conscious awareness of the participants. The participants were often not aware of the power dynamics related to languages and their users, as well as their connection to practices in multilingual environments, unless they were speakers of a minority language themselves.

The aim of this investigation is to improve language awareness within Finnish sports culture. The findings reveal that language-aware thinking and practices have occupied a marginal space in sports clubs, sports organisations, educational programmes, and sports policies, even though some progress has been made. The recommendations put forward in the investigation in relation to increasing the language-aware nature of sports activities extend from grassroots fieldwork to organisations, education, and sports policies. The recommendations can be divided into the following key areas: 1. Language-aware sports activities, 2. Language-aware sports organisations, 3. Language-aware education in the sports sector, and 4. Language-aware sports policies.

Key concepts: *multilingualism, language awareness, inclusion, equality, sports policy.*

1 Johdanto

TÄMÄ SELVITYS LUO KATSAUKSEN kielellisen moninaisuuden ilmentymisestä liikuntayhteisöissä. Tarkastelu tuo esille, miten kieliin ja niiden käyttöön liittyvät valinnat ovat kytköksissä osallisuuden liikunnassa ja urheilussa. Tavoitteena on lisätä tietoa monikielisydestä liikuntakentällä, kuvata osallisuutta edistäviä ja heikentäviä kielikäytäntöjä sekä avata kielikäytäntöihin vaikuttavia tekijöitä. Keskeisenä lähtökohtana on tuoda esiin kielen merkitys liikunnassa ja urheilussa. Selvityksen perimmäisenä tavoitteena on lisätä kielitietoisuutta liikuntakentällä. Tämän saavuttamiseksi esitetään lopussa suosituksia liikuntayhteisöille, koulutusorganisaatioille ja valtiohallinnolle strategioiden ja toimintatapojen tarkastamiseksi kielitietoiseksi.

Yhteiskunnan toiminnot perustuvat olennaisesti kielenkäyttöön. Kieliin ja kielikäytäntöihin liittyvät kysymykset ovat yhä enemmän ajankohtaisia ja ne kytkeytyvät kansallisiin ja globaaleihin tekijöihin. Lisääntyvä monikielisyys koskettaa tavalla tai toisella jokaista liikuntayhteisöä. Kielellisen moninaisuuden lisääntyessä on tärkeä ymmärtää, miten muutos on liikuntaken-

tällä kytköksissä yhdenvertaisuuteen. Muutos synnyttää myös yksilöihin, liikuntaorganisaatioihin, koulutusinstituutioihin ja liikuntapolitiikkaan kohdistuvia vaatimuksia.

Suomen väestö on jo lähtökohtaisesti kielellisesti moninainen. Virallisesti Suomi on kaksikielinen maa. Käytännössä Suomessa on käytetty suomen ja ruotsin lisäksi useita kotoperäisiä kieliä, kuten saamea, viittomakieltä ja romanikieltä sekä paikallisia murteita. Fyysisen ja digitaalisen yllirajainen liikkuvuus sekä ammattimaisuutuva urheilu lisäävät liikunnan kentällä kosketusta eri kieliin. Tilastokeskuksen mukaan muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvia on Suomessa jo lähes puoli miljoonaa ja määrä on kaksinkertaistunut 11 vuodessa. (Tilastokeskus 2023). Yksityiskohtaisempi kuvaus väestön monikielisyysmuutoksista on esitetty vastikään julkaistussa raportissa suomen kielen tilasta 2020-luvun puolivälissä (Onikki-Rantajääskö 2024).

Urheilussa, vapaa-ajan harrastuksissa ja liikuntapalvelujen käytössä kielikäytännöt syntyvät usein tilanteiden sanelemina. Ne ovat kytköksissä siihen, millaisia kokemuksia ja näkemyksiä liikuntayhteisöjen jäsenillä on monikielisydestä. Ratkaisut ja totutut käytännöt voivat tuntua järkipäisiltä. Ne eivät kuitenkaan välttämättä tue liikunnan harrastamista, urheilemista tai valmentajana työskentelemistä silloin, kun puhuttu kieli poikkeaa liikuntayhteisön enemmistön kielestä.

Monikielisyys ja muuttuva kielimaisema tarjoavat liikuntayhteisöissä joillekin mahdollisuuksia ja menestystä, mutta rajoittavat toisten osallisuutta ja omaehtoisuutta. Tutkimuskirjallisuudessa on tunnistettu liikunta-aktiivisuuden liittyvä polarisoituminen ja paikannettu myös prosessin taustalla olevat yhteiskunnalliset olosuhteet (Itkonen 2021). Väestön moninaisuus ja siihen kiinteästi liittyvä monikielisyys on kuitenkin paljolti jäänyt tarkastelun ulkopuolelle (Kauravaara & Rönkkö 2020). Tässä selvityksessä nähdään liikunta itsearvoisena ja kielet välineenä harrastaa liikuntaa tai urheilua yhdessä.

Kielen ja kielikäytäntöjen yhteys osallisuuteen on teemana läpi selvityksen. Osallisuus ymmärretään tietynä ajankohtana ja tietyssä paikassa tapahtuvaksi prosessiksi. Osallisuudessa on tärkeä erottaa osallistuminen liikuntaan ja tunne kuulumisesta liikuntayhteisöön. Kielikäytännöt vaikuttavat liikunnassakin molempiin ulottuvuuksiin (Rönkkö 2023).

Kielitietoisuus ja kielipolitiikka

Kielitietoisuus on paitsi taitoa valita tilanteeseen sopivia kielen käyttötapoja myös tietoisuutta siitä, miten kieli on osa sosiaalista kanssakäymistä, ja millaisia rooleja kie-

lellä on liikuntayhteisössä. Kielitietoisuus auttaa myös havaitsemaan, miten kieli luo liikunnassa mahdollisuuksia tai rakentaa erilaisia rajoja sekä määrittää sosiaalisia suhteita. Kielitietoisuuteen liittyy kieli-ideologioiden ja julkisten diskurssien tunnistaminen. Kieli-ideologiat ja julkiset kannanotot luovat uskomuksia, suhtautumistapoja ja siten käsityksiä kielten käytöstä sekä yksi- ja monikielisydestä. Kun kuvittelemme puhuvamme kielistä, niin puhumme itse asiassa kielten käyttäjistä. (Saarinen ym. 2019.) Selkeät kielten väliset rajat luovat niitä myös puhujien välille (Laihonen & Halonen 2019; ks. myös Piller 2016).

Kielitietoisuuteen sisältyy myös kielihierarkioiden tunnistaminen. Ihmisten välisessä toiminnassa neuvotellaan sosiaalisista statuksista, valtasuhteista ja asemista yhteiskunnassa. Samoin kieliin kytkeytyy statuksia, eriarvoisuutta ja kielten käytön yhteiskunnallista oikeuttamista. Pöyhönen ja kumppanit (2019) ovat kiinnittäneet huomiota monikielisuuden tulkitsemiseen joillakin rikkaudeksi ja toisilla kielitaidottomuudeksi. Tutkijoiden mukaan esimerkiksi englannin osaamista arvostetaan, ja joidenkin toisten kielten osaamista pidetään vähemmän arvokkaana taitona. Kieli on siten yksi erontekemisen muoto, jonka pohjalta syntyy yhteiskunnallista eriarvoisuutta ja sosiaalista ulkopuolisuutta.

Erontekoja eivät synnytä pelkästään yksilöt, vaan myös organisaatioiden rakenteista johtuvat käytännöt (Thernborn 2014). Liikuntaorganisaatioiden ja alan koulutusinstituutioiden julkilausutut ja epäsuorat tavoitteet väestön moninaisuuteen tai kansallisiin kielivähemmistöihin liittyen raamittavat kentällä tehtävää työtä, mikä vaikuttaa toimijoiden kielellisiin valintoihin (Rönkkö 2020). Kielitietoisuus on siten tarpeellista sisäistää myös liikunta-alan organisaatioissa.

Liikuntakentän kielikäytännöt ovat osa kansallista kielipolitiikkaa, joka on yhtäältä näkyvää normittamista lakien, säädösten ja strategioiden muodossa. Toisaalta kyse on julkilausumattomista valinnoista arjen tilanteissa. Kansallisella tasolla kielipoliittiset päätökset määrittävät eri kielten aseman ja käytön julkisella sektorilla. Kokonaisuutta täydentävät kunta- ja organisaatiokohtaiset strategiat. (Pöyhönen ym. 2019.) Lait ja säädökset ohjaavat lisäksi kielitaitovaatimuksia osalla työntekijöitä (ks. Virtanen & Raitanen 2019). Kielitaitovaatimusten arviointi liittyy oleellisesti kielitietoisuuteen, jotta vaatimuksia ei korosteta liikaa tai liian vähän.

Kansallinen kielilainsäädäntö ei ota suoraan kantaan ihmisten vapaa-ajan ja harrastustoiminnan kielellisiin valintoihin. Perustuslain 17 § takaa oikeuden ylläpitää omaa kieltä ja kulttuuria (Perustuslaki 731/1999), minkä voi tulkita mahdolliseksi tueksi omakielille lii-

kuntayhteisöille. Lisäksi Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien julistus ohjaa takaamaan ihmisille poliittisesti ja moraalisesti yhtäläiset oikeudet. Kielitutkijat kiinnittävätkin huomiota ihmisoikeuksiin kielellisen hyvinvoinnin tärkeimpänä tekijänä. Kielellisillä ihmisoikeuksilla tarkoitetaan oikeutta samaistua yhteen tai useampaan kieleen joutumatta syrjinnän kohteeksi, oikeutta perusopetukseen omalla kielellä, oikeutta käyttää omaa kieltään viranomaisten kanssa asioidessa ja oikeutta oppia asuinmaansa virallinen enemmistökieli (Skutnabb-Kangas 2012, 238). Kielitietoisuuden on katsottu olevan yhdenvertaisuuteen liittyvä kansalais-taito (Piippo 2024).

Kielellinen monimuotoisuus ja liikuntapolitiikka

Kielellinen monimuotoisuus tarkoittaa eri kielten kirjoa. Se sisältää myös tavan, jolla kieliä käytetään. Monikielisessä liikuntaympäristössä voi siten olla eri kielten puhujia, mutta myös useita eri kieliä käyttäviä liikkujia. Kielellisesti monimuotoisessa yhteisössä kielten käyttötapoja on useita. Kieliä voi esimerkiksi puhua tarkasti rajatusti käyttäen yhtä kieltä, käyttää kahta kieltä rinnakkain ja sekoittaa puhuessa sanoja eri kielistä. Puhe-tilanteeseen liittyy kielten lisäksi sanaton ja kehollinen viestintä, jolla on liikuntakentällä osana kehollista toimintaa hyvinkin merkittävä rooli.

Kielellinen monimuotoisuus näkyy suomalaisella liikuntakentällä instituutionaalisenä kaksikielisyytenä eli suomen- ja ruotsinkielisenä urheiluliikkeenä. Monikielisyyteen liittyvä järjestäytynyt liikuntakenttä on kuitenkin moninaisempi, sillä Kuurojen Urheiluliitto perustettiin jo vuonna 1920 (www.skul.org). Monikulttuurisia ja kielisiä liikuntaseuroja yhdistävä kattojärjestö FIMU aloitti toimintansa vuonna 1999 (www.fimu.org).

Liikuntatoiminta on myös käytännön kielipolitiikkaa, jonka ohjaamiseen ei vielä kuitenkaan kiinnitetä huomiota. Liikuntapoliittisissa strategioissa käsitellään yhdenvertaisuutta ja eriarvoistumista, mutta ne eivät ulotu väestön kielelliseen moninaisuuteen, eivätkä kotimaisten tai muuttoperäisten kieli- ja kulttuurivähemmistöjen liikunnallisiin tarpeisiin. Monikielisyys liitetään usein kapeasti maahanmuuttoon ja kotouttamiseen näkemättä aihetta laajemmin useiden kielivähemmistöjen näkökulmista yhtenä erontekona muiden joukossa.

Urheiluseurojen ja lajiliittojen toimintaa normitehtaan muun muassa Olympiakomitean Tähtiseura -laulukriteereillä. Kriteereinä ovat johtaminen ja hallinto, urheilutoiminta, seuran ihmiset ja resurssit. Kriteereissä ei oteta kantaa väestön monimuotoisuuteen ja kielimaisen laajentumiseen. Teksti liikkuu hyvin yleisellä

tasolla: kriteeristöissä todetaan esimerkiksi, että *”seura on avoin ja edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua varallisuudesta, etnisestä alkuperästä, sukupuolesta, vammasta tai muusta yksilöön liittyvästä syystä riippumatta ja toimii syrjinnän ehkäisemiseksi”*. Kriteeristöissä ei kuitenkaan oteta esiin kielellisen moninaisuuden vaikutusta liikuntamahdollisuuksien yhdenvertaisuuteen. Siten kriteerit eivät tue seuroissa kielikäytäntöjen ja niiden seurauksien tarkastelua.

Myöskään Olympiakomitean hyväksymä *Urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma 2020–2024* ei ota kantaa kielellisen moninaisuuden käytäntöihin. Ohjelman visiossa sanotaan, että *”toimintamme on läpinäkyvää, avointa ja osallistavaa.”* Alakohdassa *Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo* todetaan: *”Kaikki ovat tervetulleita mukaan toimintaamme.”* Ohjelmaan liittyvät aineistot käsittelevät sukupuolten tasa-arvoa, harrastamiskuluja ja Valtti-ohjelmaa, joka liittyy vammaisiin henkilöihin. (www.olympiakomitea.fi).

Reilu Peli -asiakirjassa mainitaan *äidinkieli* yhdenvertaiseen ihmisarvoon liittyen (Olympiakomitea 2021). Asiakirja kannustaa edistämään *”monimuotoista liikuntakulttuuria, jossa kaikkia toimijoita arvostetaan”* jättäen keskeisistä käyttäytymis- ja toimintatavoista sopimisen joukkue- ja seuratasolle. Asiakirja käsittelee turvallista toimintaympäristöä, mutta siinä ei mainita erilaisten erontekojen pohjalta syntyviä ulossulkemisia, joita esimerkiksi kielikäytännöt saattavat aiheuttaa. Olympiakomitean vastuullisuusohjelmaa ollaan uudistamassa.

Tutkimuksia kielikäytännöistä

Liikunnan ja urheilun kielikäytäntöihin ja valintoihin liittyvää tutkimusta on Suomessa tehty niukasti. Aihepiiriä on analysoitu etnografisessa väitöstutkimuksessa, joka käsittelee kielten rooleja sosiaalisissa suhteissa ulkomaalaistaustaisten naisten ohjatussa liikunnassa (Rönkkö 2023; myös Rönkkö 2024). Kielen ja liikunnan rajapinnalla on tehty tutkimusta liittyen koulujen kielenopetukseen. Osana Koneen Sääton rahoittamaa ELLA-hanketta on tarkasteltu tanssin ja liikkeen merkitystä kehollisessa kielennoppimisessa peruskoulussa, valmistavassa opetuksessa ja liikunnanopettajakoulutuksessa. Hankkeessa tutkittiin myös tanssin ja kielen yhteyttä osallisuuden rakentamisessa (esim. Korpinen & Anttila 2023). Lisäksi on tutkittu jalkapallofaniin sosiaalisen median foorumien kielikäytäntöjä (Kytölä 2013). Kielellistä haavoittuvuutta pohdittiin myös Soveltavan liikunnan päivien verkkotyöpajassa *Kielellinen yhdenvertaisuus* vuonna 2022.

Myös kansainvälinen tutkimus kielikäytännöistä urheilufoorumeilla on varsin nuorta. Jalkapalloon liit-

tyvä systemaattinen tutkimus valmistui professori Eva Lavricin johdolla Innsbruckin yliopistossa 2000-luvun lopulla (Chovanec 2009). Tanskassa on tutkittu kielellisen etnografian keinoin sosiaalisten identiteettien ja järjestysten muodostumista kööpenhaminalaisessa taekwondoseurassa (Madsen 2015). Madsenin mukaan monikielisuuden ja liikunnan rajapinnalla tehtävä tutkimus jakaantuu kahtia. Yhtenä suuntauksena on kiinnostus urheiluun ja liikuntaan itseensä, jolloin kohteena ovat liikuntakentän sisäiset sosiaaliset prosessit ja kielikäytäntöjen yhteys niihin. Toisessa lähestymistavassa kohteena on sosiaalinen elämä ja urheilun rooli globalisoituvassa sekä monikielisessä yhteiskunnassa identiteettien ja sosiaalisten kerrostumien rakentajana (Madsen 2018).

Muilla toimintasektoreilla, kuten kouluissa, työpaikoilla ja julkisissa palveluissa, on Suomessa tehty runsaasti kielikäytäntöihin liittyvää tutkimusta. Esimerkiksi sosiaalityön monikielistymistä ja asiakkaiden kielellistä haavoittuvuutta tutkittiin Åbo Akademin ja Helsingin yliopiston SOSKIELI-yhteishankkeessa (www.soskieli.fi). Työelämään liittyen on Jyväskylän yliopistossa tutkittu hoitoalan kielikysymyksiä (esim. Suni 2023). Tampereen yliopistossa on tarkasteltu kielellisiä käytäntöjä monikielillä rakennustyömailla (Härmävaara & Lilja 2022). Myös Helsingin yliopistossa on tutkittu monikielistyvää työelämää. Tutkimushankkeessa valmistui *Monikielisen työyhteisön opas* (Lehtimaja 2023) kielitietoisuuden lisäämiseksi työpaikoilla. Oppaan vinkkejä on käytetty myös tämän selvityksen suositusten kirjoittamisessa.

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus toimii kielitutkimuksen kentällä kielipolitiikan ja Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielitutkimuksen keskus kielikoulutuspolitiikan asiantuntijana (Pöyhönen ym. 2019). Turun yliopiston Kielen ja hyvinvoinnin tutkimuskeskus LaWen tavoitteena on tukea ja edistää alan tutkimusta (Paananen ym. 2023.). Lisäksi Helsingin yliopisto koordinoi Satakieli-tutkijaverkostoa, jonka jäsenet tutkivat moninaisia, kielipolitiikasta institutionaalisen vuorovaikutuksen käytänteisiin ulottuvia ilmiöitä. Aalto-yliopiston, Helsingin yliopiston ja Metropolia, Haaga-Helia ja Laurea ammattikorkeakoulujen Kielibuusti kehittää kielitietoisia käytäntöjä Suomeen muuttaneiden suomen ja ruotsin kielen opetukseen (www.kielibuusti.fi).

Kielikäytäntöjen tutkimistarve osana yhdenvertaisuustutkimusta tuli esille artikkelikokoelman *Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa* (Kokkonen & Kauravaara 2020) myötä. Vaikka artikkeleissa ei suoraan käsitelty kielen ja käytäntöjen vaikutusta sosiaalisiin suhteisiin, otti kokoelman yhteenvedoartikkeli kantaa kielen mer-

kitykseen yhtenä eriarvoisuuden aiheuttajana: ”*Artikkeleissa ulossulkeminen näkyy esteiden asettamisena esimerkiksi fyysisen kyvykkyyden, kielitaidon tai alakulttuurien hallitsemisen perusteella. Kokoelmasta kuitenkin puuttuu kielivähemmistöihin kuuluvien viittomakielisten sosiaalisen ja kielellisen tasa-arvon kysymykset*” (Kauravaara & Rönkkö 2020).

Selvityksessä käytetyt käsitteet

Selvityksen keskeinen käsite on *kielikäytännöt* (language practices). Kielikäytännöillä tarkoitetaan paikallisesti ja tilannekohtaisesti vuorovaikutuksessa toteutettuja kielellisiä valintoja. Kielikäytännöt ovat Spolskyn (2004) mukaan yksi kolmesta kieliyhteisön kielipolitiikan osa-alueesta. Muut kaksi ovat *kielikäsitykset* (language beliefs) ja *kielen sääntely* (language management) (Pöyhönen ym. 2019). Kielikäytäntö määrittelee mitä kieliä tulisi käyttää ja miten.

Monikielisyys tarkoittaa yksilön tai ympäristön kielellistä kirjoa (Lehtimaja 2023). Monikielisessä liikuntayhteisössä voidaan käyttää useita kieliä tai se voi olla yksikielinen, mutta puhujien kielitaustat poikkeavat toisistaan.

Kieliympäristö viittaa kielimaiseman toiminnalliseen puoleen eli siihen, millaista kielimaisemassa on elää ja toimia. Kieliympäristöön liittyvät kielen ohella myös eri kielimuotojen ja niiden puhujien juridinen ja sosiaalinen asema sekä mahdollisuudet osallistua yhteisön toimintaan. (Kok ym. 2019.)

Kielirepertuaari tai *kielivaranto* tarkoittavat ihmisen elämänsä varrella keräämää kielellisten resurssien kokoelmaa. Hän hyödyntää ja tulkitsee tätä kokoelmaa vuorovaikutuksessaan toisten ihmisten kanssa (Blommaert & Backus 2011).

Kielitietoisuus on erilaisten kielenkäytön tilanteiden sekä kieleen liittyvien piirteiden tietoista ja aktiivista havainnointia sekä herkimistä kielen käytölle ja sen vaihtelulle. Kielitietoisuus koskee sekä ajattelua että toimintaa (Lehtimaja 2023).

Kotikieli on henkilön lähipiirissä puhuma kieli. Käsitettä käytetään synonyymina *äidinkielelle* tai *omakielelle*. Koska henkilöllä voi olla syntymästä asti kaksi tai useampi kotikieltä, on vaikea määrittellä yhtä niistä äidinkieleksi. (Kotimaisten kielten keskus.)

Lingua franca tarkoittaa erikielisten keskenään käyttämää yhteistä kieltä, kuten esimerkiksi englantia tai suomea. (Kotimaisten kielten keskus.)

2

Kohti monikielisyyden ymmärtämistä

SELVITYKSEN TAVOITTEENA ON tuottaa yksityiskoh- taista ja järjestelmällistä tietoa monikielisuuden tilasta liikuntatoiminnassa. Monikielisuuden tilalla tarkoitetaan tässä selvityksessä tietoutta liikun- tayhteisöjen kielellisestä todellisuudesta, käytännöistä ja konteksteista. Nämä kaikki vaikuttavat liikuntayhteisö- jen jäsenien kokemuksiin osallisuudesta.

Tavoitteena oli selvittää, ketkä ovat liikuntayhteisöissä monikielisiä, mitä kieliä liikuntatoiminnassa ja sen ulkopuolella käytetään sekä millaisiin liikuntayhteisöihin kielellinen moninaisuus paikantuu. Lisäksi koh- teena oli monikielisuuden paikantuminen liikuntayhteisöissä suhteessa sen jäsenen rooleihin. Liikuntayhteisöissä on liikkujia tai urheilijoita, ohjaajia, valmentajia, toimihenkilöitä ja johtajia.

Kielellistä kirjoa kuvaavien tietojen lisäksi tavoit- teena oli kerätä tietoja monikielisyyteen liittyvistä käy- tännöistä. Kielikäytäntöjen sekä niiden taustalla olevien käsityksien ja asenteiden kartoittaminen kertoi, miten käytännöt mahdollistavat tai estävät erikielisten henki- löiden osallistumisen liikuntatoimintaan. Selvitystyötä ohjasivat seuraavat viisi kysymystä:

- Millaisia ovat kielikäytännöt liikuntakentän eri toi- mintaympäristöissä?
- Miten käytännöt syntyvät?
- Miten käytännöt edistävät tai estävät osallisuutta lii- kuntayhteisöissä?
- Kenen ehdoilla kielikäytäntöjä määritellään?
- Millaisia sosiaalisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia kieliä koskevilla valinnoilla on?

Selvityksen pääkohderyhmänä olivat aikuiset liikunta- kentän toimijat. Liikuntakentän toimijoilla tarkoitettiin liikuntaa tai urheilua harrastavia henkilöitä, valmenta- jia, liikuntaryhmien ohjaajia, seurojen toimihenkilöitä ja kuntien työntekijöitä. Selvitys rajautui organisoit- tuun liikuntatoimintaan keskittyen harrasteliikunnan ja kilpaurheilun yhteisöihin, jotka toimivat kansalais- toiminnan, huippu-urheilun tai kunnallisten liikunta- palveluiden piirissä. Resurssisivistä yksityisen sektorin lii- kuntayhteisöt rajattiin selvityksen ulkopuolelle.

2.1 Menetelmä ja teoreettiset kytkennät

Monimenetelmällinen selvitys toteutettiin yhdistäen määrällistä ja laadullista aineistoa. Verkkokyselyllä haet- tiin määrällistä tietoa liikunnassa ja sen ohella käytet- tävistä kielistä, niiden paikantumisista ja käytöstä eri- tyyppisissä liikuntaorganisaatioissa ja tilanteissa. Lisäksi kyselyllä selvitettiin määrällisesti monikielisyyteen liitty-

viä asenteita, tarpeita, hyötyjä ja ongelmia. Kysely tuotti myös laadullista aineistoa liikkujien, urheilijoiden, val- mentajien ja toimihenkilöiden kokemuksista ja näke- myksistä monikielisisä liikuntaympäristöissä.

Aineiston syventämiseksi haastateltiin huippu-ur- heilussa, harrasteliikunnassa ja julkisissa palveluissa toi- mivia liikkujia, ohjaajia, valmentajia ja toimihenkilöitä. Haastatteluilla haettiin kohdennetusti tietoa monikie- lisen liikuntayhteisön käytännöistä, liikuntayhteisöön liittyvistä odotuksista ja kokemuksista vähemmistökie- lisiin liikkujina. Kysely kokosi tietoa satunnaisilta vas- taajilta. Haastatteluilla kerättiin myös kokemuksia sekä liikkujilta että liikunnan toteuttajilta. Haastateltavia etsittiin erityyppisistä ja eri tavoittein toimivista orga- nisaatioista. Määrällisen ja laadullisen aineiston keruu ja analysointi tehtiin rinnakkain, jolloin aineistojen luke- misessa ja tulkintojen tekemisessä eri aineistotyytit tuki- vat toinen toisiaan.

Selvityksen alkuvaiheessa käynnistettiin lisäksi suosi- tusten laatimisprosessi, joka nivoutui osaksi laadullisen aineiston keruuta ja sen analyysiä. Prosessi alkoi tutustu- malla muiden alojen, kuten Metropolian Ammattikor- keakoulun omiin ja Åbo Akademin yhdessä Helsingin yliopiston kanssa sosiaalialalle julkaisemiin kielilinja- uksiin (ks. www.soskieli.fi). Selvityshankkeen ohjaus- ryhmä peilasi näiden linjausten perusteella hahmotel- tua suositusrunkoa alustaviin havaintoihin. Suosituk- set teemoitettiin aineistokeruun päätyttyä ja soveltavan kielitutkimuksen asiantuntijapaneeli käsitteli teemoja toukokuussa 2024. Selvityksen valmistumisvaiheessa kirjoitettiin kielikäytännöistä yksityiskohtainen luon- nos, joka lähetettiin tarkistuskierrokselle liikunta- ja kielitutkijoille. Suositusten kirjoittamisprosessi vaikutti kaksisuuntaisesti: yhtäältä suositusten laatiminen toimi teoreettisena peilinä aineiston tulkinnassa ja toisaalta aineistohavainnot ohjasivat suositusten muotoutumista.

Teoreettinen kehys

Selvitys paikantuu liikunnan yhteiskuntatieteiden ja soveltavan kielitutkimuksen risteykseen ammentaen näkökulmia *kuulumisen* sekä *superdiversiteetin* tutki- muksista. Soveltava kielitutkimus tarkastelee kieltä sosiaalisena, vuorovaikutuksellisenä ja poliittisena ilmi- önä, jolla rakennetaan identiteettejä ja toimintakult- tuureja (Pöyhönen ym. 2019; Lehtonen 2015; Dufva ym. 2011). Kieli voi mahdollistaa, mutta myös ylläpitää rajoja, mikä aiheuttaa haavoittuvuutta, eriarvoisuutta ja ulkopuolisuutta (Paananen ym. 2023). Soveltava kielit- tutkimus ohjaa lähestymään eri kieliä käytännönlähei- sesti ja tilannekohtaisesti tekemisen tavoitteista käsin asettamatta kieliä arvojärjestykseen (ks. Lilja ym. 2017).

Selvityksen kannalta tämä tarkoittaa liikuntatoiminnan ensisijaisuutta, jossa kielet ovat liikuntaharrastuksessa tai urheilemisessa toiminnan välineitä. Kielten oppimisessa liikunnan välillinen rooli tunnustetaan merkittävänä ja rinnasteisena muun vapaa-ajan yhteisöllisen tekemisen kanssa.

Osallisuus ja ulkopuolisuus läpäisevät tarkastelukulmina koko selvityksen. Osallisuus on enemmän prosessi kuin tila ja sillä on kytkös aikaan ja paikkaan (Leemann ym. 2015; Raivio & Karjalainen 2013). Osallisuus ilmenee eri tasoilla, kuten yksilöllisissä, yhteisöllisissä ja globaaleissa suhteissa. Osallisuus liikuntayhteisöissä tarkoittaa joukkoon kuulumista sekä toimimista merkitykselliseksi koetuissa suhteissa (Rönkkö 2023). On tärkeää erottaa osallisuus ja osallistuminen, sillä osallistuminen on keino osallisuuden kokemiseksi. Liikuntatoimintaan osallistuminen ei siten välttämättä takaa osallisuutta.

Kokemuksellisena osallisuus on laajempi käsite kuin osallistuminen. Se edellyttää henkilön tunnustamista ja hyväksymistä niine taustoineen ja ominaisuuksineen, joilla hän liikuntatoimintaan tulee. Kuten sosiologi **Nira Yuval Davis** (2011) kuvaa, rakentuu yhteisöön kuulumisen tunnepitoisesta kiinnittymisestä ja sosiaalisten positioiden yhteisvaikutuksesta. Osallisuuden jäljittämässä tulee siten kiinnittää huomiota kielen rooliin liikuntaa tai urheilua harrastavien henkilöiden sosiaalisten identiteettien määrittäjänä.

Monikielisyys kytkeytyy lisäksi monimuotoisuustutkimukseen, jossa keskeisenä käsitteenä viimeaikaisessa tutkimuksessa on superdiversiteetti (ks. Martikainen ym. 2024). **Steven Vertovecin** (2007) luoma käsite kuvaa yhteiskuntien kompleksista ja ennakoimatonta moninaistumista, jossa muutokset tapahtuvat nopeasti, ovat levinneet laajalle ja ovat mittakaavaltaan suuria. Tällaisessa yhteiskunnallisessa muutostilassa yksittäisillä sosiaalisilla kategorioilla, kuten etnisyydellä, muutto-taustalla, synnyinmaalla, sukupuolella tai kotikielillä ei välttämättä ole moninaisuuden tutkimisessa selitysvoimaa, koska useiden tekijöiden vaikutus risteää (Vertovec 2019). Superdiversiteetti ohjaa siirtymään etnisten tai kieliryhmien välisestä tarkastelusta ryhmien ja yksilöiden useiden sisäisten erojen tarkasteluun. Käsite auttaa välttämään etnisyyteen tai kieleen perustuvaa toiseuttamista ja kääntää katsetta myös rakenteellisiin tekijöihin.

2.2 Kyselyaineisto

Verkkokysely toteutettiin 15.2.–31.4.2024 lähettämällä sähköinen Webropol-kyselylinkki kansalaistoiminnassa, huippu-urheilussa ja julkisella sektorilla toimiville liikuntayhteisöille. Kolmiosaisen lomakkeen ensimmäi-

sessä osassa tiedusteltiin vastaajan henkilökohtaista kielivarantoa eli kotona, kodin ulkopuolella ja liikuntayhteisössä käytettäviä kieliä. Lisäksi pyydettiin määrittämään kokemuksensa yksi-, kaksi- tai monikielisydestä sekä siihen vaikuttaneita tekijöitä. Toisessa osassa kartoitettiin liikuntayhteisön taustatietoja, monikielisyttä ja kieliin liittyviä asenteita. Kolmannessa osassa pyydettiin arvioimaan monikielisuuden tarpeellisuutta ja eri kieliä puhuvien osallisuutta. Lisäksi pyydettiin kuvaamaan monikielisen liikuntayhteisön toimintatapoja, hyötyjä ja haasteita.

Verkkokyselyn aineisto kerättiin suomeksi, ruotsiksi, englanniksi ja venäjäksi. Suomen ja ruotsin lisäksi englanti valikoitui kyselykieleksi sen laajan käytön vuoksi. Koska venäjä on yleisin Suomessa puhuttu vieras kieli, tarjolla oli mahdollisuus vastata myös venäjäksi. Linkit erikielisiin kyselylomakkeisiin julkaistiin Liikuntatieteellisen Seuran (LTS) verkkosivuilla. Sähköinen kyselylinkki lähetettiin 25 liikuntajärjestölle tai seuralle, 12 suurelle kunnalle ja 27 etnisten suhteiden tai moninaisuustyön parissa toimiville taholle, kuten Siirtolaisinstituuttiin ja etnisten suhteiden tutkijaverkostoon. Lisäksi kyselyä levitettiin LTS:n tiedotuskanavien, Liikunta ja Tiede -lehden sekä sosiaalisen median kautta. Useat liikunta- ja maahanmuuttajaorganisaatiot välittivät kyselyn verkostoissaan ja uutiskirjeissään.

Kyselyyn vastasi yhteensä 312 henkilöä, joista vastasi suomeksi 230, englanniksi 41, ruotsiksi 21 ja venäjäksi 20 henkeä. Kyselyyn ovat todennäköisesti vastanneet etenkin monikielisissä yhteisöissä toimivat tai monikielisyteen liittyvistä teemoista kiinnostuneet. Sen vuoksi tuloksia ei voi suoraan yleistää koko liikuntakulttuuria koskeviksi.

Kotikielen mukaan tarkasteltuna valtaosa vastanneista puhui suomea (81 %). Ruotsia käytti kotikielenään 13, englantia 21 ja viittomakieltä 5 prosenttia vastanneista. Lisäksi muita kieliä puhui 6,5 prosenttia vastaajista. Vastajat saattoivat ilmoittaa useampia kotikieliä, joten prosenttien summa on yli 100. Ilmoitetut kotikielien on esitetty taulukossa 11 luvussa 3.3 *Vastaajien kielivaranto*.

Ruotsia ja viittomakieltä käyttävien osuus vastanneista oli suurempi ja vieraskielisten osuus pienempi kuin näiden ryhmien väestöosuudet. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2024 alussa ruotsia puhuvia oli 5 prosenttia ja vieraskielisiä 11 prosenttia väestöstä. Viittomia käyttävien henkilöiden määrä on 5 500, mikä on 0,01 prosenttia väestöstä (www.kuurojenliitto.fi). Kysely näyttää tavoittaneen ruotsinkieliset ja viittomia käyttävät liikkujat paremmin kuin ulkomailta Suomeen muuttaneet. Tämä johtunee siitä, että ruotsinkielisten ja viit-

tomia käyttävien liikuntaliitot auttoivat kyselyn levittämisessä.

Ulkomaalaistaustaisten edustus kyselyssä jäi suhteellisen pieneksi, kun vastausprosenttia vertaa vastaajien asuinalueiden väestöpohjaan. Noin kolme neljännessä ulkomailla syntyneistä vastaajista asui pääkaupunkiseudulla, jossa vieraskielisten osuus väestössä on 16 prosenttia (Helsingin kaupunginkanslia ym. 2023). Kysely näyttääkin tavoittaneen ulkomailla syntyneet liikkujat kehnosti. Syynä voivat olla levityskanavat tai se, että ulkomaalaistaustaiset henkilöt liikkuvat Suomessa syntyneitä enemmän opiskelu- tai kaveriporukoissa. Lisäksi he ovat seuroissa usein muissa kuin toimihenkilö- tai johtotehtävissä (ks. luku 2.5.2).

Verkkokyselyn aineiston tulkinnan tarkoituksena oli nostaa esiin liikuntayhteisöjen kielellistä moninaisuutta kuvaavia tunnuslukuja ja monikielisyteen suhtautumiseen liittyviä kuvailevia tilastoja. Aineisto analysoitiin ristiintaulukoimalla vastaukset eri taustamuuttujien (ikä, sukupuoli, syntymäalue ym.) mukaan. Avovastauksen määrällistä analyysiä varten vastaukset koodattiin tulosmuuttujiksi ja ristiintaulukoitiin taustamuuttujien mukaan. Kyselyaineiston analyysia avataan tarkemmin myös alalukujen yhteydessä.

2.3 Haastatteluaineisto

Haastatteluaineisto kerättiin maaliskuu–kesäkuussa. Haastateltavia oli yhteensä 18, puolet naisia ja puolet miehiä. Haastateltavia pyydettiin erityyppisistä liikuntayhteisöistä, kuten liikuntaseuroista, liittotason organisaatioista, julkisista liikuntapalveluista ja opiskelijoiden liikuntaporukoista. Kaksi haastateltavaa oli yksityisiä toimijoita.

Haastateltavista viisi oli liikkujia tai urheilijoita, seitsemän valmentajia, neljä liikuntaryhmän ohjaajia ja kaksi seuran hallinnossa toimivia. Liikkujia lukuun ottamatta haastateltavat kertoivat näkemyksiään myös itsestään liikkujina tai urheilijoina, seuran johtajana tai vapaaehtoisena. Neljä haastateltavaa oli urheilutalouden ammattilaisia. Heistä yksi jatkaa ammattiurheilijan uraa.

Haastateltavista kymmenen oli syntynyt Suomessa. Loput olivat lähtöisin Suomen ulkopuolelta. Heidän syntymämaansa olivat Irak, Latvia, Meksiko, Namibia, Saksa, Syyria, Venäjä ja Yhdysvallat. Kielitaustaltaan syntyperäisiä suomen puhujia oli seitsemän ja ruotsin puhujia kaksi. Yksi haastateltava käytti viittomakieltä. Raportissa käytetyt lainaukset on esitetty haastatteluissa puhutuilla ja kyselyvastauksissa kirjoitetuilla kielillä. Lainauksista on poistettu täytesanat ja toistuvat

ilmaisu. Haastateltavat on lainauksien yhteydessä esitetty heidän harrastamansa urheilulajin kautta. Liikuntamuoto tai urheilulaji on tarvittaessa ilmaistu yleisellä tasolla henkilön tunnistamisen välttämiseksi.

Haastatteluaineisto kerättiin teemahaastatteluina kasvokkain tai etäyhteydellä. Haastattelut kestivät keskimäärin tunnin ja keskustelut käytiin pääosin suomeksi. Neljä haastattelua tehtiin englanniksi. Viittomakielisen henkilön kanssa keskustellessa käytettiin kahta tulkkia. Keskustelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Aineistosimerkkeinä käytetyt sitaattitarkistettiin alkuperäisistä nauhoituksista.¹

Haastatteluaineisto muodostettiin analysoimalla ja teemoittamalla ensimmäinen keskustelun sisältö. Teemoitina olivat *odotukset liikuntayhteisölle, kielikäytännöt, käytäntöjen tiedostaminen, hyvät ja huonot kokemukset, yksi- ja monikielisyys sekä muutostoiveet*. Haastatteluaineiston apukysymyksiin löytyvät liitteestä 3. Aineistosta haettiin kielikäytännön kuvauksia ja yhteyksiä aikaan, paikkaan ja toimijoiden asemaan liikuntayhteisöissä. Samalla etsittiin käytäntöjen kytköksiä osallisuuteen. Lisäksi analysoitiin monikielisiin liikuntayhteisöihin liittyviä odotuksia ja toiveita.

Monipuolinen haastatteluaineisto kattoi harrasteliikunnan, huippu-urheilun, valtakielien käyttäjät, kielellisesti vähemmistöasemassa olevat, liikkujat ja liikuttajat. Selvityksen tulososio koostuu neljästä luvusta (3–6). Kolmas ja neljäs luku esittelevät määrällisen aineiston perusteella monikielisyys tilaa kuvaavia tunnuslukuja ja tuloksia. Viides luku tarkastelee kyselyn laadullisen aineiston kautta suhtautumista monikielisyteen. Kuudes luku kuvailee haastatteluihin perustuen kielikäytännöjä, odotuksia ja puhumisen liittyviä pelkoja. Tämän luvun lopussa tarkastellaan monikielistä liikuntaympäristöä kielen oppimisen paikkana.

Selvityksen lopussa tehdään yhteenveto tuloksista ja avataan kielitietoista liikuntatoimintaa auttamaan toimijoita orientoitumaan kielellisesti monimuotoisissa liikuntaympäristöissä. Tulosten perusteella esitetään suosituksia osallisuutta tukevista kielikäytännöistä liikunnan ja urheilun ympäristöissä.

¹ Yhdessä tallennuksessa tapahtui tekninen virhe ja nauhuri oli käynnistettävä uudelleen. Puuttuva osa haastattelusta kirjoitettiin haastattelun jälkeen heti muistinvaraisesti ylös.

3

Monikielisyys liikuntayhteisöissä

TÄMÄ LUKU KUVAA liikuntayhteisöjen jäsenten kielellistä moninaisuutta. Oletuksena on, että mitä enemmän erikielisiä tai monia kieliä puhuvia henkilöitä yhteisössä toimii, sitä todennäköisemmin niissä käytetään eri kieliä ja syntyy monikielisiä käytäntöjä.

Luvun alussa esitellään vastaajien ja heidän edustamiensa liikuntayhteisöjen taustatietoja kuvaavia tunnuslukuja. Taustatiedot muokattiin analyysia varten tilastollisiksi muuttujiksi. Kyselyssä tiedusteltiin henkilökohtaisia ja liikuntayhteisöjä koskevia muuttujia. Varsinaisissa tuloksissa tarkasteltavana ovat kielivaranto, identifioituminen monikielisyteen ja vastaajien monikielisyteen vaikuttaneet tekijät.

3.1 Vastaajien taustatiedot

Henkilökohtaisista muuttujista tiedusteltiin ikää, sukupuolta, syntyperää sekä asemaa liikuntayhteisössä. Vastaajat olivat pääosin 30–64-vuotiaita (70 %). Tätä nuorempia oli joka viides (18 %) ja vanhempia joka kymmenes vastaajista (10 %) (taulukko 1). Vastaajista oli tyttöjä ja naisia hieman enemmän kuin miehiä (naisia 55 % ja miehiä 40 %). Tytöt ja naiset olivat yliedustettuina erityisesti 15–29-vuotiaissa. Viisi prosenttia vastaajista valitsi joko vaihtoehdon ”muu” tai ei halunnut vastata sukupuolta koskevaan kysymykseen (taulukko 2, liite 1).

Taulukko 1. Vastaajien ikäjakauma sukupuolen mukaan

	Tyttö tai nainen	Poika tai mies	Muu määritelmä	En halua vastata	Kaikki yhteensä
15–18 vuotta	2 %	1 %	0 %	0 %	1 %
19–29 vuotta	18 %	16 %	44 %	14 %	18 %
30–64 vuotta	70 %	72 %	56 %	43 %	70 %
65 vuotta tai yli	10 %	11 %	0 %	0 %	10 %
En halua vastata	0 %	0 %	0 %	43 %	1 %
Kaikki yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
N	172	124	9	7	312

Syntyperän kohdalla oli kolme vastausvaihtoehtoa: *Suomessa syntyneet*, *Euroopassa syntyneet* ja *Euroopan ulkopuolella syntyneet*. Enemmistö vastaajista oli syntynyt Suomessa (78 %). Muualla Euroopassa ja Euroopan ulkopuolella oli syntynyt suunnilleen yhtä moni kyselyyn vastanneista (12 % ja 11 %, taulukot 3 ja 4). Sukupuolten osalta erotuivat Euroopan ulkopuolella syntyneet vastaajat, joista naisia oli enemmän kuin miehiä (naiset 15 %, ja miehet 6 %, taulukko 3).

Syntymämaina ilmoitettiin 31 eri valtiota, suurimpina Suomen lähialueen maat, kuten Venäjä ja entinen Neuvostoliitto (n = 14) ja Viro (n = 5). Muissa Euroopan maissa syntyneitä vastaajia oli 23. Lähi-idän alueelta nimettiin 8 syntymämaata. Muista syntymämaista kertyi yksittäisiä vastauksia (taulukko 5, liite 1).

Taulukko 3. Vastaajan sukupuoli syntymäalueittain

	Suomi	Muu Eurooppa	Euroopan ulkopuolella	Yhteensä	lukumäärä
Tyttö tai nainen	73 %	12 %	15 %	100 %	172
Poika tai mies	82 %	11 %	6 %	100 %	124
Muu määritelmä	89 %	11 %	0 %	100 %	9
En halua vastata	86 %	14 %	0 %	100 %	7
Kaikki yhteensä	78 %	12 %	11 %	100 %	312

Taulukko 4. Vastaajan syntymäalue ikäryhmittäin

	Suomi	Muu Eurooppa	Euroopan ulkopuolella	Kaikki yhteensä	N
15–18 vuotta	25 %	25 %	50 %	100 %	4
19–29 vuotta	73 %	20 %	7 %	100 %	56
30–64 vuotta	78 %	11 %	11 %	100 %	218
65 vuotta tai yli	87 %	6 %	6 %	100 %	31
En halua vastata	100 %	0 %	0 %	100 %	3
Kaikki yhteensä	78 %	12 %	11 %	100 %	312

Rooli liikuntayhteisössä

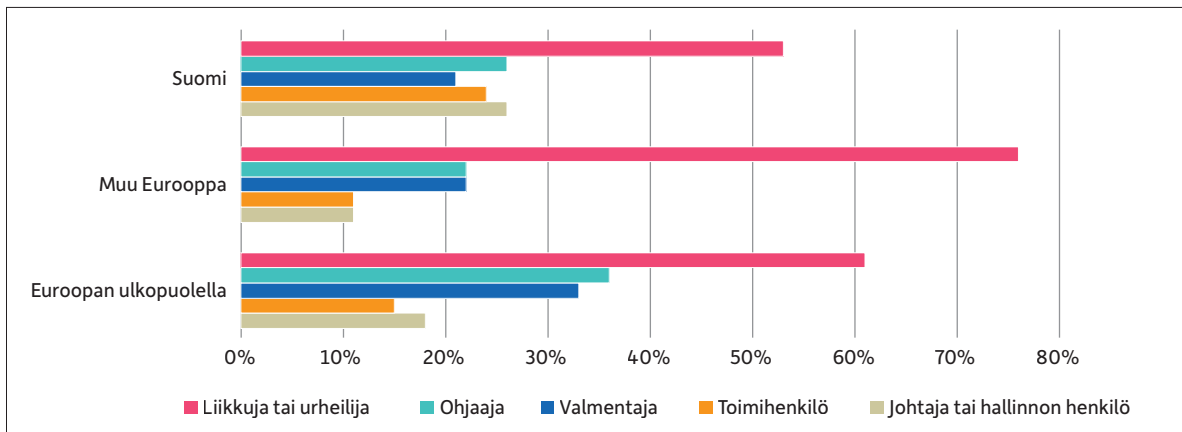
Vastaajilta tiedusteltiin myös heidän asemaansa liikuntayhteisössä eli roolia, mistä käsin monikielisyteen liittyvää informaatiota annettiin. Vaihtoehtoina olivat *liikkuja, ohjaaja, valmentaja, toimihenkilö, johtaja* tai *hallinnon henkilö* ja *muu*. Vastaukseksi sai valita monta roolia. Kolmasosa vastaajista (35 %) ilmoitti useita rooleja, joita oli monia etenkin 30–64-vuotiailla (taulukko 6).

Vastaajat jakaantuivat suunnilleen puoliksi liikkujiksi sekä liikuttajiksi. Hieman yli puolet (57 %) ilmoitti olevansa liikunnan harrastaja tai urheilija. Muut roolit jakaantuivat lähes tasan: ohjaaja (26 %), valmentaja (22 %) ja toimihenkilö (21 %). Joka neljäs vastaaja oli johtaja tai hallintohenkilö (24 %). Vaihtoehdon ”muu” valitsi kuusi prosenttia vastanneista. Tässä joukossa oli avovastausten perusteella huoltajia ja vanhempia, seuran hallituksen jäseniä, kansainvälisen liiton jäseniä, liikuntakoordinaattoreita, kouluttajia ja yrittäjiä.

Kun vastaajien asemia liikuntayhteisöissä tarkasteltiin syntyperään suhteen, painotettiin Suomessa syntyneillä johtaja-, hallinto- ja toimihenkilöroolit (86 %). Vastaavasti liikkujiksi ja urheilijoiksi ilmoittautuneita oli prosentuaalisesti enemmän Suomen ulkopuolella syntyneissä. Ohjaajat ja valmentajat painoutuivat Euroopan ulkopuolelta tullesiin (kuvio 1).

Taulukko 6. Vastaajien ilmoittamat roolien lukumäärät ikäluokittain

Roolien määrä	15–18 vuotta	19–29 vuotta	30–64 vuotta	65 vuotta tai yli	En halua vastata	Yhteensä
0	0 %	4 %	1 %	0 %	0 %	1 %
1	100 %	75 %	60 %	74 %	100 %	65 %
2	0 %	13 %	22 %	10 %	0 %	19 %
3	0 %	4 %	11 %	10 %	0 %	9 %
4	0 %	4 %	2 %	6 %	0 %	3 %
5	0 %	0 %	4 %	0 %	0 %	3 %
6	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Vastaajia	4	56	218	31	3	312

Kuvio 1. Vastaajien ilmoittamat roolit syntymäalueen mukaan

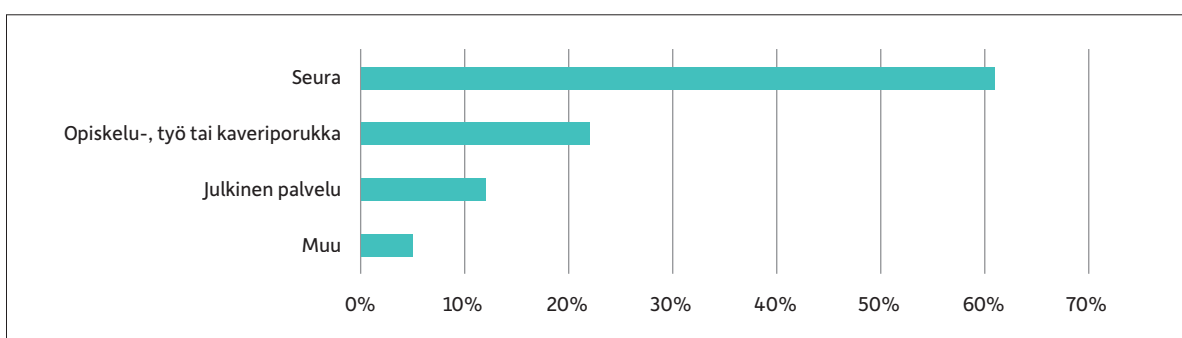
3.2 Taustatietoja liikuntayhteisöistä

Liikuntayhteisöjen taustatietoina kysyttiin organisoitumistapaa, toiminnan tavoitetta, kokoa ja kotipaikkaa. Organisoitumistapoina valittavana olivat kuuluminen seuraan, julkinen palvelu, työ- tai opiskeluyhteisö, kaveriporukka tai jokin muu.

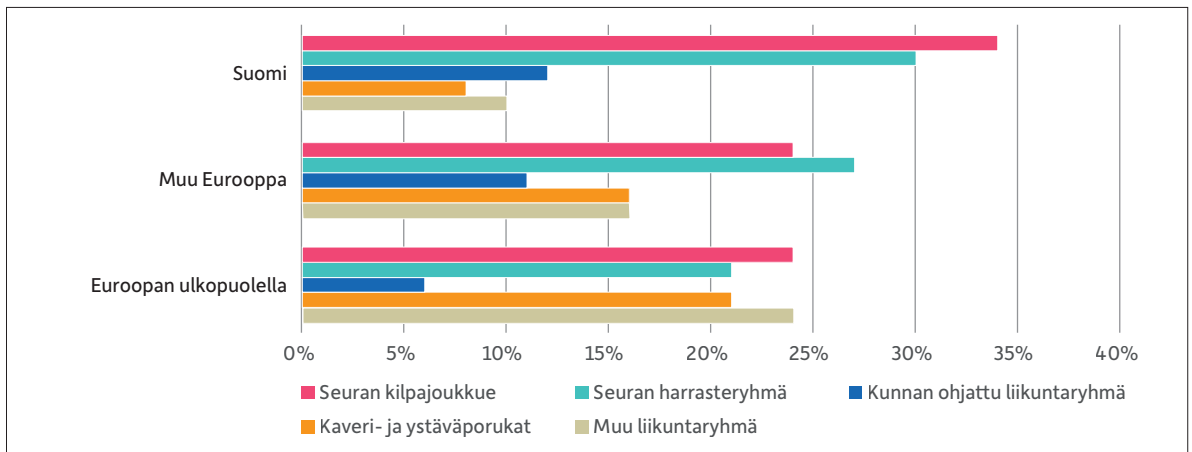
Liikuntayhteisöjen organisoituminen

Eniten vastauksia kertyi kolmannen sektorin toimijoilta (64 %). Seuraavaksi suurin ryhmä oli yhdistetty opiskelu-, työ- sekä kaveriporukoiden yhteisöt (22 %). Kunnallisen liikuntapalvelun nimesi taustayhteisökseen runsas kymmenes vastaajista (kuvio 2).

Kun liikuntayhteisöjen jakoon yhdistettiin vastaajien syntyperä, edustivat Suomessa syntyneet suurelta osin seurojen kilpajoukkueita. Suomen ulkopuolella syntyneitä vastaajia oli enemmän muissa liikuntaryhmissä, kuten opiskelu- ja työyhteisöissä sekä kaveriporukoissa. Euroopan ulkopuolella syntyneiden osuus oli keskimääräistä pienempi seurojen harrasteryhmissä ja julkisen palvelun yhteisöissä. (kuvio 3).

Kuvio 2. Vastaajien liikuntayhteisöjen taustaorganisaatiot

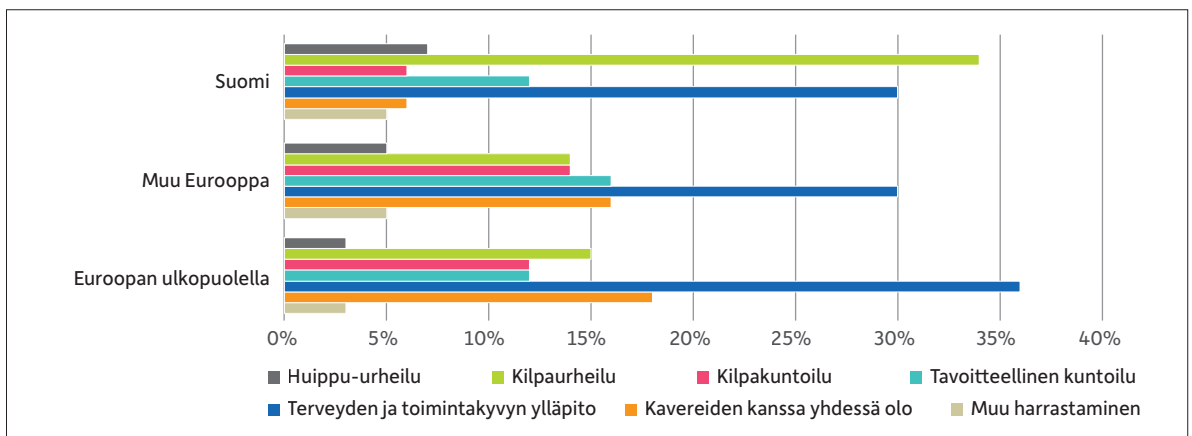
Kuvio 3. Liikuntayhteisöjen taustaorganisaatiot vastanneiden syntyperän mukaan

Liikuntayhteisöjen tavoitteet

Liikuntayhteisön toiminnan tavoitteen selvittämiseksi pyydettiin vastaajia valitsemaan kuudesta vaihtoehdosta ryhmän toimintaa parhaiten kuvaava päätavoite. Vaihtoehtoina olivat *kansainvälisen tason huippu-urheilu*, *kansallisen tason kilpaurheilu*, *kilpakuntoilu*, *tavoitteellinen kuntoilu* tai *terveyden tai toiminnan ylläpito ja yhdessäolo*. Vaihtoehtona oli lisäksi *muu harrastaminen*, jonka valinnut sai määrittellä avovastauksena liikuntayhteisön tavoitteen.

Tarkasteltavat liikuntayhteisöt olivat tavallisimmin suuntautuneet kilpailemiseen (35 %, josta kansallinen 29 % ja kansainvälinen 6 %) ja terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämiseen 31 prosenttia Tavoitteelliseen harjoitteluun sekä kilpakuntoiluluokkaan sijoittui joka viides liikuntayhteisö (20 %). Lähes joka kymmenes ilmoitti liikuntayhteisönsä tavoitteeksi sosiaaliset suhteet eli yhdessäolon ystävien tai kavereiden kanssa (9 %). Kohdassa ”muu harrastaminen” (5 %) mainittiin liikuntayhteisön tehtävinä soveltavan liikunnan tai matalan kynnyksen toiminta, ulkomaalaistaustaisten integrointi ja kaveriporukoissa kilpaileminen.

Tarkasteltaessa liikuntayhteisöjen tavoitteita vastaajien syntyperän ja liikuntayhteisöjen suuntautumisen mukaan ilmeni, että huippu-urheilussa ja terveyden edistämisessä syntyperä ei vaikuttanut merkittävästi. Sen sijaan kansallisen tason kilpaurheiluyhteisöihin kuuluneista vastaajista Suomessa syntyneiden osuus oli suuri. Suomen ulkopuolelta lähtöisin olevat ilmoittivat liikuntayhteisönsä tavoitteeksi Suomessa syntyneitä useammin kilpakuntoilun sekä ystävien ja kavereiden kanssa yhdessäolon (kuvio 4).

Kuvio 4. Vastaajien kuuluminen liikuntayhteisöihin niiden tavoitteiden ja syntyperän mukaan

Liikuntayhteisöjen kotipaikka

Liikuntayhteisöjen kotipaikan mukaan tarkasteltuna lähes puolet vastauksista tuli pääkaupunkiseudulta (45 %). Viidennes vastanneiden liikuntayhteisöistä paikantui yli 100 000 asukkaan kaupunkeihin ja liki viidennes (17 %) 50 000–100 000 asukkaan kaupunkeihin. Ulkomailla syntyneistä vastaajista kolme neljästä kuului pääkaupunkiseudulla toimivaan liikuntayhteisöön. Suomessa syntyneiden vastaukset jakautuivat eri puolille maata (taulukko 7).

Aineistoa kertyi hyvin erikokoisista liikuntayhteisöistä, mutta vastaukset painottuivat 10–30 hengen yhteisöihin (44 %). Ulkomailla syntyneiden vastaajien edustamat liikuntayhteisöt olivat hieman pienempiä, tyypillisesti alle 20 hengen yhteisöjä.

Taustatietojen yhdistäminen osoitti syntyperän vaikuttavan tavoitteisiin ja siihen, missä asemassa vastaaja oli liikuntayhteisössä. Esimerkiksi johto- ja toimihenkilöissä Suomessa syntyneillä oli suhteellinen yliedustus. Ulkomaalaistaustaiset vastaajat toimivat tavallisimmin liikkujina, urheilijoina, ohjaajina ja valmentajina. Lisäksi ohjaajien ja valmentajien vastauksissa painottuivat Euroopan ulkopuolella syntyneiden näkemykset.

Jako koski myös liikuntayhteisöjen sijaintia. Suomessa syntyneiltä vastauksia kertyi maantieteellisesti laajemmalla alueella: pääkaupunkiseudulta, sen kehyskunnista ja isommista kaupungeista. Suomen ulkopuolella syntyneet vastaajat paikantuivat enimmäkseen pääkaupunkiseudulle.

Liikuntayhteisöjen tyyppin mukaan jaoteltuna Suomessa syntyneet vastaajat edustivat suurelta osin seurojen kilpa- ja harrasteurheilua. Suomen ulkopuolella syntyneet kuuluivat seurojen ohella opiskelu-, työ- tai kaveriporukoihin, joiden tavoitteena oli kilpailukuntoilu tai yhdessäolo. Kunnan liikuntapalvelun ilmoitti taustaorganisaatiokseen vain joka kymmenes Suomen ulkopuolella syntynyt. Kansallisen tason kilpailuihin tähtäävissä yhteisöissä oli Suomessa syntyneillä yliedustus, kuten myös kuntien liikuntapalveluissa.

Taulukko 7. Vastaajien ilmoittama asuinpaikka

Asuinpaikka	Suomi	Muu Eurooppa	Euroopan ulkopuolelta	Kaikki yhteensä
Pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen)	38 %	68 %	76 %	45 %
Pääkaupunkiseudun kehyskunta (Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi, Sipoo, Tuusula, Vihti, Mäntsälä ja Pornainen)	9 %	8 %	6 %	8 %
Kaupunki, yli 100 000 asukasta (Tampere, Turku, Oulu, Jyväskylä, Lahti, Kuopio)	25 %	3 %	6 %	20 %
Kaupunki, 50 000–100 000 asukasta	19 %	16 %	3 %	17 %
Pieni kaupunki tai kunta, alle 50 000 asukasta	5 %	0 %	3 %	4 %
Maaseudun asutuskeskus tai taajama	3 %	3 %	0 %	3 %
Muu maaseutu	2 %	3 %	6 %	2 %
Kaikki yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %
Vastaajien määrä	242	37	33	312

3.3 Vastaajien kielivaranto

Liikuntayhteisöjen kieliresurssien selvittämiseksi tiedusteltiin kotona ja kodin ulkopuolella käytettyjä kieliä. Valittavana oli 16 vaihtoehtoa. Vaihtoehtoisesti vastaaja sai määrittää ne kielet, joita kotona puhuttiin (kyselylomake liitteenä). Kotikielten¹ jakauma on esitetty taulukossa 8. Vastaajat ilmoittivat puhuvansa yhteensä 29 eri kieltä. Neljä viidestä puhui kotona suomea. Englantia käytti 20,8, ruotsia 13,1 ja viittomakieltä 5,7 prosenttia vastaajista. Kotikieliä sai ilmoittaa useita. Kolmannes ilmoitti puhuvansa kotona useita kieliä. Ulkomailla syntyneistä suomea tai ruotsia puhui kotona joka kymmenes vastaaja.

Viittomakielen osalta käytettiin kotikielenä sekä suomalaista (15 vastaajaa) että ulkomaista (3 vastaajaa) viittomakieltä. Sekä ruotsin- että viittomakielisten vastaajien osuus oli maan keskiarvoja korkeampi. Ruotsinkielisten osuus väestössä on 5,6 prosenttia (Tilastokeskus, väestörakenne) ja viittomakielisiä on arviolta noin 5 500 henkeä (www.kuurojenliitto.fi). Kotimaisia vähemmistökieliä puhuvien korkeampi osuus saattaa selittyä selvityksien pitämisenä tärkeänä. Myös englannin kielen osuus puhuttuna kotikielenä on suuri (20 %), sillä Tilastokeskuksen mukaan englanninkielisiä oli väestökisterissä alle prosentti. Tulos kertoo englannin käyttämisestä kotona jonkun muun kielen rinnalla (taulukko 8, liite 1).

Kotikielten lisäksi vastaajilta kysyttiin töissä tai kodin ulkopuolella käytettäviä kieliä. Suomen, ruotsin ja viittomakielien lisäksi ilmoitettiin 15 muuta työ- tai asiointikieltä. Suomi säilyi eniten käytettynä kielenä kodin ulkopuolella. Englannin osuus kasvoi kuitenkin töissä tai asiointikielenä merkittävästi (taulukko 9, liite 1). Toimintaympäristö on ilmeisesti kodin ulkopuolella monikielisempi, mikä lisää tarvetta käyttää englantia.

3.4 Vastaajien yksi-, kaksi- ja monikielisyys

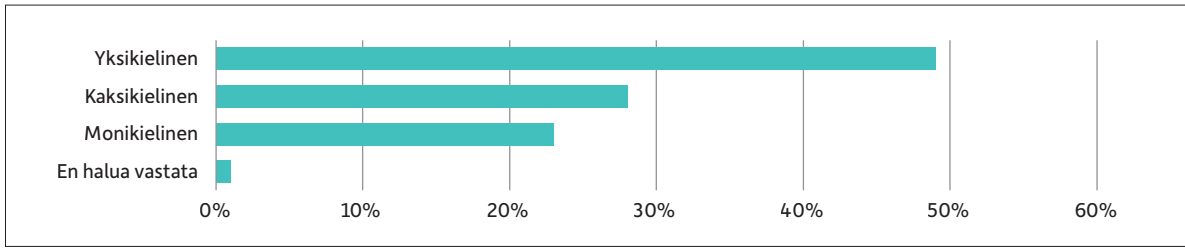
Koti- ja asiointikielten lisäksi vastaajilta tiedusteltiin samastumista yksi-, kaksi-, tai monikieliseksi. Vastaajat ovat voineet ymmärtää termit ”kaksikielinen” ja ”monikielinen” monella eri tapaa. He ovat saattaneet käsittää kielitaidon joko syntyperäisen kielipuhujan tasoiseksi tai taidoksi käyttää kahta tai useampaa kieltä.

Kysymys koetusta monikielisydestä oli kaksiosainen. Ensiksi pyydettiin ilmoittamaan, kokivatko vastaajat olevansa yksi-, kaksi- tai monikielisiä. Toisessa osassa kysyttiin kaksi- tai monikielisyteen vaikuttavia tekijöitä. Vastauksia analysoitiin henkilökohtaisten taustamuuttujien, kuten syntyperän, iän ja sukupuolen valossa.

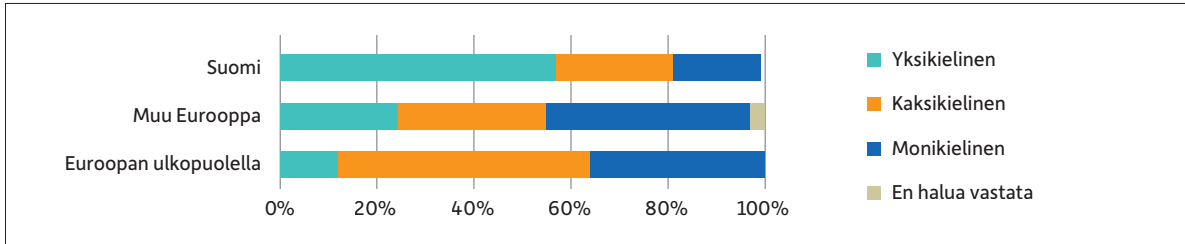
Noin puolet vastanneista määritteli itsensä yksikieliseksi. Kaksi- ja monikielisiä ilmoitti olevansa keskimäärin joka neljäs (28 % ja 23 %). Tarkasteltaessa vastauksia suhteessa syntyperään ilmeni, että Suomessa syntyneet määrittelivät itsensä muita useammin yksikieliseksi (57 %). Ulkomailla syntyneet identifioivat itsensä paljon Suomessa syntyneitä useammin kaksi- tai monikieliseksi. Harvimminkin yksikieliseksi identifioivat Euroopan ulkopuolella syntyneet (12 %). Yksi-, kaksi- ja monikielisyden jakaumat on esitetty kuvioissa 5 ja 6.

¹ Kotikieli tarkoittaa samaa kuin äidinkieli tai ensikieli. Koska henkilöllä voi olla syntymästä asti käytössä kaksi tai useampi perheessä puhuttu kieli, ei ole tarkoituksenmukaista pakottaa vastaajia sijoittamaan käyttämiään kieliä niiden omaksumisen mukaiseen arvojärjestykseen (ks. www.kotus.fi).

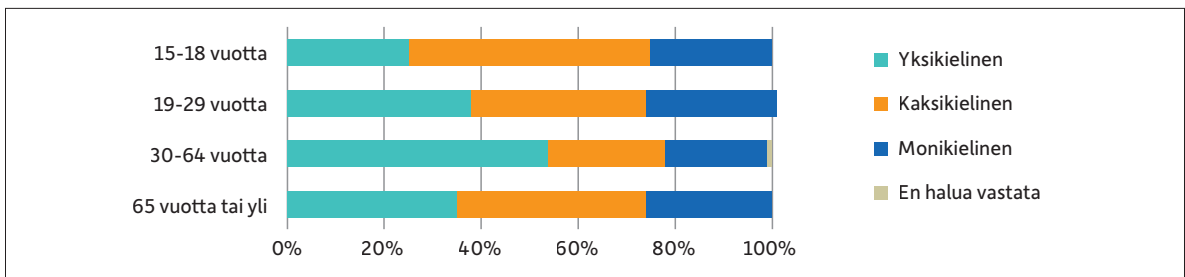

Kuvio 5. Yksi-, kaksi- ja monikielisten osuus vastaajista

Kuvio 6. Yksi-, kaksi- ja monikielisten jakaumat syntyperän mukaan

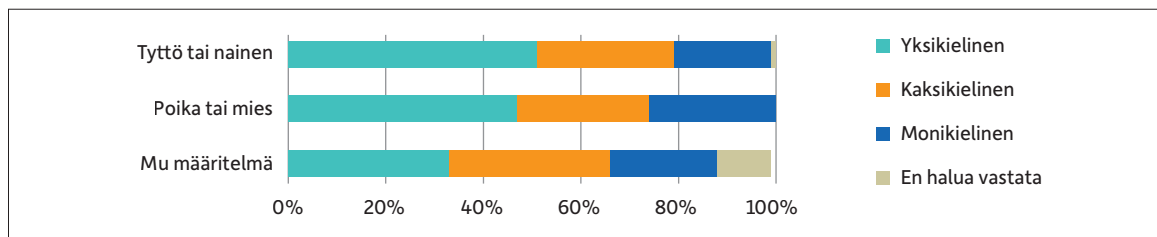
Ikäryhmittäin tarkasteltaessa kävi ilmi, että 30–64-vuotiaat määrittelivät itsensä muita useammin yksikieliseksi (kuvio 7). 15–18-vuotiaita vastaajia oli liian vähän johtopäätösten tekemiseksi. Erityisesti iäkkäämpien vastaajien identifioituminen kaksi- tai monikieliseksi on kiinnostavaa. Englannin käyttöä koskenut kansallinen kyselytutkimus osoitti, että 2000-luvun puolivälissä 90 prosenttia 64–79-vuotiaista vastaajista koki itsensä yksikieliseksi ja monikielisyys lisääntyi tasaisesti vastaajajoukon nuorentuessa (Leppänen ym. 2009, 32). Tässä selvityksessä monikielisyys ei ollut sidoksissa ikään. Selitys voi liittyä liikuntaympäristöihin, sillä liikuntatoiminnan ylijäräinen luonne erityisesti kilpailuissa, lisää kansainvälisiä kontakteja ja kosketusta monikielisyteen. Pitkään liikuntatoimintaan osallistuneet ovat mahdollisesti altistuneet monikielisyydelle (ks. myös luku 3.5 *Monikielisyteen vaikuttavat tekijät*).

Kuvio 7. Yksi-, kaksi- ja monikielisyden jakautuminen iän mukaan

Sukupuolten välillä yksi- ja kaksikielisyys jakaantui melko tasaisesti². Monikielisyys näkyi vahvemmin poikien ja miesten keskuudessa kuin naisilla ja tytöillä (kuvio 8) vaikka Suomen ulkopuolella syntyneissä vastaajissa oli määrällisesti vähemmän poikia tai miehiä kuin tyttöjä tai naisia. Tytöt ja naiset arvioivat myös itsensä Suomessa syntyneitä useammin monikieliseksi (ks. kuvio 6).

² Määritelmän ”muu” valinneet kokivat itsensä muihin verrattuna useammin kaksi- tai monikieliseksi. Heidän vastausmääränsä jäi tilastollisesti vähäiseksi (n = 9).

Kuvio 8. Yksi-, kaksi- ja monikielisyden jakautuminen sukupuolen mukaan

3.5 Monikielisyteen vaikuttavat tekijät

Monikielisyteen vaikuttavia tekijöitä tiedusteltiin itsensä kaksi- tai monikieliseksi määritelleiltä, joita molempia oli noin 25 prosenttia vastaajista. Heitä pyydettiin valitsemaan yhdeksän vaihtoehdon joukosta monikielisyteen vaikuttaneita tekijöitä. Vaihtoehtona olivat *vanhemmat tai perhe, parisuhde tai kumppani, asuminen ulkomailla, opiskelijayhteisö* tai *oppilaitoksessa käytetyt kielet, työyhteisö tai tehtävät, liikunta tai urheiluyhteisö, muu harrastusyhteisö, ystävät ja matkailu*. Lisäksi *muun tekijän* saattoi ilmoittaa avovastauksena.

Työ, ulkomailla asuminen ja perhe nousivat monikielisyteen vaikuttavina tekijöinä keskeisesti esille. Monikielisyteen vaikuttaneet tekijät eroavat syntyperän mukaan tarkasteltuna. Suomessa syntyneet nimesivät muita useammin liikuntayhteisön vaikuttavan monikielisyteen. Ulkomailla syntyneillä liikuntayhteisöjä merkittävämpiä olivat työ, muualla asuminen ja sosiaaliset suhteet (taulukko 10). Tulos on looginen, sillä ulkomailla syntyneet elävät monikielissä arjessa, jossa koti-, työ- ja asiointikielien vaihtelevat. Liikuntayhteisö on muun arjen rinnalla yksi ympäristö monien joukossa. Suomessa syntyneille arki liikuntayhteisöjen ulkopuolella voi olla pääasiassa yksikielinen, mihin monikielinen liikuntayhteisö tekee poikkeuksen.

Liikuntaympäristöjen korostuminen monikielisyden tekijänä Suomessa syntyneillä saattaa selittyä sillä, että kysely ohjasi mahdollisesti tarkastelemaan monikielisyyttä liikunnan tai urheilun kautta. Toisaalta harrastamisen ympäristöillä on vaikutuksensa, sillä kansallisen kielitutkimuksen mukaan suomea kotikielenä puhuvien yleisemmät monikielisyteen vaikuttavat tekijät olivat koulutuksen ja työn jälkeen ystävät ja harrastaminen (Leppänen ym. 2009, 32). Monikielisyden hyödyllisyyttä käytännössä liikuntayhteisöissä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin luvussa 5.4 *Monikielisyden hyödyt ja haitat*.

Taulukko 10. Monikielisyteen vaikuttaneet tekijät syntymäalueen mukaan

Tekijän luonne	Suomi	Muu Eurooppa	Euroopan ulkopuolella	Kaikki yhteensä
Työyhteisö tai -tehtävät	55	19	21	95
Ystävät	53	11	16	80
Liikunta/urheiluyhteisö	54	10	12	76
Asuminen ulkomailla	30	26	19	75
Vanhemmat ja perhe	46	14	14	74
Parisuhde tai kumppani	38	12	10	60
Opiskelijayhteisö tai oppilaitoksessa käytetyt kielet	31	14	14	59
Matkailu	33	6	5	44
Muu harrastusyhteisö	19	6	3	28
Muu syy, mikä?	8	0	4	12

Yhteenveto

Kieliresurssien ja monikielisuuden tarkastelu osoitti, että liikuntayhteisöissä on runsaasti kaksi- tai monikielisiä jäseniä. Puolet vastanneista määritteli itsensä kaksi- tai monikieliseksi, ja kolmasosa ilmoitti käyttävänsä kotona useampaa kieltä. Koska enemmistö vastanneista (78 %) oli syntynyt Suomessa, monikielisyys ei rajaudu yksinomaan Suomeen muuttaneisiin, vaan joukkoon kuuluivat myös kansalliset kielivähemmistöt. Monikielisyys vaikuttaa siten eri tavoin liikuntayhteisöissä.

Vastaajilla oli monenlaisia kieliresursseja, joita liikuntayhteisöissä voisi hyödyntää. Vastaajat ilmoittivat käyttävänsä kotona yhteensä yli 30 kieltä, ruotsi ja viittomakieli mukaan lukien. Joka viides puhui kotikielenä englantia, jonka käyttö lisääntyi kodin ulkopuolella. Lisäksi Suomen ulkopuolella syntyneistä joka kymmenes puhui kotona myös suomea käyttäen todennäköisesti rinnalla muita kieliä.

Suomen perinteisesti puhutuista kielistä saame ja romani eivät tulleet vastaajien koti- tai käyttökieliksi esille. Myös Suomessa yleisesti puhuttuja vieraita kieliä, kuten venäjää tai viroa kotikielenä puhuvien osuus vastaajista oli pieni suhteutettuna heidän määräänsä väestössä. Kodin ulkopuolella käytettävien kielten kirjo näytti pienevän suhteessa kotona puhuttujen kielten kokonaismäärään. Voikin olettaa, että liikuntayhteisöissä jäsenien kieliresurssit eivät tule täysimääräisesti hyödynnetyksi.

Tarkastelussa ilmeni ristiriitainen havainto 30–64-vuotiaiden muita suuremmaksi kokema yksikielisyys, vaikka puolet kaikista vastanneista koki itsensä monikieliseksi. Tuloksen voi selittää perinteinen käsitys monikielisydestä, jolloin Leppäsen ja kumppanien mukaan kaksi- tai monikielisyys yhdistyy pikemminkin syntyperäisen puhujan taitotasoon, eikä kielten osittaista hallintaa osata nähdä monikielisytenä (Leppänen ym. 2009). Käytännössä henkilö saattaa puhua monia kieliä, mutta kysyttäessä hän määrittelee itsensä yksikieliseksi.

Syntyperä jakoi Suomessa ja ulkomailla syntyneitä henkilöitä liikuntayhteisöjen välillä ja niiden sisällä eri tavalla. Monikielisuuden resurssit paikantuvat mahdollisesti liikuntayhteisöissä epätasaisesti, sillä Suomessa syntyneet kokivat käyttävänsä ulkomailaustaisia harvemmin eri kieliä. Arkipäivän ympäristö on kuitenkin monikielinen useista syistä, eikä välttämättä ole yhteydessä siihen, paljonko ulkomailla syntyneitä liikuntayhteisöissä toimii.

4

Monikieliset liikuntayhteisöt käytännössä

LIIKUNTAYHTEISÖJEN MONIKIELISYYDEN AVAINTEKIJÖITÄ ovat jäsenten kielelliset resurssit (ks. edelliset luvut) ja niiden tarkoituksenmukainen käyttö monikielisessä ympäristössä. Tässä osiossa keskitytään kielten käyttöön ja monikielisyyden ilmenemiseen erityyppisissä liikuntayhteisöissä.

Eri tilanteissa kielen käyttötarve ja -tavoitteet vaihtelevat. Kielivalikoimaa sekä -käytäntöjä onkin syytä tarkastella tilannekohtaisesti liikuntatoiminnassa, kuten valmennuksessa, kilpailuissa ja harrastamisessa. Sama koskee varsinaisiin liikuntasuorituksiin oleellisesti liittyviä tilanteita ja käytäntöjä esimerkiksi pukuhuoneessa ja pelimatkoilla, työyhteisöissä, kokouksessa ja viestinnässä. Lisäksi selvitetään monikielisyyden kytkeytymistä vastaajien rooleihin liikuntayhteisöissä. Tilanne- ja toimijakohtaisella analyysillä kuvataan, miten kieliresurssit ja monikielisyys paikantuvat erityyppisissä organisaatioissa sekä eri asemassa oleville toimijoille.

4.1 Liikunnassa ja urheilussa käytetyt kielet

Liikuntayhteisöissä käytettyjä kieliä tiedusteltaessa vastaajat saivat määrittää käyttökielensä itse, eikä niiden määrää rajattu. Vastaukset analysoitiin yhtäältä nimettyinä käyttökielinä. Toisaalta katsottiin, miten yksi- tai monikielisyys ilmenevät.

Vastausten perusteella liikuntayhteisöissä käytettiin eniten suomea ja toiseksi eniten englantia (taulukko 11). Niitä seurasivat käyttökielinä ruotsi, venäjä ja suomalainen viittomakieli. Englannin kielen käyttö kolmikertaistui liikunnassa verrattuna kotioloihin. Samalla tavoin kasvoi myös venäjän kielen käyttö. Suomen ja ruotsin kielten osalta muutosta ei havaittu. Niitä käytettiin kotona ja liikuntatoiminnassa suhteessa muihin kieliin yhtä paljon.

Liikuntatoiminnassa käytettyjä kieliä oli yhteensä 20, selkosuomi ja ulkomainen viittomakieli mukaan lukien. Tarkastelu osoitti, että niin liikuntayhteisöissä kuin työympäristössä puhutuiksi ilmoitettujen kielten määrä oli pienempi kuin kotikielten: kotona oli käytössä 29, liikuntayhteisöissä 20 ja työympäristössä 18 kieltä.

Liikuntayhteisöjen kieliresurssit näyttäytyivät kapeampina kuin kotona käytetyt kielet. Eri kielten ilmoittamiseen saattoi vaikuttaa kielikäsitteet, joissa monikielisyys mielletään syntyperäisen puhujan kielitaidon tasoiseksi (Saarinen ym. 2019). Osittaista kielitaitoa tai vähäistä toisen kielen käyttöä ei välttämättä panna merkille, sillä muutamat vastaajat käyttivät ilmaisua ”joskus englantia”.

Taulukko 11. Vastaajien ilmoittamat kotikieliset, työ- ja asiointikieliset sekä liikuntayhteisöjen kielet

	Kotikieli	Työyhteisön kieli, asiointikieli	Liikuntayhteisön kieli
suomi	252	245	244
englanti	65	152	166
ruotsi	41	51	41
suomalainen viittomakieli	15	11	12
arabia	7	3	4
japani	7	0	1
viro	7	0	2
venäjä	5	14	21
hollanti	4	2	2
saksa	4	10	4
italia	3	1	0

	Kotikieli	Työyhteisön kieli, asiointikieli	Liikuntayhteisön kieli
kiina	3	2	2
kurdi	3	0	1
muu viittomakieli	3	2	1
turkki	3	1	0
somali	2	0	1
thai	2	0	0
ukraina	2	1	1
unkari	2	0	0
urdu	2	0	0
afrikaans	1	0	0
espanja	1	4	4
heprea	1	0	0
kreikka	1	0	0
portugali	1	1	2
puola	1	0	0
saame	1	0	0
tagalog	1	0	0
vietnam	1	0	0
farsi/dari	0	0	0
ranska	0	1	1
korea	0	0	2
persia	0	1	0
selkosuomi	0	1	1
Yhteensä	441	503	513

Valmennuksessa käytetyt kielet

Valmennuksessa käytettäviä kieliä tarkasteltiin vain seurojen osalta, koska muista yhteisöistä vastauksia kertyi tilastollisesti liian vähän. Merkittävä joukko seuroissa toimivista (47 %) käytti ainakin toisinaan valmennuksessa kahta kieltä. Suunnilleen joka neljäs vastaaja ilmoitti valmennuksen olevan yksikielistä.

Valmennuksen monikielisyys kasvoi rinnan kilpailullisten tavoitteiden kanssa. Kaksikielisyys painottui erityisesti huippu-urheiluun. Kolmea tai useampaa kieltä käytettiin valmennuksessa kansallisen tai kansainvälisen tason kilpailuihin suuntautuneissa seuroissa. Kilpatoiminnan lisäksi myös tavoitteellisessa kuntoilussa valmennettiin usein monikielisesti. Tätä tulosta voi selittää ulkomaalaistaustaisten liikkujien hakeutuminen kilpakuntoilutyyppeihin yhteisöihin (ks. luku 3.2, kuvio 4; taulukko 12).

Myös puhuttujen kielten määrät erosivat harrasteliikunnassa ja kilpailuluonteisessa liikunnassa. Kilpailutoiminnassa käytettiin valmennuksessa pääsääntöisesti kahta kieltä, suomea ja englantia. Kielivalikoima oli laajempi harrastamisessa ja eritoten tavoitteellisessa kuntoliikunnassa.

Valmennuskielenä englannin asema oli vahvempi huippu-urheilussa sekä jossain määrin kansalliseen kilpaurheiluun tähtäävissä yhteisöissä. Englannin osuus laski niissä yhteisöissä, joissa ei tähdätty kilpailumiseen. Venäjää käytettiin valmennuskielenä muita enemmän kuntoiluun ja terveyden edistämiseen suuntautuneissa yhdistyksissä (taulukko 13, liite 1).

Ruotsia käytettiin valmennuskielenä etenkin kansallisiin kilpailuihin ja tavoitteelliseen kuntoiluun suuntautuneissa yhteisöissä, vähemmän huippu-urheilussa. Viittomakielen käyttö valmennuskielenä näkyi huippu-urheilussa sekä kansallisen tason kilpailu-urheilussa (taulukko 13, liite 1). Ruotsi vaihtui huippu-urheiluun siirryttäessä usein joko suomeksi tai englanniksi. Viittomakieltä käytettiin tasaisesti liikunta- ja urheilutoiminnassa, eikä sen käyttö vähentynyt huippu-urheiluun siirryttäessä. Tulos kertoo myös ruotsin- ja viittomakielisten seurojen asemasta omakielisen toiminnan järjestäjinä.

Valmennuskielten osalta ilmeni jonkun verran yhteyksiä syntyperään. Suomi oli yleisin käytetty valmennuskieli, mutta sen käyttö pieneni etenkin Euroopan ulkopuolella syntyneiden joukossa. Euroopassa syntyneet käyttivät valmennuksessa suomea ja englantia yhtä paljon. Tulokset ovat vain karkeasti suuntaa antavia, koska Suomen ulkopuolella syntyneiden vastaajien määrät ovat valmennuskielen osalta vähäisiä. Noin 40 prosenttia vastaajista ei vastannut kysymykseen valmennuskielten määristä (taulukko 14, liite 1). Näin tekivät etenkin he, joiden harrastamisessa ei ollut kyse kilpailemisesta tai tavoitteellisesta kuntoilusta.

Taulukko 12. Vastaajien valmennuskielten osuudet liikuntayhteisön tavoitteen mukaan

Toiminnan tavoite	Ilmoitettujen valmennuskielten määrä							Yhteensä
	1	2	3	4	5	6	Ei vastausta	
Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammattuurheilu)	32 %	47 %	11 %	0 %	0 %	0 %	11 %	100 %
Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausieurheilu)	28 %	41 %	10 %	1 %	1 %	1 %	17 %	100 %
Kilpakuntoilu (esim. massatapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	26 %	39 %	0 %	0 %	0 %	0 %	35 %	100 %
Tavoitteellinen kuntoilu tai liikunta	20 %	35 %	13 %	3 %	3 %	3 %	25 %	100 %
Terveys ja toimintakyvyn ylläpito	18 %	16 %	2 %	0 %	0 %	0 %	65 %	100 %
Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	15 %	22 %	0 %	0 %	0 %	0 %	63 %	100 %
Muu harrastaminen	7 %	20 %	7 %	0 %	0 %	0 %	67 %	100 %
Keskiarvo	22 %	30 %	6 %	1 %	1 %	1 %	40 %	100 %

Kilpailuissa käytetyt kielet

Kilpailuissa ja otteluissa kielten käyttö keskittyi vahvasti suomeen ja englantiin. Huippu-urheilussa kaksikielisyys (47 %) oli huomattavasti yleisempää kuin yksikielisyys (26 %). Muussa toiminnassa yksi- ja kaksikielisyys jakautuivat melko tasapuolisesti. Yksikielisessä kilpatoiminnassa käytettiin yleensä suomea tai englantia. Kolmea kieltä mainittiin käytettävän vain harvoissa huippu-urheilun tai kansallisen tason kilparyhmissä (taulukko 15).

Käytetyistä kielistä englanti korostui etenkin huippu-urheilussa. Myös kilpakuntoilussa englannilla oli keskeinen rooli. Ruotsia ja venäjää käytettiin kilpailukielenä valmennukseen verrattuna harvemmin. Viittomakielen osuus suhteessa muihin kieliin pysyi valmennus- ja kilpailutilanteissa samansuuruisena (taulukot 16 ja 17, liite 1).

Muiden kielten käyttäminen oli yleisempää seurojen kilpatoiminnassa ja harrasteryhmissä kuin huippu-urheilussa ja painottui erityisesti harrastamiseen. Näyttää siltä, että ulkomaalaistaustaiset henkilöt hakeutuvat joko omakielisiin seuroihin tai osallistuvat seuroihin, joissa on monikielistä toimintaa. Tulkinta saa tukea haastatteluaineistosta, jossa tuli esiin ulkomaalaistaustaisten henkilöiden toive saada liikkua monikielissä ryhmissä (ks. luku 6.3 *Ennakko-odotukset*).

Tulokset kertovat kilpatoiminnan kontekstissa kielellisen moninaisuuden vähenevän kilpailutoiminnassa, jossa käyttökielinä ovat suomi ja englanti erikseen tai yhdessä.

Muutos on samansuuntainen kuin laajemminkin asiantuntijatyössä, jossa englantia käytetään paljon esimerkiksi korkeakouluissa tai elinkeinoelämässä (Laitinen ym. 2023). Urheiluyhteisöt voivat olla ”pakosta” monikielisiä, koska niihin hankitaan eri kielitaustaisia urheilijoita ammattitaidon perusteella. Urheilun ammattilaisjoukkuetta onkin verrattu monikieliseen työyhteisöön, johon tullaan ammattitaidon perusteella omine kielitaustoineen (Lavric 2008; Chovanec ym. 2009). Englanti toimii joukkueessa sitä osavien vieraskielisten urheilijoiden yhteisenä yleiskielenä.

Ruotsia, venäjää ja muita kieliä käytettiin kilpailuissa harvemmin kuin valmennuksessa. Tulokset ovat kuitenkin vain suuntaa antavia, sillä kilpailutilanteiden kieliä koskeviin kysymyksiin vastasi noin puolet. Vastausprosentin alhaisuutta selittää se, etteivät kilpailutoimintaan tähtäämättömät yhteisöihin kuuluvat vastanneet kysymyksiin.

Taulukko 15. Vastaajien kilpailuissa käyttämien kielten lukumäärä liikuntayhteisön tavoitteen mukaan

Liikuntayhteisön tavoite	Ilmoitettujen kielten määrä						
	1	2	3	4	5	Ei vastausta	Kaikki yhteensä
Huippu-urheilu (kansainvälinen taso/ammattieurheilu)	26 %	47 %	16 %	0 %	0 %	11 %	100 %
Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausieurheilu)	32 %	36 %	10 %	2 %	1 %	20 %	100 %
Kilpakuntoilu (esim. massatapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	22 %	35 %	4 %	0 %	0 %	39 %	100 %
Tavoitteellinen kuntoilu/liikunta	20 %	15 %	5 %	3 %	3 %	55 %	100 %
Terveyden ja toimintakyvyn ylläpito	14 %	3 %	1 %	1 %	0 %	81 %	100 %
Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	15 %	22 %	0 %	0 %	0 %	63 %	100 %
Muu harrastaminen	13 %	7 %	0 %	0 %	0 %	80 %	100 %
Kaikki yhteensä	21 %	21 %	5 %	1 %	1 %	51 %	100 %
yhteensä	66	66	16	4	2	158	312

Harrasteliikunnassa käytetyt kielet

Kysymykseen vastasivat enimmäkseen ne, joiden yhteisöissä liikuntaharrastus ei ollut kilpailusuuntautunutta. Tilastollisesti luotettavia vastauksia saatiin kansallisella tasolla kilpailevilta, tavoitteelliselta kuntoilevilta sekä terveyden ja toimintakyvyn ylläpitoon tähtääviltä yhteisöiltä. Kaveri- ja ystäväporukoiden liikuntaryhmissä vastausmäärä oli alhainen.

Harrasteliikunnassa yksi- ja monikielisyys jakautuivat voimakkaammin kuin valmennuksessa ja kilpailutoiminnassa. Kuntoilussa ja toimintakykyä ylläpitävässä liikunnassa painottui yhden kielen käyttö. Harrastekilpailemisessa kaksikielisyys oli huomattavasti yleisempää. Tavoitteellisessa harrastamisessa näkyi myös kolmen tai useamman kielen käyttö (taulukko 18).

Harvemmin liikuntatoiminnassa käytetyt kielet mainittiin harrastamisen yhteydessä useammin kuin kilpailullisissa yhteisöissä. Nämä kielet paikantuivat enimmäkseen kaveriporukoihin sekä satunnaisesti seuratoimintaan. Viittomakieltä käytettiin harrasteliikunnassa yhtä paljon kuin valmennus- ja kilpailutoiminnassa. Terveysliikunnassa suomen kieli oli näissä yhteisöissä ensisijainen. Kuntien liikuntapalveluissa pienemmät kieliryhmät eivät nousseet esille. Sen sijaan ruotsia ja viittomakieltä käytettiin niissä seuratoimintaa enemmän (taulukot 19 ja 20, liite 1). Tulos kertoo siitä, että julkisissa palveluissa tarjotaan kielellisesti osallistavaa liikuntatoimintaa ainakin joillekin kotimaisia vähemmistökieliä puhuville ulkomaisten kielten jäädessä piiloon.

Liikunnan harrastamisessa näkyi aikaisemmissa analyyseissa havaittu trendi. Harrastepohjaisissa ja kilpailuihin tähtäävissä yhteisöissä osallistujat liittyvän seuroihin kieliperusteisesti tai hakeutuivat monikielisiin yhteisöihin. Harrasteliikunnassa monikielisyyttä voi selittää myös ohjaajien kielitaito, sillä vastanneiden joukossa oli Suomen ulkopuolella syntyneitä, enimmäkseen kaksi- tai monikielisiä ohjaajia ja valmentajia (ks. luku 3.4). Aikaisemmassa tutkimuksessa ohjaajien ulkomaalaistaustaisuus ja monikielisyys on osoittautunut olevan vetonaula muille ulkomaalaistaustaisille liikkujille (Rönkkö 2023, 266–268).

Taulukko 18. Muu liikunnan harrastaminen. Vastaajien ilmoittamien kielten lukumäärä liikuntayhteisön tavoitteen mukaan

Liikuntayhteisön tavoite	Ilmoitettujen kielten määrien prosenttiosuudet						
	1	2	3	4	5	Ei vastausta	Kaikki yhteensä
Huippu-urheilu (kansainvälinen taso/ammattuurheilu)	26 %	47 %	5 %	0 %	0 %	21 %	100 %
Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausiuurheilu)	17 %	39 %	7 %	0 %	1 %	36 %	100 %
Kilpakuntoilu (esim. massatapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	26 %	13 %	9 %	4 %	0 %	48 %	100 %
Tavoitteellinen kuntoilu/liikunta	25 %	18 %	8 %	10 %	0 %	40 %	100 %
Terveiden ja toimintakyvyn ylläpito	21 %	22 %	8 %	1 %	0 %	48 %	100 %
Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	30 %	33 %	4 %	0 %	0 %	33 %	100 %
Muu harrastaminen	13 %	20 %	13 %	0 %	13 %	40 %	100 %
Kaikki yhteensä	21 %	28 %	7 %	2 %	1 %	40 %	100 %
yhteensä	67	88	23	6	3	125	312

4.2 Liikunnan ohessa käytetyt kielet

Liikuntayhteisöissä kielellistä vuorovaikutusta tapahtuu myös liikuntaan ja urheiluun liittyvissä ja sen mahdollistavissa tilanteissa. Osallisuuden jäljittämiseksi on tärkeä selvittää, millä kielillä toimittiin liikkumisen tai kilpailumisen ohella, esimerkiksi pukuhuoneissa, pelimatkoilla, kokouksissa, työyhteisöissä ja viestinnässä. Pukuhuoneissa ja pelimatkoilla käytettyjä kieliä kutsutaan tässä selvityksessä yhdessäolokieliksi.

Yhdessäoloon liittyvät kielet

Liikuntaan liittyvissä muissa tilanteissa kahden tai useamman kielen käyttäminen oli yleisempää kuin valmennus- ja kilpailutoiminnassa. Muutos oli selvin huippu-urheilussa ja kansallisessa kilpatoiminnassa. Myös tavoitteellisessa kuntoilussa ja kaveriporukoissa oli käytössä pukuhuoneissa kolme tai useampi kieli (taulukko 21).

Suomi ja englanti olivat vallalla myös yhdessäolokielinä, mutta niiden ohella käytettiin muita kieliä huomattavasti useammin kuin valmennus- ja kilpailutoiminnassa. Englannin käyttö pukuhuoneissa ja pelimatkoilla kuitenkin vaihteli. Kaveriporukoissa ja muussa harrastamisessa englanti oli ensisijainen. Kilpakuntoilussa puhuttiin suomea enemmän kuin englantia. Ero suomen ja englannin käytössä ilmeni myös seurojen harraste- ja kilparyhmien vertailussa. Harrasteryhmissä suomi oli useammin käytössä yhdessäolon kielenä kuin kilparyhmissä (taulukko 22, liite 1).

Suomen näkyminen yhdessäolon kielenä kertoo yhtäältä siitä, että liikunnan harrastamisessa kieli on yksi harrasteryhmiin liittymisen peruste, joka koskee myös suomea puhuvia. Toisaalta tulos saattaa kertoa myös yksikielisistä käytännöistä, joissa suomi on yhteinen kieli myös muunkielisille liikkujille. Tulkitkaa tukea aikaisempi havainto Suo-

messä syntyneiden vastaajien koetusta yksikielisyydestä, joka näyttäytyy yksikielisyytenä myös pukuhuoneissa (ks. luku 3.4).

Ruotsin kielen painoarvo yhdessäolokielenä suhteessa suomeen tai englantiin kasvoi selvästi niin seurojen kilpa- ja harrastetoiminnassa kuin kunnallisten liikuntapalveluiden ja muiden harrasteryhmien toiminnassa. Viittomakielen käyttäminen pukuhuoneissa ja pelimatkoilla keskittyi seuratoimintaan ja kunnallisiin liikuntapalveluihin. Viittomakieltä käytettiin pukuhuoneissa yhtä paljon kuin valmennuksessa, kilpailuissa ja harrastamisessa. Prosenttiosuudet eivät muuttuneet samalla tavalla kuin muitten kielten osalta. Tulos kertoo viittomakielen erityisasemasta osallistumisen ehtona ja mahdollistajana (taulukko 23, liite 1).

Yhdessäolokielten osalta oli havaittavissa kieliprofilien voimakas jakautuminen liikuntayhteisön tavoitteen mukaan. Tulokset ovat vain suuntaa antavia, sillä kysymykseen yhdessäolokielistä jätti vastaamatta suuri osa erityisesti ryhmiin ”muu harrastaminen” sekä ”terveyden ja toimintakyvyn ylläpito” kuuluneista vastaajista.

Taulukko 21. Vastaajien yhdessäolokielten lukumäärä liikuntayhteisön tavoitteen mukaan

	Ilmoitettujen yhdessäolokielten määrä						
	1	2	3	4	5	ei vastausta	kaikki yhteensä
Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammattuurheilu)	5 %	68 %	11 %	0 %	0 %	16 %	100 %
Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausipurheilu)	18 %	32 %	12 %	5 %	3 %	29 %	100 %
Kilpakuntoilu (esim. massatapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	22 %	30 %	4 %	0 %	0 %	43 %	100 %
Tavoitteellinen kuntoilu tai liikunta	25 %	23 %	8 %	5 %	3 %	38 %	100 %
Terveyden ja toimintakyvyn ylläpito	16 %	26 %	4 %	1 %	1 %	52 %	100 %
Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	26 %	30 %	11 %	0 %	0 %	33 %	100 %
Muu harrastaminen	0 %	7 %	7 %	7 %	13 %	67 %	100 %
Kaikki yhteensä	18 %	29 %	8 %	3 %	2 %	40 %	100 %
vastaajien määrä	55	92	25	9	7	124	312

Kokousten ja työyhteisöjen kielet

Työyhteisöjen ja kokousten kielikäytännöt erottuivat muista tilanteista vähempikielisinä. Erityisesti kokousten pääkielenä on yleensä suomi. Työyhteisöt olivat kokouksia monikielisempiä, sillä niissä käytetään yhtä, kahta tai kolmea työkieltä. Etenkin huippu-urheilussa ja tavoitteellisessa kuntoilussa painottui työyhteisöiden kolmikielisyyttä.

Kokousten kielikäytännöt jakaantuivat huippu-urheilun ja kilpatoiminnan yhteisöissä. Noin kolmannes huippu-urheilun ja kilpatoiminnan vastaajista ilmoitti käyttävänsä kahta tai kolmea kokouskieltä. Lähes puolessa yhteisöistä kokoukset olivat yksikielisiä. Osassa huippu-urheilun ja kilpatoiminnan monikielisiä työyhteisöjä käytettiin eri kieliä rinnakkain. Toisissa viestittiin yksikielisesti joko suomeksi tai englanniksi (taulukot 24 ja 25).

Kokouksissa käytettyjen kielten pieni määrä ilmeni myös siten, että englannin mainitsi kokouskieleksi joka kolmas, mutta työyhteisön kieleksi joka toinen vastaaja. Seurojen kilpajoukkueissa englannin käyttö työ- ja kokouskielenä oli yleisempää kuin muun tyyppisissä liikuntayhteisöissä.

Muuta kuin suomea tai englantia ilmoitettiin käytettävän kokouksissa harvoin. Myös ruotsia käytettiin kokouksissa selvästi harvemmin kuin valmennuksessa, kilpailuissa tai harrastamisessa. Työyhteisökielenä ruotsin käyttö oli edellä mainittujen tilanteiden tasolla. Venäjää käytettiin kokouksissa marginaalisesti seurojen harrasteliikunnassa. Työyhteisökielenä venäjää puhuttiin enemmän ja saman verran kuin liikunnan harrastamisen yhteydessä. Viittomakielen osuus suhteessa muihin kieliin pysyi samana niin kokous- kuin työyhteisökielenä (taulukot 26–29, liite 1).

Kysymyksiin työyhteisö- ja kokouskielistä jätti vastaamatta yli puolet, mikä tekee tuloksista vain suuntaa antavia. Oletettavasti suuri osa liikuntayhteisöistä on sellaisia, että muodollisia kokouksia ei tarvita, niitä on vähän tai vastaajat eivät osallistu kokouksiin.

Taulukko 24. Vastaajien ilmoitettujen kokouskielten lukumäärä liikuntayhteisön tavoitteen mukaan

	Ilmoitettujen yhdessäolokielten määrä, %-osuudet					
	1	2	3	5	Ei vastausta	Kaikki yhteensä
Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammattuurheilu)	47 %	32 %	5 %	0 %	16 %	100 %
Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausieurheilu)	45 %	21 %	0 %	0 %	35 %	100 %
Kilpakuntoilu (esim. massatapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	30 %	4 %	4 %	0 %	61 %	100 %
Tavoitteellinen kuntoilu tai liikunta	43 %	3 %	3 %	3 %	50 %	100 %
Terveys ja toimintakyvyn ylläpito	20 %	6 %	1 %	0 %	73 %	100 %
Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	30 %	15 %	4 %	0 %	52 %	100 %
Muu harrastaminen	13 %	20 %	0 %	0 %	67 %	100 %
Kaikki yhteensä	33 %	13 %	2 %	0 %	52 %	100 %
Vastaajien määrä	103	40	5	1	163	312

Taulukko 25. Vastaajien ilmoitettujen työyhteisökielten lukumäärä liikuntayhteisön tavoitteen mukaan

	Ilmoitettujen kielten määrä							
	1	2	3	4	5	6	(tyhjä)	Kaikki yhteensä
Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammattuurheilu)	26 %	32 %	11 %	0 %	0 %	0 %	32 %	100 %
Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausieurheilu)	28 %	25 %	3 %	0 %	0 %	0 %	43 %	100 %
Kilpakuntoilu (esim. massatapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	17 %	26 %	4 %	0 %	0 %	0 %	52 %	100 %
Tavoitteellinen kuntoilu tai liikunta	30 %	8 %	10 %	3 %	0 %	0 %	50 %	100 %
Terveys ja toimintakyvyn ylläpito	20 %	11 %	2 %	0 %	1 %	1 %	65 %	100 %
Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	15 %	22 %	0 %	0 %	0 %	0 %	63 %	100 %
Muu harrastaminen	7 %	27 %	7 %	0 %	0 %	0 %	60 %	100 %
Kaikki yhteensä	23 %	19 %	4 %	0 %	0 %	0 %	53 %	100 %

Kielet sähköisessä viestinnässä

Viestinnässä käytettyjä kieliä selvitettiin kolmesta näkökulmasta: 1. mitä kieliä käytettiin liikuntayhteisön verkkoviestinnässä, 2. mitä muita kieliä verkkokeskusteluissa ja sosiaalisessa mediassa käytettiin ja 3. kokiko vastaaja pystyvänsä osallistumaan keskusteluihin liikuntayhteisön käyttämällä kielillä.

Liikuntayhteisöjen verkkoviestintä oli yksi- tai kaksikielistä. Kolmikielisesti hoidettiin viestintää etenkin huippu-urheilussa sekä ystävä- ja kaveriporukoissa (taulukko 30). Viestinnässä käytetyt kielet olivat suomi (81 %), englanti (43 %), ruotsi (10 %) ja venäjä (4 %) (taulukko 32, liite1). Lähes kaikki vastaajat (90 %) kokivat pystyvänsä osallistumaan verkkoviestintään ja -keskusteluihin liikuntayhteisössään käytetyillä kielillä (taulukko 31, liite 1).

Vapaat verkkokeskustelut olivat monikielisempiä kuin tiedon jakaminen sähköisessä viestinnässä, sillä sosiaalisen median osalta ilmoitettiin hajamainintoja useista kielistä. Verkkokeskustelun kieltä koskeneeseen kysymyksen vastausprosentti oli alle 50. Useimmin mainittiin suomi (24 %) ja englanti (21 %, taulukko 33, liite 1).

Englannin käyttö verkkoviestinnässä vaihteli erityyppisissä liikuntayhteisöissä. Englantia käytettiin etenkin huippu- ja kilpaurheiluun suuntautuneiden yhteisöjen viestinnässä. Sen käyttö väheni selvästi kunto- ja terveystavoitteisten yhteisöjen viestinnässä. Kuntien palveluissa englannin käyttö oli verkkoviestinnässä vähäisempää kuin muissa yhteisöissä.

Taulukko 30. Vastaajien viestinnässä käyttämien kielten lukumäärä liikuntayhteisön tavoitteen mukaan

Liikuntayhteisön tavoite	1	2	3	4	5	(tyhjä)	Kaikki yhteensä
Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammattiurheilu)	47 %	21 %	11 %	0 %	0 %	21 %	100 %
Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausaurheilu)	49 %	32 %	5 %	1 %	0 %	13 %	100 %
Kilpakuntoilu (esim. massatapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	57 %	17 %	0 %	4 %	0 %	22 %	100 %
Tavoitteellinen kuntoilu tai liikunta	55 %	23 %	5 %	0 %	3 %	15 %	100 %
Terveysten ja toimintakyvyn ylläpito	55 %	24 %	2 %	0 %	0 %	19 %	100 %
Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	41 %	37 %	7 %	0 %	0 %	15 %	100 %
Muu harrastaminen	40 %	40 %	0 %	0 %	0 %	20 %	100 %
Vastaajat yhteensä	51 %	27 %	4 %	1 %	0 %	17 %	100 %
Vastaajien määrä	159	85	13	2	1	52	312

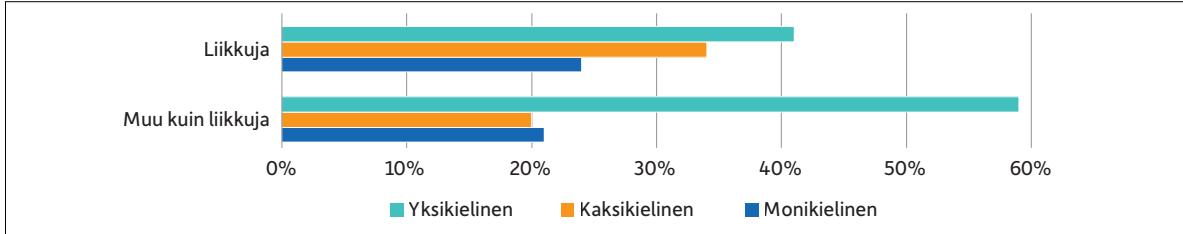
4.3 Koettu monikielisyys liikuntayhteisöissä

Tässä aluvuussa jäljitetään monikielisuuden kytkeytymistä vastaajien asemaan liikuntayhteisöissä. Vastaaja sai valita useita rooleja, joten yksi-, kaksi- tai monikielisyteen liittyviä rooleja on verrattu muiden vastaajien ilmoittamiin. Yksittäisiä rooleja ei siis verrata keskenään.

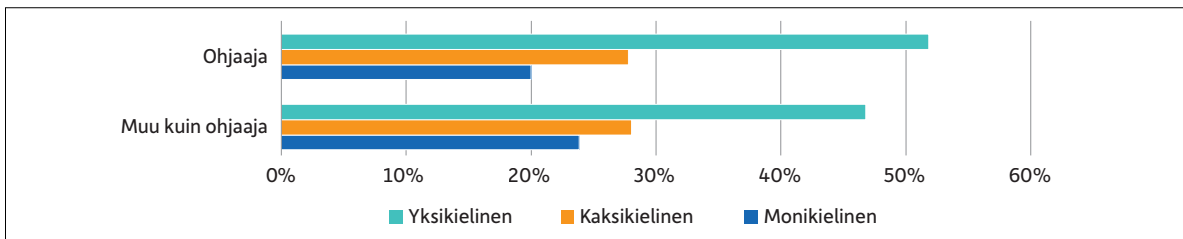
Asema liikuntayhteisössä vaikutti monikielisuuden havaitsemiseen siten, että käytännön liikuntatoiminnassa ilmeni monikielisyyttä enemmän kuin hallinnossa. Kaksi- tai monikielisyys korostui muihin nähden etenkin liikkujilla sekä valmentajilla. Valmentajat määrittivät itsensä muihin nähden monikielisemmiksi. Ohjaajat kokivat olevansa muita useammin yksikielisiä ja harvemmin monikielisiä. Erot eivät kuitenkaan olleet suuria (kuviot 9, 10 ja 11.).

Toimihenkilöt, johtajat tai hallinnossa toimivat määrittivät itsensä muita useammin yksikielisiksi. Lisäksi johtajat ja hallintohenkilöt kokivat muita harvemmin ole-

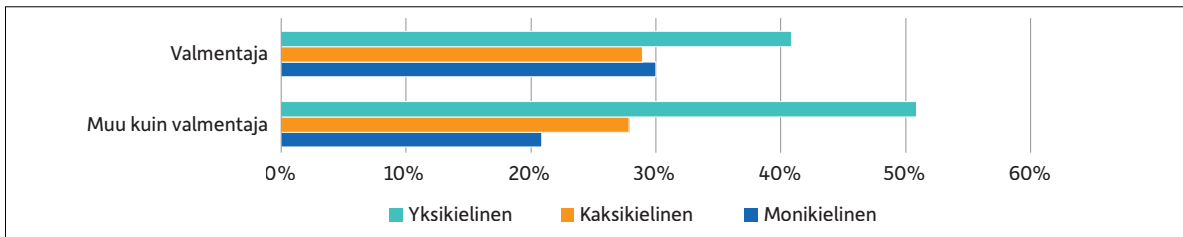
vansa kaksikielisiä (kuviot 12 ja 13). Koettu yksikielisyys lisääntyi, kun etäisyys käytännön kenttätoimintaan ja johtamisvastuu kasvoivat. Ylipäätään koettu monikielisyys kytkeytyi kilpatoimintaan ja vähempikielisyys harrastamiseen.

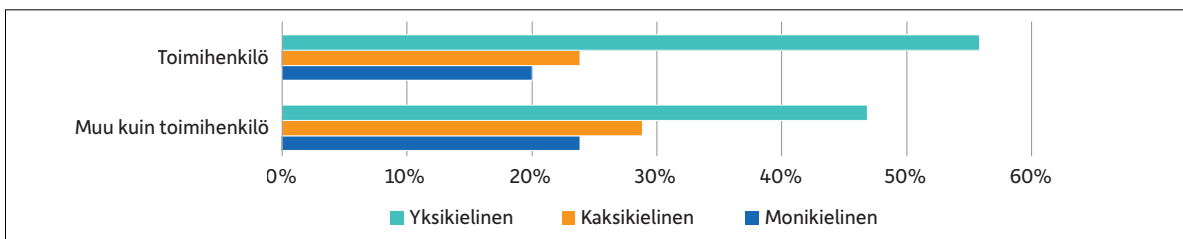
Kuvio 9. Ilmoitettu yksi-, kaksi- ja monikielisyys, liikkuajat ja muut

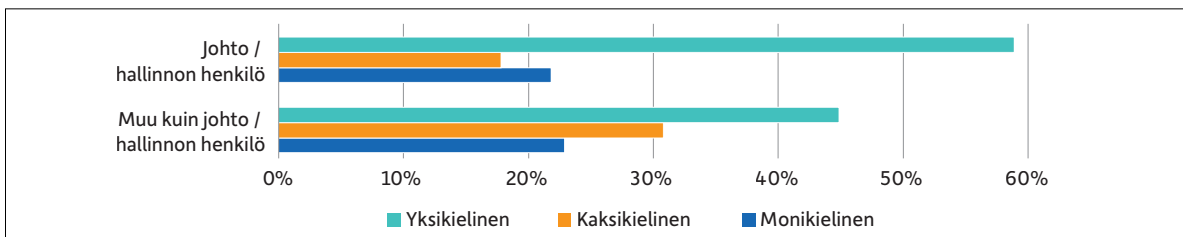
Kuvio 10. Ilmoitettu yksi-, kaksi- ja monikielisyys, ohjaaja ja muut

Kuvio 11. Ilmoitettu yksi-, kaksi- ja monikielisyys, valmentaja ja muut

Kuvio 12. Ilmoitettu yksi-, kaksi- ja monikielisyys, toimihenkilö ja muut

Kuvio 13. Ilmoitettu yksi-, kaksi- ja monikielisyys, johdon tai hallinnon rooli ja muut

Yhteenveto

Tämän selvityksen havainnot kielten esiintymisistä ja niiden käytöstä ei voida yleistää kaikkeen liikuntaan. Vastaajissa kielivähemmistöihin lukeutuvat olivat hieman yllätyttävänä. Voidaan tulkita, että vastauksia on saatu henkilöiltä, jotka oman intressinsä tai yhteisönsä luonteen vuoksi ovat kiinnostuneita kielikäytännöistä.

Tulokset ovat kuitenkin suuntaa antavia ja osoittavat monikielisuuden olevan liikuntayhteisöissä läsnä. Se ei kuitenkaan kosketa kaikkia yhteisöjä samalla tavalla. Monikielisyys ilmenee erityyppisissä liikuntayhteisöissä ja niiden toiminnassa eri tavoin. Nykyhetken kartoituksessa on otettava huomioon, että monikielisuuden tila ei ole pysyvä. Se muuttuu jatkuvasti ollessaan tilannekohtaista, kontekstisidonnaista ja kytköksissä liikuntayhteisöjen jäsenien aseisiin.

Monikielisyys tiivistyi liikuntayhteisöissä kilpailullisiin seuroihin ja huippu-urheiluun. Liikuntayhteisöissä monikielisyyttä on keskivertoa enemmän myös sosiaaliseen kanssakäymiseen suuntautuneissa liikuntayhteisöissä. Lisäksi monikielisyyttä esiintyi kentän tasolla enemmän kuin hallinnossa.

Monikielisiä liikuntayhteisöjä kuvasi kieliresurssien osalta suomen ja englannin käyttö muiden potentiaalisten kielten jäädessä taka-alalle. Suomi oli eniten käytetty ja englanti yhteisenä käyttökielenä (lingua franca) toiseksi yleisin. Ruotsin ja suomalaisen viittomakielen käyttö näkyi institutionaalisenä toimintana niin kuntien liikuntapalveluissa kuin näitä kieliä käyttävien seurojen harraste- ja kilpatoiminnassa. Muita kieliä käytettiin liikuntatoiminnassa vähän, mutta niitä hyödynnettiin kuitenkin kanssakäymisessä liikuntaan liittyvissä toiminnoissa.

Monikielisuuden tilannekohtaisuus ilmeni kielikäytäntöjen yhteytenä toimintaympäristöön. Vapaa-aika sallii useampien kielten käytön. Toisaalta kielivalikoima kapeni esimerkiksi valmennuksessa ja kilpailuissa. Kielivalikoima supistui myös liikuntayhteisöjen hallinnossa ja työyhteisöissä. Yksikielisyys oli yleinen käytäntö erityisesti kokouksissa. Tilannekohtaisuus näkyi myös siinä, että valmennuksessa kielellinen kirjo oli laajempi kuin kilpatoiminnassa.

Monikielisuuden kontekstisidonnaisuus näkyi käytäntöjen kytkeytymisenä liikuntayhteisön tavoitteisiin ja organisoitumisen muotoihin. Kolmen tai useamman kielen käyttäminen paikantui huippu-urheiluun, kuntoliikuntaan ja yhteisöihin, joissa oli tavoitteena sosiaalinen kanssakäyminen. Kuntien liikuntapalveluiden ryhmät erotuivat yksikielisydellään. Niissä myös ruotsin ja viittomakielen käyttö oli yleisempää kuin muutoin.

Kontekstuaalisuus ilmeni myös kielivalikoiman osalta. Esimerkiksi englannin kielen painoarvo kasvoi huippu-urheilussa ja kaveriporukoiden kilpatoiminnassa. Se laski yhteisöissä, joissa ei tähdätty kilpailuihin. Tulostavoitteellisessa liikunnassa on tarve ymmärtää tekemisiä ja luoda yhteishenkeä, joten kontaktin luominen jokaiseen urheilijaan vaatii yhteisen kielen, joka on usein englanti tai suomi. Harrasteliikunnassa ryhmitetään enemmän kielen perusteella tai käytetään useampia kieliä, mikäli kieliresursseja löytyy. Venäjän kielen näkyminen valmennuksessa ja puuttuminen kilpailuissa viittaa siihen, että harjoituksissa on tilaa ja sosiaalista hyväksyntää käyttä omaa kieltä, mutta kilpailuissa toimitaan yhteisesti ymmärretyillä kielillä.

Monikielisyys oli lisäksi sidoksissa kielenkäyttäjiin ja heidän asemaansa liikuntayhteisöissä. Liikuntayhteisöissä esiintyi yksi- tai monikielisuuden jakolinjoja vastaajien syntyperän sekä toimijaroolin mukaan. Monikielisiä olivat useammin yhteisöt, joihin kuuluvat vastaajat olivat syntyneet Suomen ulkopuolella. Lisäksi kentän tasolla korostui erityisesti valmentajien monikielisyys.

Viittomakieltä käyttävien profiili erosi muista. Viittomakielinen, jolla on kuulemisen rajoite, tarvitsee omakielistä ohjausta tai tulkkausta useimmissa tilanteissa (ks. Prin-

key & Roitto 2024; myös luku 6.1 Osallistavat kielikäytännöt). Viittomakielen käyttö oli tasaista erityyppisissä organisaatioissa ja toiminnassa olematta muitten kielten tavoin kytköksissä tilanteisiin tai kontekstiin. Tulosta selittää viittomakielisten liikkujien katojärjestön työ harrasteliikunnassa ja urheilussa. Taustalla on myös kuuroille järjestettyä toimintaa muissa kansanterveys- tai vammaisyhdistyksissä ja kuntien liikuntapalveluiden järjestämässä soveltavassa liikunnassa.

Sama suuntaus oli havaittavissa myös ruotsia puhuvilla. Tilannetta selittävät niin ruotsinkielisen urheiluliikkeen perinteet ja organisoituminen kuin julkisen palvelun kaksikielisyysvelvoite.

5

Monikielisyyteen liittyvät asenteet

SUHTAUTUMINEN MONIKIELISYYTEEN VAIKUTTAA käytännön ratkaisuihin. Asenteet määrittävät ensinnäkin, nähdäänkö monikielisyys tarpeelliseksi. Myönteisessä tapauksessa ne suuntaavat yhteisön kielikäytäntöjen kehittämistä. Asenteisiin vaikuttavat kielikäsitteet eli uskomukset siitä, mihin tarkoitukseen ja miten kieliä tulisi käyttää. Lisäksi asenteita muokkaavat myös kieli-ideologiat, erityisesti yksikielisyden ideologia, jossa puhutut kielet nähdään tarkkarajaisina ja kansalliset kielet muihin nähden ensisijaisina. Tällöin syntyy eri kielten välisiä valta-asemia, jotka muovautuvat kielten käyttäjien väliseksi valta-asemiksi (Laihonen & Halonen 2019). Kieliin liittyvillä asenteilla on siten suora yhteys osallisuutta mahdollistaviin tai estäviin käytäntöihin.

Asenteiden selvittämiseksi tässä luvussa tarkastellaan suhtautumista monikielisyteen ja kielen tunnistamista valtajärjestelmän osana. Lisäksi kuvataan, kuinka tarpeellisenä monikielisyys nähtiin liikuntayhteisöissä, ja millaisia hyötyjä tai haittoja sen koettiin tuottavan.

Vastaajat saivat kertoa näkemyksensä liikuntayhteisöjen monikielisydestä ja kokemuksiaan kielten eriarvoisuudesta. Lisäksi heiltä tiedusteltiin monikielisyden tarpeellisuutta liikuntayhteisöissä sekä sen tuomia hyötyjä ja haasteita. Lisääntyvän monikielisyden voi olettaa koskettavan tavalla tai toisella jokaista liikuntayhteisöä. Se herättää myös mielipiteitä. Kielellinen moninaisuus vaihtelee lisäksi paikkakunnittain.

5.1 Suhtautuminen monikielisyteen

Monikielisyys tarkoittaa tässä selvityksessä tilaa, jossa käytetään useita kieliä tai erikielisiä henkilöistä koostuvaa yksikielistä yhteisöä. Monikielisyteen liittyvien asenteiden selvittämiseksi vastaajia pyydettiin ottamaan viisiportaisella asteikolla kantaa seitsemään väittämään. Väittämät käsittelivät arvioita monikielisyden eduista omalle yhteisölle, osallisuuden toteutumista kielellisesti moninaisessa ympäristössä ja näkemyksiä tarpeesta lisätä monikielisiä toimijoita liikuntayhteisöissä.

Monikielisyteen suhtaudutaan yleisesti ottaen myönteisesti. Väittämään, ”*minun on helppo toimia monikielisessä liikuntayhteisössä*”, vastattiin liikuntayhteisöjen taustoista riippumatta hyvin myönteisesti (keskiarvo 4,3). Tulokset olivat toisaalta ristiriitaisia ja kertoivat hienoisesta varautuneisuudesta. Väittämän ”*osallistujan ei tarvitse osata liikuntayhteisössä käytettävää kieltä voidakseen olla mukana*” keskiarvo oli 3,8. Toisaalta vastaajat olivat jokseenkin samaa mieltä myös väittämästä ”*on helpompi osallistua sellaisen liikuntayhteisön toimintaan, jossa on yksi yhteinen kieli*” (keskiarvo 3,5).

Vastaajat pitivät keskimäärin parempana sitä, että liikuntayhteisö on yksikielinen. Suhtautuminen monikielisyteen näyttäytyi kuitenkin avoimena ja myönteisenä mutta oli toisaalta realistista. Tuloksista on luettavissa usko siihen, että liikunta voi toimia ”yhteisenä kielenä”. Samalla vastaajat kokivat, että yhtä kieltä käyttävissä yhteisöissä on helpompi toimia.

Pieniä suhtautumistapojen eroja ilmeni tarkasteltaessa henkilökohtaisia ja liikuntayhteisöjen taustamuuttujia. Valtaosa vastaajista suhtautui monikielisyteen myönteisesti riippumatta sukupuolesta tai syntyperästä. Yhdistettäessä ikä ja syntyperä huomattiin Suomessa syntyneiden 65 vuotta täyttäneiden suhtautuvan muita varauksellisesti monikielisyteen. Heidän vastaustensa keskiarvo oli kuitenkin myönteinen (taulukot 34 ja 35).

Euroopan ulkopuolella syntyneet liikkujat kokivat muita enemmän tarvetta käyttää yhteistä kieltä, mikä painottui toiveena myös kilpailusuuntautuneissa yhteisöissä ja kaveriporukoissa. Toisaalta kummassakin ryhmässä koettiin liikkuminen monikielisyssä ympäristössä muita helpommaksi. Toiveina monikielisyys ja yksi yhteisesti ymmärretty kieli eivät siis näyttäisi sulkevan toisiaan pois (taulukko 36).

Kuntien liikuntapalveluissa ensisijaisen kielen puutteen nähtiin haittaavan toimintaa. Monikielisuuden kokeminen helpommaksi kilpaurheilua harrastavissa seuroissa ja kaveriporukoissa saattavat liittyä aikaisempaan havaintoon siitä, että nämä yhteisöt olivat käytännössä monikielisempiä kuin kunnallisten liikuntapalveluiden toiminta (ks. luku 4.1).

Suhtautuminen useiden kielten käyttöön jakautui vastaajien roolien mukaan. Esimerkiksi liikkujat kokivat yhteisen kielen tarpeellisemmaksi kuin muut. Ohjaajilla tilanne oli päinvastainen. Myös haastatteluaineiston perusteella liikkujat ja urheilijat korostivat tarvetta ymmärtää, mitä valmentajat tai kanssaliikkujat puhuvat (ks. luku 6.1). Valmentajat arvioivat muita useammin monikielisten yhteisöiden olevan toiminnan kannalta helppoja. Ohjaajat yhtyivät tähän väitteeseen muita harvemmin (taulukko 37).

Havainto sai vahvistusta myös toiseen väittämään annetuista vastauksista. Vastaajia pyydettiin arvioimaan liikuntayhteisön ensisijaisen kielen osaamattomuudesta aiheutuvia haittoja. Valmentajat ja hallinnon henkilöt arvioivat ensisijaisen kielen puuttumisesta koituvat haitat pienemmiksi kuin muut. Ohjaajat kokivat toiminnan vaikeammaksi useammin kuin muut, jos he eivät osanneet ensisijaista kieltä. Tulos on ristiriidassa edellisen väittämän tuloksen kanssa, jonka mukaan ohjaajat eivät kokeneet yhteistä kieltä tarpeelliseksi. Tämän voi selittää vastaajien vähäinen ohjauskokemus monikielisyssä ympäristöissä, jolloin väittämien arviointi perustuu kokemusten sijaan käsityksiin monikielisuudesta. Valmentajien ja ohjaajien erilaiset näkemykset heijastavat edellisessä luvussa saatua tulosta, jonka mukaan liikuntayhteisöjen monikielisyysprofileja erottavat tavoitteet ja organisoituminen (ks. myös luku 4.3).

Vastaajilta kysyttiin myös näkemyksiä tarpeelle lisätä monikielisiä toimijoita omissa yhteisöissä. Muunkielisten henkilöiden tuloon liikuntayhteisöön suhtauduttiin yleisesti hyvin myönteisesti. Huippu-urheiluun, seurojen kilpatoimintaan ja kunnallisten liikuntapalveluiden ryhmiin toivottiin lisää erikielisiä liikkujia ja toimijoita enemmän kuin muihin yhteisöihin. Kaveriporukoihin muunkielisiä ei erityisesti toivottu. Toimijoista valmentajat ja ohjaajat näkivät erikielisten liikkujien ja toimihenkilöiden määrän kasvun hyödyllisempänä kuin muut. Liikkujat kokivat sen sijaan monikielisuudesta olevan hyötyä harvemmin kuin muut (taulukko 37, liite 1).

Tulos on looginen, sillä huippu-urheilyyhteisöt ja kilpaurheiluseurat haluavat rekrytoida mahdollisimman hyviä urheilijoita yli kielirajojen. Kaveriporukat kehittyvät jonkin yhdistävän tekijän, kuten kielen, opiskelun tai muun yhdistävän tekijän ympärille. Tällöin uusia osallistujia ei välttämättä tarvita. Etusijalla on yhteenkuuluvuuden tunne, jonka ylläpitämisessä yhteinen kieli on eduksi.

Taulukko 34. Monikielisyys on liikuntayhteisöllemme/seurallemme/joukkueellemme eduksi. Erottelu iän ja sukupuolen mukaan. Vastausvaihtoehdot: 1 = täysin eri mieltä ... 5 = täysin samaa mieltä

	15–18 v	19–29 v.	30–64 v.	yli 65-v.	En halua vastata	Kaikki yhteensä	N
tyttö tai nainen	4,0	4,2	4,3	3,8		4,2	151
poika tai mies		4,5	4,5	4,0		4,5	117
muu		4,5	5,0			4,8	9
ei halua vastata		3,0	3,5		2,7	3,0	6
kaikki yhteensä	4,0	4,3	4,4	3,9	2,7	4,3	283
vastausmäärä	3	51	198	28	3	283	

Ei osaa sanoa =16; ei vastausta =13

Taulukko 35. Monikielisyys on liikuntayhteisöllemme/seurallemme/joukkueellemme eduksi. Erottelu iän ja syntymäalueen mukaan. Vastausten keskiarvot (1 = täysin eri mieltä ... 5 = täysin samaa mieltä)

	15–18 v	19–29 v.	30–64 v.	yli 65-v.	En halua vastata	Kaikki yhteensä	N
Suomi	5,0	4,3	4,4	3,8	2,7	4,3	220
Muu Eurooppa		4,4	4,5	5,0		4,5	35
Muu maailma	3,5	4,3	4,7	5,0		4,6	28
kaikki yhteensä	4,0	4,3	4,4	3,9	2,7	4,3	283
vastausmäärä	3	51	198	28	3	283	

Taulukko 36. Suhtautuminen monikielisyteen, erottelu syntymäalueen mukaan. Vastausten keskiarvot (1 = täysin eri mieltä ... 5 = täysin samaa mieltä)

	Suomi	Muu Eurooppa	Muu maailma	Kaikki yhteensä
Minusta on hyvä, jos saamme liikuntayhteisössämme lisää eri kieliä puhuvia henkilöitä toimijoiksi (valmentajat, ohjaajat, hallinto).	4,1	4,3	4,2	4,2
Minusta on hyvä, jos saamme liikuntayhteisössämme lisää eri kieliä puhuvia henkilöitä liikkujiksi.	4,2	4,3	4,2	4,2
Seurassamme on vaikea toimia, jos ei puhu liikuntayhteisön ensisijaista kieltä.	2,5	2,5	2,9	2,6
Minun on helppo toimia monikielisessä liikuntayhteisössä.	4,3	4,4	4,1	4,3
On helpompia osallistua sellaisen liikuntayhteisön toimintaan, jossa on yksi yhteinen kieli.	3,5	3,6	3,9	3,5
Osallistujan ei tarvitse osata liikuntayhteisössä käytettävää kieltä voidakseen olla mukana.	3,8	3,8	3,4	3,8
Monikielisyys on liikuntayhteisöllemme/seurallemme/joukkueellemme eduksi.	4,3	4,5	4,6	4,3

Taulukko 37. Suhtautuminen monikielisyteen, erottelu vastaajan roolin mukaan. Vastausten keskiarvot (1 = täysin eri mieltä ... 5 = täysin samaa mieltä)

	2 tai useampi rooli	Hallinto	Liikkuja	Ohjaaja	Valmentaja	Kaikki yhteensä
Minusta on hyvä, jos saamme liikuntayhteisössämme lisää eri kieliä puhuvia henkilöitä toimijoiksi (valmentajat, ohjaajat, hallinto).	4,2	4,2	4,0	4,4	4,5	4,2
Minusta on hyvä, jos saamme liikuntayhteisössämme lisää eri kieliä puhuvia henkilöitä liikkujiksi.	4,2	4,4	4,1	4,7	4,5	4,2
Seurassamme on vaikea toimia, jos ei puhu liikuntayhteisön ensisijaista kieltä.	2,5	2,3	2,7	2,8	2,2	2,6
Minun on helppo toimia monikielisessä liikuntayhteisössä.	4,2	4,1	4,3	4,1	4,5	4,3
On helpompia osallistua sellaisen liikuntayhteisön toimintaan, jossa on yksi yhteinen kieli.	3,6	3,3	3,8	3,1	3,2	3,5
Osallistujan ei tarvitse osata liikuntayhteisössä käytettävää kieltä voidakseen olla mukana.	3,9	3,9	3,4	4,0	4,4	3,8
Monikielisyys on liikuntayhteisöllemme/seurallemme/joukkueellemme eduksi	4,2	4,2	4,4	4,6	4,6	4,3

5.2 Kokemukset monikielisyden tarpeellisuudesta

Suhtautumista monikielisyteen selvitettiin tiedustelemalla, kuinka tarpeellisenä se nähdään omassa toiminnassa. Vastajia pyydettiin arvioimaan viittä tilannetta viisiportaisella asteikolla. Kysymykset liittyivät 1. liikuntaan (liikkeiden, tekniikan, pelitilanteiden ym. ohjeistaminen), 2. informaation välittämiseen, 3. keskusteluihin liikuntayhteisöjen sisällä, 4. ilmapiiriin ja 5. markkinointiin. Monikielisyden tarpeellisuutta sai kommentoida myös avovastauksin.

Monikielisyys nähtiin liikuntayhteisöissä tarpeellisenä kaikkien kysytyjen teemojen osalta. Eri tarkastelukulmat eivät tuoneet merkittäviä eroja esille. Euroopan ulkopuolella syntyneet kokivat kuitenkin monikielisyden hieman tarpeellisemmaksi kuin muut ryhmät. Tarpeellisuutta korostivat omakohtaiset kokemukset arjesta ja liikunnasta vähemmistökielisenä (taulukko 38, ks. myös luku 6.2 *Osallisuutta heikentävät käytännöt*).

Taulukko 38. Koettu monikielisyden tarpeellisuus, erottelu syntymäalueen mukaan. Vastausten keskiarvot (1 = täysin eri mieltä ... 5 = täysin samaa mieltä)

	Suomi	Muu Eurooppa	Euroopan ulkopuolelta	Kaikki yhteensä
Markkinointi	4,0	4,0	4,3	4,0
Ilmapiirin luominen	4,1	4,0	4,4	4,1
Keskustelut liikuntayhteisön sisällä	4,0	4,1	4,2	4,0
Liikuntatoiminnan (liikkeet, tekniikka) ohjeistaminen	4,1	4,0	4,4	4,1
Informaation välittäminen	4,2	4,1	4,2	4,2

Koettu tarpeellisuus kohdistui erityyppisissä liikuntayhteisöissä eri aiheisiin. Esimerkiksi opiskelu- ja työyhteisöissä nähtiin monikielisyys muita enemmän tarpeelliseksi markkinoinnissa, sosiaalisissa tilanteissa, keskusteluissa ja ilmapiirin luomisessa. Seurojen kilpajoukkueissa painottuivat liiketekniikoiden selittäminen, pelitilanteiden ohjeistaminen ja informaation välittäminen.

Samansuuntaisia painotuksia saatiin, kun vastauksia analysoitiin liikkumisen tavoitteista lähtien. Kilpailullisissa yhteisöissä nähtiin monikielisyttä tarvittavan muita enemmän toiminnassa ja informaation välittämisessä. Yhdessäoloon orientoituneissa liikuntaryhmissä tärkeys linkittyi muita enemmän ilmapiiriin.

Tulos kertoo, että monikielisyden tarve tunnistettiin. Monikielisyttä pidettiin myös etuna ja tavoiteltavana tilana. Tarve korostui kuitenkin niillä, joilla oli omakohtaisia kokemuksia vähemmistökielisydestä. Lisäksi tarve painottui erityyppisissä liikuntayhteisöissä eri asioihin.

Monikielisyden tarvetta käsittelevät avovastaukset toivat esiin huomattavasti yksityiskohtaisemman kuvan kokonaistilanteesta kuin valmiit vastausvaihtoehdot. Avovastauksien luokitteluun ryhmiin *tarpeellinen* ja *ei tarpeellinen* toi esiin, että yli puolessa kommentista suhtauduttiin myönteisesti monikielisyteen. Joka neljäs pohtii aihetta molemmista näkökulmista ja joka kymmenes ei nähnyt monikielisyttä tarpeellisenä liikuntayhteisöissä.

Avovastauksissa monikielisyden tarpeellisuus näyttäytyi osallisuutta lisäävänä hyötyinä liikkujille, liikuntayhteisöille tai laajemmin yhteiskunnalle. Osissa vastauksissa monikielisyys nähtiin neutraalina, ikään kuin itsestään selvänä tilana. Oman ryhmänsä muodostivat vastaukset, joissa tarve oli liitetty mahdollisuuteen oppia kieliä. Kielten oppimista liikkumisen ohella tarkastellaan yksityiskohtaisemmin luvussa 6.5. Avovastauksien vapaasti ilmaistut näkemykset rikkoivat valmiiden vastausten pohjalta syntyneen tarpeellisuuden kokemisen konsensusillusion. Monikielisyden tarpeellisuus tulee esille haastatteluaineiston myötä luvussa 6.2 *Osallisuutta heikentävät käytännöt*.

Tarve liikkujien ja toiminnan näkökulmista

Monikielisyyden tarpeellisuutta perusteltiin ennen kaikkea halulla osoittaa, että erikielillä henkilöillä on paikkansa liikuntayhteisöissä. Kommentit heijastelivat ymmärrystä siitä, että kielellisten tarpeiden tunnistaminen koskettaa liikkujia tunnetasolla ja luo turvallista ilmapiiriä. Käytännön esimerkkinä mainittiin ohjaajien opettelemat muutamat sanat toisella kielellä, mikä osoittaa kiinnostusta liikkumaan tulleita kohtaan. Monikielisydellä nähtiin voitavan viestiä, että liikkujat ovat tervetulleita kielestä riippumatta.

Monikielisyys luo tilaa osallistua juuri sellaisena kuin olet. Osallistujien moninaisuus viestittää yhteisen liikkumisen kuuluvan kaikille.

(Ohjaaja, yhdistyksen liikuntaryhmä)

Erityisesti lasten ja nuorten mukaan saaminen porukkaan ja mukavan harrastuksen pariin edellyttää mielestäni sen, että heidät otetaan vastaan kielellä, jota he ymmärtävät. Tuttu kieli myös luo turvallisuuden tunnetta.

(Ohjaaja, yksityisen sektorin liikuntaryhmä)

Toinen kokonaisuus, jolla monikielisyttä perusteltiin, liittyi informaation välittämiseen ja ymmärtämiseen, jotta toimintaan osattaisiin tulla ja se koettaisiin omaksi. Esimerkiksi sääntöjen selittämiseksi tai tärkeän informaation jakamiseksi koettiin hyvänä, jos käytössä on tarpeen mukaan useampi kieli, koska muuten osallistujat eivät kiinnity liikuntaryhmään.

Informointi on tärkeää, että esimerkiksi poikkeusaikataulut välittyisi kaikille. Meidän joukkueessa viestittely tapahtuu englanniksi, sillä ehkä hieman alle puolet ovat vieraskielisiä. Uskon että markkinointikin on tosi tärkeää, että kaikki löytäisi seuramme kielestä huolimatta.

(Liikkuja, seuran harrasteryhmä)

Uskoisin, että ilman englannin kielen käyttömahdollisuutta suuri osa ryhmäliikuntatuntien ei-suomea puhuvista putoaisi pois.

(Liikkuja, muu liikuntaryhmä)

Monikielisyyden tarve liitettiin myös ohjaajiin. Vastauksissa kaivattiin ammattitaidon kehittämistä ja työkaluja monikielisiin liikuntayhteisöihin. Ohjaajana toimiva halusi saada koulutusta monikielisyyteen, millä hän tarkoitti oman työn kannalta tärkeiden sanojen oppimista sekä tukea kulttuurien tuntemiseen. Ohjaustoiminnan tueksi toivottiin tarvittavien lomakkeiden kääntämistä useammille kielille. Koulutuksen uskottiin antavan ohjaajille keinoja ratkaista monikielisyyteen liittyviä ongelmia, jotka aiheuttavat epävarmuutta ja mahdollisesti jopa joitakin muunkielisiä liikkujia koskevia väärää tulkintoja.

Usein ohjaajat saattavat pelästyä kieliä, joita eivät itse ymmärrä ja voivat jopa ajatella osallistujien kritisoiden heitä kielellä, jota ohjaaja ei ymmärrä. Selkosuomi tuntuu olevan suuri haaste, joka kuitenkin olisi mahdollista oppia hyvin antamalla sille aikaa ja ajatusta.

(Ohjaaja, yhdistyksen liikuntaryhmä)

Tarve seuroille ja liikuntapalveluille

Seurojen tai palvelutuottajien näkökulmasta monikielisyys nähtiin mahdollisuutena luoda yhteenkuuluvuutta. Ennen kaikkea se näyttäytyi keinona tavoittaa uusia liikkuja ja kasvattaa omaa jäsenkuntaa.

Monikielisyys on yksilöille tarpeellista, mutta myös palveluntuottajan etu. Esimerkiksi liikuntakeskus voi houkutella englanninkielisellä tarjonnalla. Tarvittaisiin enemmän monikielisyttä.

(Liikkuja, liikuntakeskus)

Tarve ilmaistiin usein tilannesidonnaisesti ja harkinnanvaraisesti ajatellen joukkueen etua. Eräs kilpaurheilun toimija ilmaisi esimerkiksi, että ”*yksi yhteinen kieli on paras ratkaisu, mutta henkilökohtaisissa kohtaamisissa olisi tärkeintä, että informaatio välitetään ymmärrettävästi, oli kieli mikä tahansa*”. Tilannekohtaiset käytännöt mahdollistavat niin yksilön kuin joukkueen edun yhdistämisen, mikäli löytyy herkkyyttä tunnistaa kieleen liittyvät eri roolit. Seuraavan lainauksen valmentaja tunnistaa kielen yhteyden urheilijan tunnemaailmaan ja joukkuehenkeen.

Monikielisyys näkemykseni mukaan mahdollistaa jokaisen yksilön tunnekielen käyttämisen harjoitustapahtumassa, kun taas yhteisen harjoituskielen käyttäminen lisää yhteenkuuluvuutta ja joukkuehenkeä.

(Valmentaja ja johtaja, huippu-urheiluseura)

Liikuntayhteisöjä koskevista näkemyksistä näkyi ero suomeksi ja muilla kielillä kirjoitettujen kommenttien välillä. Kun edellisissä esimerkeissä korostui tarpeellisuuden pohdinta joukkueen edun kautta, niin englanniksi, venäjäksi tai ruotsiksi kirjoitetuissa näkemyksissä painottui tarpeellisuuden tarkastelu yksilön näkökulmasta. Tarve ei liitynyt niinkään liikuntatoimintaan osallistumiseen, vaan liikuntayhteisön osana oleminen tunteeseen. Moninaisuutta kuvattiin seuran vahvuutena ja ylpeyden aiheena, johon ei välttämättä suhtauduta yksinomaan positiivisesti.

Multilingualism allows those that may feel that they cannot interact with a primarily Finnish-speaking club to be able to engage with and make new friends more easily. Our club has always had a sizeable amount of foreigners and it feels like other clubs are jealous of that or judge us as being too diverse, but we see it as a great strength and as something that welcomes people of all nationalities and backgrounds to our club.

(Valmentaja, johtaja, urheiluseura)

Tarve yleisenä hyötynä, itsestänselvyytenä tai mahdollisuutena

Liikkujien tai yhteisöjen edun lisäksi monikielisuuden tarvetta selitettiin yhteiskunnallisten hyötyjen näkökulmasta. Näitä olivat ulkomaalaistaustaisten henkilöiden integrointi, tasa-arvon edistäminen, ennakkoluulojen väheneminen, yhteiskunnalliset muutokset ja lisäarvon tuominen toimintaan.

Vårt land behöver arbetskraftsinvandring. Viktigt att få folk att trivas och stanna i vårt land.

(Liikkuja, kunnan ohjattu liikuntaryhmä)

Monissa kommenteissa tarve ilmaistiin itsestään selvänä olotilana: ”Pääkaupunkiseutu monikielistyy ja tämä tulisi näkyä liikuntayhteisöissä.” Joillekin monikielisyys oli ”korvaamaton asia” tai osa elettyä todellisuutta ”lajissani ja seurassani monikielisyys on tarpeellista ja osa arkea.” Kytkös liikuntayhteisön tai muunkielisten liikkujien arkeen jäi puuttumaan, jos tarve oli kuvattu vastauksissa yleisenä hyötynä tai itsestään selvänä olotilana.

Vastaajista neljännes näki tarpeen potentiaalisena ilmaisten arvostavansa monikielisyttä. Toisaalta he eivät välttämättä nähneet asiaa ajankohtaiseksi omassa liikuntayhteisössään. Näitä näkemyksiä kuvasi pikemmin organisaatio- kuin yksilölähtöisyys, eikä siihen liittynyt tilanteiden pohtiminen vähemmistökielisten liikkujien kannalta. Osasta vastauksista oli myös tunnistettavissa suomen kielen pitäminen ensisijaisena.

Kaikki puhutusta kielestä riippumatta ovat lämpimästi tervetulleita seuran toimintaan. Onko itse monikielisyys tarpeellista, en osaa sanoa. Sen sijaan se, että mukana on jäseniä eri kulttuuri- ja kielitaustoista, on tarpeellista.
(Kuntoliikkuja, urheiluseura)

Koen sen tarpeelliseksi, mutta kuvailen kokemuksia täysin suomenkielisessä ryhmässä liikkuneena. Siinä iso haaste oli jossain vaiheessa riittävä harrastajamäärä. Saimme suomenkielisellä somepostauksella ryhmään riittävän määrän liikkujia, joten ei ollut tarvetta miettiä lisäkeinoja.
(Liikkuja ja toimihenkilö, kuntoliikunnan seura)

Edellä esitetyissä lainauksissa tarve oli ilmaistu toivetilana, ei niinkään käytännön ratkaisuna sosiaalisten ja kommunikatiivisten kynnysten madaltajana. Monikielisuuden tarve saatetaan tunnistaa osallistumisen ja osallisuuden näkökulmasta, mutta sen pelätään samalla hajottavan omaa liikuntayhteisöä.

Monikielisyys parantaa saavutettavuutta, mutta voi olla rajoittava tekijä yhteisön yhtenäisyyden kannalta.
(Ohjaaja, kilpaseura, liikunnallinen tavoite: yhdessäolo)

Jos monikielisyttä ei nähty tarpeelliseksi, niin perustelut kumpusivat joko kielikäsitteistä tai olivat organisaatiolähtöisiä: ”olemme yksikielinen liikuntayhteisö”, ”kysynnän puute” ja ”suomen kieli on ensisijainen”. Vastauksista välittyi uskomus liikunnasta yhteisenä kielenä, jolloin visuaalisen ilmaisun lisäksi muuta kommunikaatiota ei tarvita.

En niinkään näe tarpeelliseksi monikielisyttä kuin valmiuden kommunikointiin, jopa ilman yhteistä kieltä. Mielestäni monet urheilu- ja liikuntalajit sisältävät tähän valmiin apuvälineen. Paljon voi rakentaa liikkeiden ja tekniikoiden näyttämisen pohjalta.
(Valmentaja ja toimihenkilö, harrasteseura)

Lisäksi osalle vastaajista jäi kysymys tarpeellisuudesta epäselväksi:

Tarpeellisuus missä mielessä? Se on monesti mielenkiintoista ja mukavaa, mutta en tiedä mitä ”tarpeellisuudella” tarkoitetaan tässä.
(Liikkuja, harrastepelaaja seurassa)

5.3 Monikielisyden hyödyt ja kipukohdat

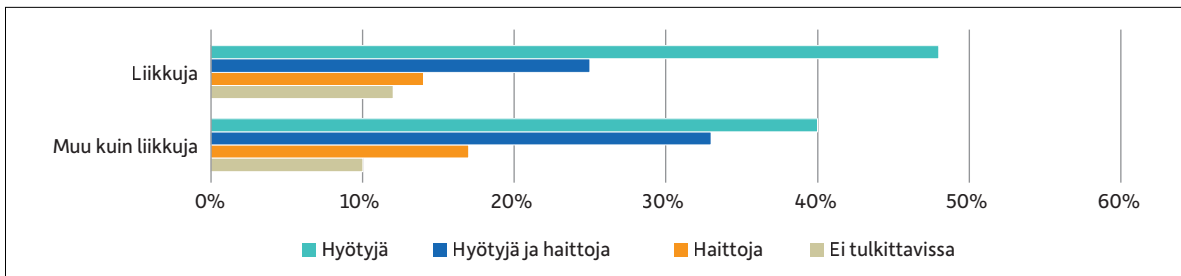
Suhtautumista monikielisyteen selvitettiin kysymällä näkemyksiä kielelliseen moninaisuuteen liittyvistä hyödyistä ja ongelmista. Vastajia pyydettiin omin sanoin kuvaamaan millaisia myönteisiä tai kielteisiä vaikutuksia monikielisydestä saattaa syntyä tai on syntynyt. Vastauksia saatiin 169, hieman yli puolelta kyselyyn osallistuneista.

Vastaukset luokiteltiin hyötyjen tai haasteiden kuvausten perusteella. Luokittelusta syntyneet neljä tulomuuttujaa ovat: 1. *hyödyt*, 2. *haasteet*, 3. *hyödyt ja haasteet* ja 4. *muu (ei tulkittavissa)*. Luokkaan ”muu” seuloittiin neutraalit vastaukset, joista ei ollut tulkittavissa näkemyksiä hyödyistä tai haasteista. Useissa luokkaan ”muu” sijoitetuissa kommentteissa ei otettu kantaa monikielisyden vaikutuksiin, vaan kuvattiin kieliin liittyviä käytäntöjä. Kielikäytäntöjä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin luvuissa 6.1 ja 6.2, *Osallisuutta edistävät ja heikentävät kielikäytännöt*.

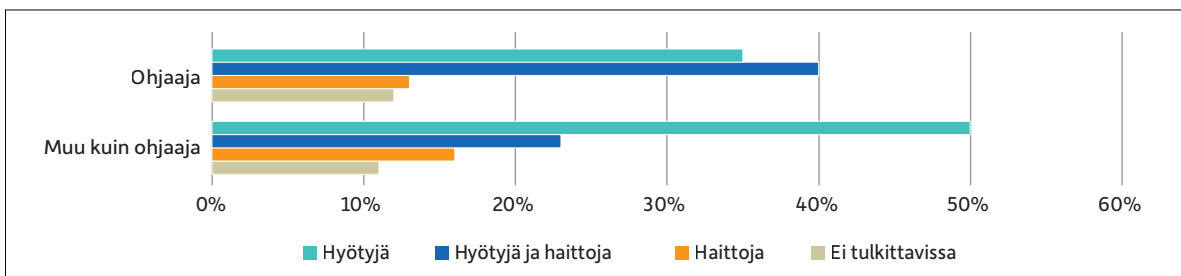
Eniten vastauksia (76) sijoittui luokkaan ”hyödyt ja haasteet”. Pelkästään ”hyötyjä” tai ”haasteita” kuvanneissa vastauksissa haasteet (48) mainittiin huomattavasti useammin kuin hyödyt (19). Luokkaan ”muu” sijoitettiin 19 vastausta. Hyödyistä ja haasteista muodostuneiden luokkien vertailu vastaajien aseisiin liikuntayhteisöissä toi esiin eroavuuksia. Vastaja sai ilmoittaa toimivansa useissa rooleissa, joten kussakin roolissa koettuja hyötyjä ja haasteita verrattiin muihin vastauksiin.

Liikkujat kuvasivat hieman useammin kuin muut monikielisyden hyötyjä, mutta muita harvemmin hyötyjä ja haasteita yhdistettynä (kuvio 14). Ohjaajat pohtivat muita useammin hyötyjä ja haittoja yhdessä. Lisäksi he nimesivät muita harvemmin pelkästään hyötyjä (kuvio 15). Valmentajien vastausprofiili ei erottunut muiden vastaajien profiilista (kuvio 16).

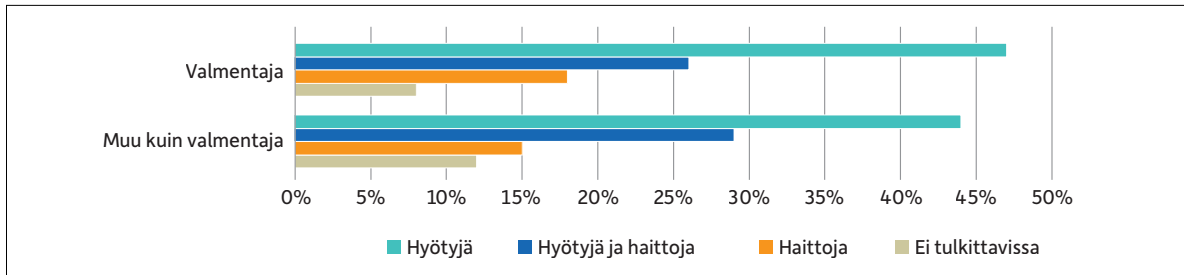
Toimihenkilöt kuvailivat muita harvemmin pelkästään hyötyjä. He käsittelivät muita useammin hyötyjä ja haasteita yhdessä tai pelkästään haasteita (kuvio 17). Johtavassa asemassa olevat kiinnittivät muita useammin huomiota haasteisiin (kuvio 18). Tuloksista näkyy käytännön kokemusten ja kenttätöiden vaikutus hyötyjen ja haittojen tunnistamisessa. Hyötyjen näkeminen painottui toimintaan kentällä ja liikkujana. Käytännön liikuntatyötä tekevät lähestyivät monikielisyttä kahdesta suunnasta. Päätöksenteossa ja hallinnossa painottui huomion kiinnittyminen haasteisiin.

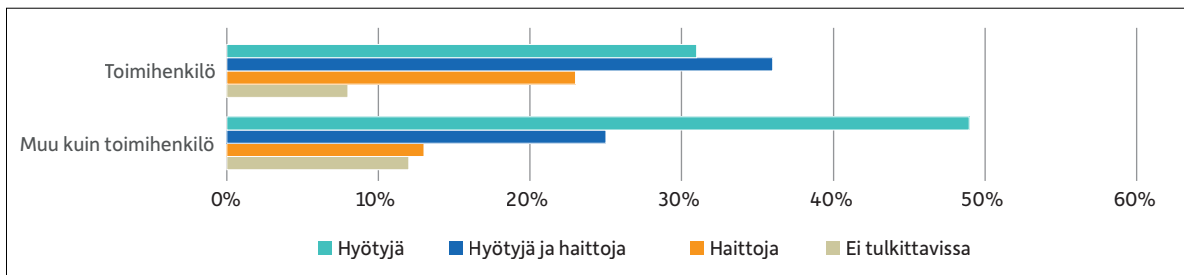
Kuvio 14. Monikielisyden hyödyt ja haasteet, liikkujat verrattuna muihin

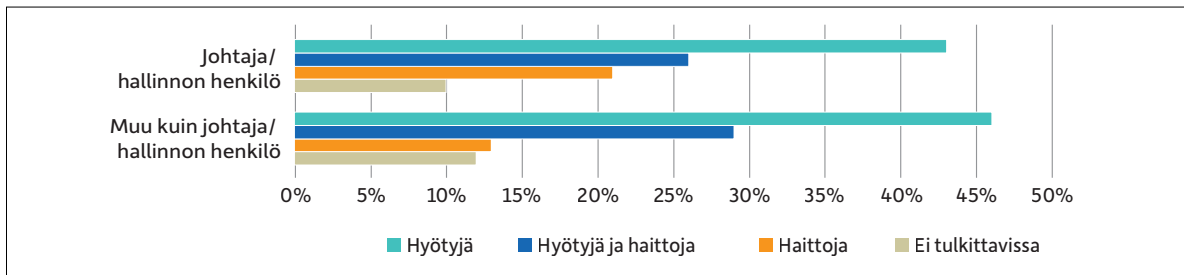
Kuvio 15. Monikielisyden hyödyt ja haasteet, ohjaajat verrattuna muihin

Kuvio 16. Monikielisyden hyödyt ja haasteet, valmentajat verrattuna muihin

Kuvio 17. Monikielisyden hyödyt ja haasteet, toimihenkilöt verrattuna muihin

Kuvio 18. Monikielisyden hyödyt ja haasteet, johtajat ja hallinto henkilöt verrattuna muihin

Monikielisyden hyödyt ja haitat

Avovastauksissa näkyy, miten liikuntayhteisöt ovat viime vuosien kuluessa kohdanneet yhteiskunnallisen muutoksen. Hyötyjen kuvauksissa ilmenevät liikuntatoimijoiden kokemukset ympäristön ja toiminnan kielellisestä moninaistumisesta. Yhtäältä kentällä tunnistettiin tarve kehittää käytäntöjä, ja toisaalta kehittämispaineet koettiin ongelmallisina.

Erityisesti tämä korostuu siinä, että monikielisyden tarve kohdistuu n. 10 % jäsenistä, eli vähemmistö aiheuttaa toiminnallista painetta enemmistölle. En näe tätä pelkästään hyvänä asiana. Toisaalta betkellisesti monikielisyys tuo toimintaan lisää väriä ja vivahteita, joskin näillekin ihmisille käytetty kieli, englanti, on usein heidän toinen kieltensä eli tällöin kaikki usein puhuvat yhtä huonosti, tai hyvin.
(Liikkuja ja ohjaaja, harrasteliikunnan seura)

Hyötyjen ja haasteiden yhteispohdinnan läpäisi positiivinen vire. Kommentoijat hakivat ja esittivät niin ratkaisuja kuin kompromisseja.

It makes the sports community more open and welcoming for non-Finnish speaking people. Sometimes there can be communication errors since not everyone's English skills

are that good but usually there is someone who speaks both Finnish and English well and can explain.

(Liikkuja ja toimihenkilö, kansallisen tason kilpaurheilun seura)

Näkemykset olivat monesti tunnepitoisia. Kuvaava on erään opiskelijan kommentti: ”olen todella filiksissä tästä monikielisydestä joukkueessa oman opiskelutaustani vuoksi.” Myös joogaryhmän osallistujan kuvauksessa tunteet tulevat esille: ”yksi joogaopettajista liikuntakeskuksessa puhuu taivaallisen kaunista englantia, mistä nautin.” Hyöty voi siis syntyä emotionaalisesta latauksesta, joka heijastuu koko liikuntayhteisöön. Tunnekeskustelussa tiedostettiin, että kaikille monikielisyys ei ole pelkästään miellyttävä kokemus.

Minusta monikulttuurisuus tuo yleensä hyvää tunnelmaa, joten itselleni tulee siitä aina mukava olo, mutta joku muu saattaa tietysti vierastaa.

(Liikkuja ja ohjaaja, kuntoliikunnan seura)

Moni- ja omakielisten ryhmien hyötyjen kuvauksiin liittyi kääntöpuolena huoli omakielisten ryhmien kääntymisestä sisäänpäin.

As a football group that is organized by a multicultural association, it is crucial that all languages are accepted. It helps if there is some knowledge of either Finnish or English, because these are common languages, but it is not required. Participants can also find connections through their own languages with others who speak the same language. This can help people find peer support in their everyday lives. It can, however, create closed groups based on language skills.

(Ohjaaja monikulttuurisessa yhdistyksessä)

Monikielisyiden hyötyjen kuvaukset limittyivät pitkälti tarpeellisuuden pohdintoihin, jotka liittyivät niin yksilöihin kuin liikuntayhteisöihin. Esimerkiksi valmentajilla ja ohjaajilla monikielisyys yhdistyy ammattitaidon kehittämiseen ja viestinnän parantamiseen, mutta myös joukkoon kuulumiseen, mikä koski niin liikkuja kuin liikuttajia. Samoin kielten oppiminen ja asennemuutokset esitettiin sekä tarpeiden että hyötyjen kautta. Monikielisyiden nähtiin myös vahvistavan organisaatioita ja auttavan niitä saamaan uusia jäseniä.

Kielellinen rikkaus tukee yksilöllisyyttä

Kielimuurin ylittäminen, vuorovaikutuksen lisääntyminen ja informaation välittyminen olivat eniten kuvattuja hyötyjä, jotka saavat pysymään mukana toiminnassa. Ymmärtämisestä koitua hyöty nähtiin vastavuoroisena, kuten ohjaajan kommentista ilmenee:

Ilmoittautuminen ja käytännön ohjeiden noudattaminen on helpompaa. Varmistuu itsellekin paremmin, että asia tuli ymmärretyksi.

(Ohjaaja lapsiryhmässä, kunnan liikuntapalvelut)

Monikielinen ympäristö saattaa aiheuttaa viestinnällistä epävarmuutta, jonka voittaminen mietitytti monia. Tätä koskevien kommenttien sävy oli myönteinen kuvaten samalla alkujännityksen ylittämistä, jolloin ”suomea puhuvilla kommunikointi sujuu muillakin kielillä”. Vieraalla kielellä puhumisen pelko nousi vahvemmin esille haastatteluissa kuin kyselyssä. Puhumiseen liittyviä pelkoja käsitellään yksityiskohtaisemmin luvussa 6.4.

Hyödyt liittyivät myös mahdollisuuteen ottaa urheilijat tai liikkujat yksilöllisemmin huomioon, osoittaa kuulumista joukkoon sekä luoda viihtyisä ja turvallinen ympäristö.

While multilingualism in sport can be very beneficial. Different marketing strategies can be taken into account. Different cultures can have different needs to catch their interest. Also for participants they can feel so much more safer and comfortable when knowing that there is more diversity in lingual capabilities within group they join.

(Kaveriporukan vapaamuotoinen liikuntayhteisö)

Osallisuuden vahvistuminen ei koske yksinomaan liikkuja tai pelaajia. Kielellisen yhteisön ulkopuolelle jääminen saattaa koskea myös valmentajia tai ohjaajia, kuten kuvasi eräs seuratoimija. Lainauksessa näkyy monikielisyden hyödyn vastavuoroisuus.

Englanniksi valmentava huipputyypimme on aika tuore. Olemme huomanneet, että pelaajien on kuunneltava tarkemmin häntä kuin suomenkielisiä. Siinä on hyviäkin puolia. Koitamme varmistaa, että kukaan ei jää treenin ulkopuolelle, vaikkei kaikkea tajuaisikaan. Asiasta on puhuttu avoimesti joukkueen taustojen kesken. Toisin päin tälle valkulle pikatulkataan suomenkielisiä ohjeita tai puheita. Suomenkielisissä kouluissa olevien pelaajien asenne ruotsiin on minusta muuttunut raikkaammaksi ja hauskaasti imevät lajiin liittyviä sanontoja.

(Toimihenkilö, kilpakuntoilun seura)

Kielellisesti muuttuva liikuntaympäristö tuo valmentajille ja ohjaajille tarpeen kehittää ammattitaitoa niin käytännön työhön kuin vuorovaikutukseen liittyen. Muutostarvetta ei nähty haittatekijänä vaan pikemmin tarpeena miettiä toimintatapoja. Tämä koskee ohjeistamista, viestimistä, ymmärtämistä ja mahdollista tulkkaamista. Monikielisessä ympäristössä työskentely vaatii enemmän etukäteistyötä ja valmistelua. Ajan löytäminen niihin oli seuratoimijan mukaan asennekysymys:

Onko sitten sekään (aika) haitta, se vaan täytyy taikoa se aika jostakin. Ja yleensähan se kyllä löytyy, jos vaan halutaan sen löytyvän.

(Toimihenkilö, urheiluvan nuoren vanhempi, kilpakuntoilun seura)

Monikielisyden hyöty voi olla käytännön tilanteita laajempi ja vaikuttaa ymmärrykseen ihmiskuvasta. Eräs seuratoimija kommentoi joukkuettaan: ”monikielisyys on laajentanut pelaajien maailmankuvaa ja kehittänyt erityisesti nuorten pelaajien kieliosaamista”

Kielitaito kehittyä

Puhumisen ja muun kielenosaamisen kehittyminen tuli esille useissa avovastauksissa. Erään ytimekkään kommentin mukaan ”oppii lontoota siinä samalla”. Kielten puhumisen hyötyjä kuvattiin monipuolisesti. Esimerkiksi eräässä seurassa, jossa valmentaja puhui englantia, suhtautumista kuvattiin seuraavasti:

Nuoret on ottaneet uuden tilanteen vastaan hillittömän hyvin. Pelaajat jopa itse läpällä ehdotti ”Teidän pitää ottaa vanhemmilta lisää maksuja, kun tää on nyt kielikylpy ja me opitaan englantia tässä samalla”.

(Toimihenkilö, kilpakuntoilun seura)

Liikuntaympäristöön liittyvällä kielen oppimisella nähtiin olevan erityinen tarve ja tehävä lajisanaston omaksumisessa, kuten käy ilmi kamppailulajin harrastajan kommentista.

Käskyt ja komennot ovat koreaksi, on helppo järjestää kansainvälistä toimintaa – kaikki osaavat toimia näiden termien mukaan.

(Liikkuja, seuran tavoitteellinen kuntoryhmä)

Kielitaidon parantumisen nähtiin hyödyttävän seuratoiminnassa kaikkia, niin suomenkielisiä kuin suomea oppivia. Syntysuomalaisille pelaajille englannin käyttö valmennuksessa ja muussa kommunikoinnissa nähtiin ”suurena etuna silloin kun lentokoneen pyörät irtoavat Helsinki-Vantaan lentokentällä”. Urheilemiseen kansainvälisillä kentillä voi valmistautua kielellisesti etukäteen jo omassa kotiseurassa.

Ohjaajat kokivat myönteiseksi sen, että ”pääsee käyttämään vieraita, välillä itseltä ruostuneita kieliä”. Työ saattoi myös johdattaa kertaamaan aikoinaan opittua: ”kauan sitten opiskeltujen kielten puhuminen on tervetullutta aivojumppaa.” Venäjäksi vastannut ohjaaja kuvasi hyödyntävänsä joogatuntien ohjaamista lisäharjoitteluna kielen oppimisessa. Hyötyinä nähtiin niiden henkilöiden kielitaidon paraneminen, jotka eivät muuten käyttäisi muita kieliä.

Kiinnostus oppia kieliä ei suuntaudu pelkästään Englantiin tai muihin kieliin. Esimerkiksi ruotsin arvostus on noussut liikunnan ansiosta, koska kieli oli nivoutunut liikuntayhteisön myötä harrastustoimintaan.

”Jag har haft spelare som velat lära sig t.ex. svenska p.g.a. att de hört det i verksamheten och på det sättet sett nytta av ett nytt språk.

(Valmentaja, kansallisen tason kilpaseura)

Hyödyt liikuntayhteisöille

Liikuntaorganisaatioiden monikielisydestä mahdollisesti saamat hyödyt liittyivät jäsenmäärän kasvuun ja ammattitaitoisten valmentajien rekrytoimiseen, jos ohjaus- tai valmennuskielenä ei ole yksinomaan suomi. Uusien liikkujien ja toimihenkilöiden tavoittaminen ja saaminen liikuntayhteisöihin koettiin tärkeäksi erityisesti pienillä paikkakunnilla, sillä valmentajana ja johtokunnan jäsenenä toimivan vastaajan mukaan ”harrastamisen elinehto voi tulevaisuudessa olla siinä, että mukaan tulee muita kuin kantasuomalaisia”.

Hyötyinä liikuntayhteisöille mainittiin lisäksi työyhteisön verkostojen laajeneminen, kieliresurssien lisääntyminen, toiminnan monipuolistuminen ja kansainvälistyminen. Ulkomaalaistaustaisten valmentajien rajojen yli suuntautuvat yhteydet nähtiin mahdollisuutena monipuolistaa leiritystä ja kisamatkoja sekä järjestää yhteistapahtumia.

Olemme saaneet käynnistettyä laajemman kansainvälisen yhteistyön Espanjan, Skotlannin ja Ruotsin kanssa. Järjestämme yhdessä tapahtumia.

(Valmentaja ja johtaja, lajiliitto)

Kommunikaation suurimmat haasteet

Avovastauksissa monikielisydestä syntyviä haittoja kuvattiin hyötyjen tavoin sekä yksilöiden että organisaatioiden näkökulmista. Haitat kiteytyivät kommunikaatiohaasteisiin, joiden seurauksena viesti ymmärrettiin kokonaan tai osittain väärin. Kommunikaatio-ongelmat aiheuttivat myös monin tavoin ulkopuolisuutta. Oman kokonaisuutensa muodostivat kommentit, jossa haasteet olivat kytköksissä negatiiviseen suhtautumiseen monikielisyyteen.

Kommunikaatioon liittyviä haasteita kuvattiin lähinnä olosuhteina eikä toimintana, vaikka kommunikoinnissa on kyse toiminnasta. Monikielisyys olosuhteena toi haasteita kanssakäymiseen treeneissä. Erään kansallisen tason kilpaurheiluseuran valmentajan sanoin ”joskus junioreiden valmennustilanteissa juniori ja valmentaja eivät välttämättä ymmärrä toisiaan”. Kuvatussa tilanteessa rajallisten kieliresurssien seurauksena syntyy kommunikaatiomuureja.

Kommunikaatiohaasteita ilmeni tilanteissa, joissa sanallinen ohjaus jää kapeaksi ja sitä myötä ymmärtäminen vajeaksi. Näissä olosuhteissa tekeminen ei avaudu yhtä hyvin

kuin omakielisessä ohjauksessa. Lisäksi toisesta kielessä ei löydy aina tarvittavaa vastinetta ja sanat voidaan ymmärtää väärin. Väärinymmärryksiä sattui esimerkiksi palloilussa, jossa nopeissa tilanteissa oli vaikea erottaa esimerkiksi sanoja ”pelätä” ja ”pelata”. Ymmärtämisen varmistaminen nähtiin hankalaksi myös silloin, kun kumpikaan osapuoli ei puhunut kotikieltään. Eräs seuratoimija tiivistä kommunikoinnin haasteet siihen, että tekemisen fokus häviää.

Sometimes focus is missing in the training, misunderstanding and miscommunication is probably the biggest issue.

(Liikkuja, kansallisen tason kilpaurheiluseura)

Kommunikointihaasteet liittyivät merkittävästi fyysiseen turvallisuuteen ja sen takamiseen. Kuntien liikuntapalveluissa toimivan ohjaajan mukaan ”*aina ei ymmärretä mitä tarkoitetaan, että vahinkoja voi sattua, ellei ohjaaja ole tarkkana*”. Ymmärryksen ja fyysisen turvallisuuden yhteys korostuu esimerkiksi uimaopetuksessa tai vesillä liikkuesssa.

Jos melonnan peruskurssilla on ihminen, joka ei puhu suomea, vähintään yhden kurssin ohjaajan on jo turvallisuudenkin vuoksi puhuttava hyvin englantia (jos yhteinen kieli on englanti). Joskus on ollut mahdollista käyttää useita kieliä rinnakkain (norja, ruotsi ja saame sekä suomi).

(Puheenjohtaja, kuntoliikunnan seura)

Monikielisyys tuo haasteita tunteiden tulkitsemiseen. Tunteiden ja kielen yhteys tuli esille myös huippu-urheilun kontekstissa valmistauduttaessa kilpailuihin (ks. luku 6.1).

Haasteita monikielisyteen tuo vahvat tunteet. Itseään ja tunteitaan on usein helpoin ilmaista omalla äidinkielellään ja urheilussa usein tilanteet voivat olla latautuneita ja vieraskieli jättää tunteet helposti pois.

(Liikkuja, kansallisen tason kilpaurheilun seura)

Monikielisessä ympäristössä haasteet kietoutuivat myös käytettävissä olevaan aikaan. Kahden kielen käyttö ohjauksessa, opetuksessa tai viestinnässä koettiin lisätyönä, joka aiheuttaa kiirettä ja rasitusta. Aika olosuhteena kytkeytyi haasteisiin myös toisella tavalla, puhenopeutena. Nopeasti puhutulla sujuvalla englannilla tai jollain toisella ryhmälle vieraalla kielellä tapahtunut ohjaus häiritsi ymmärtämistä, kuten eräs kunnan liikuntapalvelujen ohjaaja kirjoitti.

Ledaren måste prata hemska mycket när allt går på två språk. Ibland blir man trött som ledare på att prata i ett. Men de flesta förstår nog fast man bara ska använda ett språk lite turvigt under timmarna.

(Ohjaaja, kunnan liikuntapalvelut)

Kommunikointihaasteet tiivistyivät tietyissä tilanteissa. Esimerkiksi peleissä aikaa käytössä vähän ja ohjeet on saatava tehokkaasti perille kaikille, jolloin ei ole välttämättä aikaa varmistaa ymmärtämistä. Erään seuratoimijan mukaan ”*joskus on vaikea tietää, kuinka ison osan suomenkielisestä keskustelusta toinen osapuoli ymmärtää*”.

Ymmärtämisen haasteet eivät koskeneet suoranaista liikuntatoimintaa, vaan laajenivat sen ulkopuolelle, esimerkiksi huoltajien suuntaan. Junioriryhmissä huoltajien kielellinen kirjo voi olla hyvinkin laaja ja kotimaisten kielten puhuttu taito heikko. Vaikka nuoret itse pystyvät toimimaan seurassa käytettävillä kielillä, niin huolena oli huoltajille tarkoitettujen viestien perillemeno. Seurassa valmentajana toimiva vastaaja kuvasi

tilannetta: ”Tiedotusta ei välttämättä ymmärretä, epävarmuus, menikö viesti perille, toimihenkilöiden on autettava, jotta huoltaja osaa tehdä asiat”. Toimintatavat ja vastuu on näissä tilanteissa mietittävä huolella. Yhden seuraedustajan mukaan ratkaisuna voi olla jättää vastuu huoltajien kanssa kommunikoinnista lapsille:

Seuran käytännöistä viestiminen teettää töitä. Seura on toisinaan viestinyt ainakin arabiaksi, englanniksi, venäjäksi, somaliksi ja viroksi. Lasten on toimittava tulkkeina, kuten ruotsinsuomalaisille tai amerikkansuomalaisille aikoinaan.
(Valmentaja, kansallisen tason kilpaurheiluseura)

Vastaavassa tilanteessa on toimittu myös toisin tiedostamalla lasten asema sekä aikuisten vastuu.

Haastetta on ollut nuorempien joukkueissa, joissa vanhempiin on ollut vaikea saada yhteyttä virallisissa asioissa. Seurassa on sovittu, että lapsia ei saa käyttää tulkkeina ja viestin viejinä. Heidän pitää saada olla lapsia ja aikuiset hoitaa.
(Toimihenkilö, kilpakuntoilun seura)

Ymmärtämisen haasteet korostuvat niillä, jotka eivät pysty itse olosuhteita muuttamaan, kuten esimerkiksi viittomakielisillä liikkujilla. He tarvitsevat ohjaajia, jolla on taitoa työskennellä viittomakielisten parissa. Vaihtoehtoisesti paikalle on tilattava tulkki.

Asenteet jarruttavat muutosta

Haasteiden kuvauksissa kommentteja kumpusi monikielisyteen liittyvistä kielteisistä asenteista, jotka liittyivät oman organisaation tai ulkopuolisten henkilöiden kyräilyyn ja asenneongelmiin. Jos omat toimintatavat ja tasapaino olivat löytyneet, niin ulkopuoliset ohjaajat saattoivat rikkoa sen.

Ulkopuolisten liikunnanohjaajien asenteet eri kieliä kohtaan ovat viestineet epäkunnioitusta sekä saanut omaa kieltä puhuvia nolostumaan.
(Liikkuja, kaveriporukka monikielisessä yhdistyksessä)

Puhe voi erottaa ihmiset normitetusta kielimaisemasta, mikä aiheuttaa paheksuntaa: ”etenkin hieman kovaäänisemmin puhuttu ’ei valtaväestön kieli’ saa aikaan julkisissa tiloissa tuijotuksia ja hiljentymistä.” Monikielisenä erottuminen on voinut herättää kielteistä suhtautumista myös kilpailevissa seuroissa, mikä on ilmentynyt rasistisena käytöksenä.

Multilingualism hasn't brought us any problems, internally. Some rival clubs don't like it and we've been the target of racist remarks before, but we believe that it is our passion for the sport and each other that brings us closer together. Some that aren't comfortable with English improve very quickly and those that don't speak Finnish also learn common phrases and how to interact with Finns.
(Valmentaja ja johtaja, kansallisen tason kilpaurheilu)

Osa kielteisistä asenteista kumpusi monikielisyden kapeasta tulkinnasta, joka yhdistettiin yksinomaan ulkomaalaistaustaisiin henkilöihin. Tällöin tulkintakehys rajautuu muuttajien kotoutumiseen, mikä nostaa suomen kielen oppimisen ensisijaiseksi muihin kielikäytäntöihin nähden.

Ongelmana on se, ettei ohjaaja voi mitenkään osata kaikkia kieliä ja pystyä palvelemaan täydellisesti kaikkia eri kieliryhmiä. Sen vuoksi on maahanmuuttajien opittava suomen kieltä, puhuttava sitä sekä myös kunnioitettava suomea Suomessa asiointikielenä. Suomalaisten on myös pidettävä tästä kiinni ohjaustoiminnassa, jotta jatkossakin Suomessa suomi säilyy asiointikielenä ja Suomen kieli säilyy ja kehittyy.
(Ohjaaja, kunnan liikuntapalvelujen lasten ryhmä)

Haasteiden kuvauksissa syyt eivät johtuneet pelkästään olosuhteissa, jonkun muun toimintatavoissa tai asenteissa. Ongelmalliseksi koettiin myös omien rutiinien puuttaminen nopeasti muuttuvassa kieliympäristössä: ”*unohtuu puhua englantia, jota kaikki ymmärtäisi*”.

Haasteita kuvattaessa tiedostettiin muuttuva toimintaympäristö ja jäsenistön monipuolistuminen. Kielet ja liikkujien taustat sekoittuvat muutoksessa, jonka toteuttamiseen tarvitaan aikaa ja halua.

Haasteita on, totta kai on helpompaa, jos kaikki ymmärtävät samaa kieltä (sujuva viestintä, väärinkäsitysten välttäminen jne.). Monikielisyys vaatii vaivannäköä ja hyvää tahtoa kaikilta mukanaolijoilta.
(Johtaja, harrasteseura)

5.4 Kokemuksia kielten eriarvoisuudesta

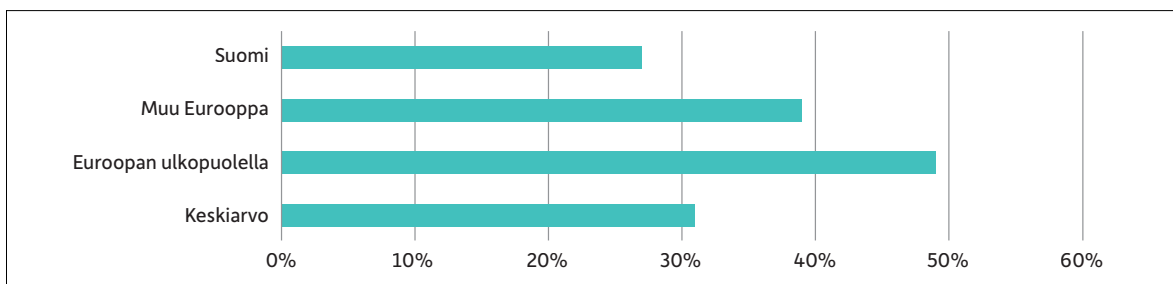
Kyselyllä selvitettiin myös näkemyksiä kieliin liittyvistä valta-asemista. Kokemuksia kielten keskinäisistä suhteista kartoitettiin kysymyksellä ”*koetteko, että kielet ovat eriarvoisia ja joidenkin kielten käyttäminen on hyväksyttävämpää kuin toisten?*”. Vastausvaihtoehtoina olivat ”kyllä” ja ”ei”. Eroja ilmeni niin vastaajien taustamuuttujien kuin liikuntayhteisöjen luonteen mukaan.

Koettu kieliin liittyvä eriarvoisuus oli yhteydessä syntyperään ja kasvoi siirryttäessä Suomesta muuhun Eurooppaan ja edelleen Euroopan ulkopuolelle (kuvio 19). Naiset kokivat hieman miehiä useammin kieliin liittyvää eriarvoisuutta. Ero korostui etenkin 30–64-vuotiailla (taulukko 39).

Yhdistettäessä sukupuoli ja syntyperä havaittiin, että Suomessa syntyneet naiset kokivat kieliin kohdistettua eriarvoisuutta miehiä enemmän. Muualla Euroopassa syntyneet miehet olivat naisia kriittisempiä. Euroopan ulkopuolella syntyneillä eroa ei näkynyt sukupuolten välillä. Vastajamäärät jäivät iän ja sukupuolen pohjalta tehdyssä yhteistarkastelussa sen verran pieniksi, että tulokset ovat vain suuntaa antavia (taulukko 40, liite 1).

Taulukko 39. Kielten aseman eriarvoiseksi kokevien osuus, erottelu iän ja sukupuolen mukaan

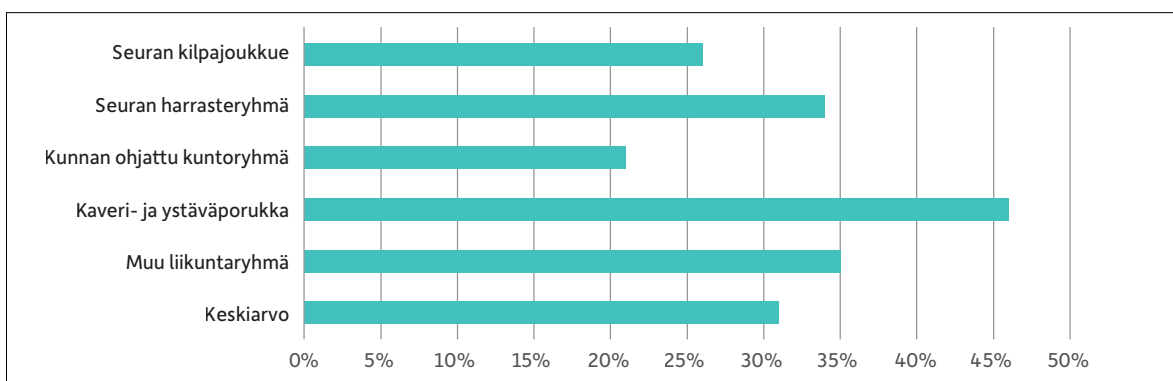
	alle 19-v.	19–29-v.	30–64-v.	yli 65-v.	Ikää ei ilmoitettu	Kaikki yhteensä
Tyttö tai nainen	100 %	23 %	36 %	33 %		34 %
Poika tai mies		35 %	26 %	29 %		28 %
Muu		25 %	20 %			22 %
Ei halua vastata			0 %		33 %	17 %
Kaikki yhteensä	100 %	28 %	31 %	31 %	33 %	31 %

Kuvio 19. Kielten aseman eriarvoiseksi kokeneiden osuus syntymäalueen perusteella

Liikuntayhteisöjen luonne oli niin ikään yhteydessä kokemuksiin kielten eriarvoisuudesta. Kaveri- tai ystäväporukassa liikuntaa harrastavat kokivat muita useammin kielisiin kohdistuvaa eriarvoisuutta. Tulos selittyy sillä, että tässä ryhmässä oli hieman enemmän Suomen ulkopuolella syntyneitä vastaajia, jotka ovat saattaneet muunkielisinä kampailla arjessa hyväksynnän ja riittävyyden saavuttamiseksi (Rönkkö 2023, 264).

Vähiten eriarvoisuutta koettiin kunnallisten liikuntapalveluiden ryhmissä (kuvio 20). Tätä voi selittää se, että tässä joukossa oli vähän Suomen ulkopuolella syntyneitä vastaajia. Harvoilla oli siksi todennäköisesti omakohtaisia kokemuksia liikunnan harrastamisesta kielivähemmistönä (ks. luku 3.1).

Kuvio 20. Kielten aseman eriarvoiseksi kokeneiden osuus liikuntayhteisön luonteen mukaan

Kyselyssä selvitettiin myös suhtautumista puhuttuun suomen kieleen, kun kielen käyttäjä ei ole syntyperäinen puhuja. Kysymyksen ”Miltä teistä tuntuu, kun kuulette suomea puhuttavan takerrellen” oli kuusi vaihtoehtoa: *ihailua hyvästä yrityksestä, ylpeyttä oman kielitaitonne paremmuudesta, myötätuntoa, ärtymystä, häpeä tai ei mitään*. Myös vastaaminen omin sanoin oli mahdollista. Analyysissa yhdistettiin pääosin kielteisiä tunteita ilmaisevat vastaukset (ärtymys, häpeä ja myötätunto) yhdeksi tuloluokaksi.

Suomen kielen puhuminen murtaen tai virheitä tehden herätti sekä myönteisiä että kielteisiä tunteita. Lähes kahdella kolmesta (64 %) tunteet olivat selvästi myönteisiä ja hiukan yli kolmanneksella kielteisiä (taulukot 41–45). Siten osa vastaajista tulkitsee, että on olemassa normatiivisesti oikea tapa puhua suomea.

Taulukko 41. Suhtautuminen takerrellen puhuttuun suomen kieleen iän mukaan

	alle 19-v.	19–29-v.	30–64 v.	yli 65-v.	Ei vastausta	Kaikki yhteensä
Ihailua hyvästä yrityksestä	0 %	57 %	67 %	68 %	100 %	64 %
Ylpeyttä oman kielitaidon paremmuudesta	25 %	4 %	1 %	6 %	0 %	2 %
Myötätunto, ärtymys tai häpeä	25 %	30 %	29 %	23 %	0 %	28 %
En mitään	0 %	4 %	2 %	3 %	0 %	3 %
Jotain muuta, mitä?	50 %	5 %	1 %	0 %	0 %	3 %
Kaikki yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 42. Suhtautuminen takerrellen puhuttuun suomen kieleen sukupuolen mukaan

	Tyttö tai nainen	Poika tai mies	Muu	Ei osaa sanoa	Kaikki yhteensä
Ihailua hyvästä yrityksestä	64 %	65 %	67 %	57 %	64 %
Ylpeyttä oman kielitaidon paremmuudesta	2 %	2 %	0 %	0 %	2 %
Myötätunto, ärtymys tai häpeä	28 %	27 %	33 %	43 %	28 %
En mitään	2 %	4 %	0 %	0 %	3 %
Jotain muuta, mitä?	3 %	2 %	0 %	0 %	3 %
Kaikki yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 43. Suhtautuminen takerrellen puhuttuun suomen kieleen syntymäalueen mukaan

	Suomi	Muu Eurooppa	Euroopan ulkopuolelta	Kaikki yhteensä
Ihailua hyvästä yrityksestä	69 %	49 %	52 %	64 %
Ylpeyttä oman kielitaidon paremmuudesta	1 %	5 %	6 %	2 %
Myötätunto, ärtymys tai häpeä	26 %	38 %	33 %	28 %
En mitään	3 %	0 %	3 %	3 %
Jotain muuta, mitä?	1 %	8 %	6 %	3 %
Kaikki yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 44. Suhtautuminen takerrellen puhuttuun suomen kieleen liikuntayhteisön luonteen mukaan

	Seuran kilpa-joukkue	Seuran harrasteryhmä	Kunnan ohjattu kuntoryhmä	Muu liikuntaryhmä	Kaveri-/ystäväporukka	Kunnat, järjestöt, organisaatio	Muu	Kaikki yhteensä
Ihailua hyvästä yrityksestä	60 %	64 %	69 %	79 %	56 %	69 %	50 %	64 %
Ylpeyttä oman kielitaidon paremmuudesta	2 %	2 %	6 %	3 %	0 %	0 %	0 %	2 %
Myötätunto, ärtymys tai häpeä	35 %	28 %	25 %	13 %	31 %	31 %	0 %	28 %
En mitään	2 %	3 %	0 %	5 %	3 %	0 %	0 %	3 %
Jotain muuta, mitä?	1 %	2 %	0 %	0 %	9 %	0 %	50 %	3 %
Kaikki yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukko 45. Suhtautuminen takerrellen puhuttuun suomen kieleen liikuntayhteisön tavoitteen mukaan

	Huippu-urheilu (kansainvälinen taso/ ammattiurheilu)	Kilpa-urheilu (kansallinen taso, ikäkausipurheilu)	Kilpakuntoilu (esim. massatapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	Tavoitteellinen kuntoilu/ liikunta	Terveysten ja toimintakyvyn ylläpito	Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	Muu harrastaminen	Kaikki yhteensä
Ihailua hyvästä yrityksestä	58 %	64 %	43 %	68 %	73 %	52 %	67 %	64 %
Ylpeyttä oman kielitaitonne paremmuudesta	0 %	1 %	4 %	3 %	3 %	4 %	0 %	2 %
Myötätunto, ärtymys tai häpeä	32 %	33 %	39 %	25 %	21 %	33 %	27 %	28 %
En mitään	0 %	2 %	4 %	5 %	3 %	0 %	0 %	3 %
Jotain muuta, mitä?	11 %	0 %	9 %	0 %	0 %	11 %	7 %	3 %
Kaikki yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Ikä ja sukupuoli eivät vaikuttaneet vastauksiin. Sen sijaan syntyperä toi esiin eroja. Muualla kuin Suomessa syntyneet kokivat useammin kielteisiä ja harvemmin positiivisia tunteita kuin Suomessa syntyneet puhuessaan suomea takerrellen. Tämä mielenkiintoinen havainto kertoo siitä, että suomen puhuminen voi olla ulkomailla syntyneille herkempi asia kuin syntyperäisille suomea puhuville.

Opiskelu- ja työyhteisöissä liikkuvat suhtautuivat muita positiivisemmin korostuksella tai takerrellen puhuttuun suomen kieleen. Todennäköisesti erityisesti opiskeluympäristössä on totuttu kuulemaan monin eri tavoin puhuttua suomea. Tulos oli kuitenkin päinvastainen ystävä- ja kaveriporukoissa, joissa suhtautuminen oli kielteisempää kuin muissa ryhmissä (taulukko 44). Havaintoa on linjassa edellä esitetyn analyysin kanssa, joka osoitti Suomen ulkopuolella syntyneillä olevan muita enemmän kielteisiä näkemyksiä, sillä kaveriporukoissa liikkui usein Suomen ulkopuolella syntyneitä (ks. luku 3.2). Aineiston perusteella ei voi vastata, miksi kielteinen suhtautuminen on yleisempää ulkomaalaistaustaisilla kuin Suomessa syntyneillä.

Lähes puolet vastanneista täydensi avovastauksessa kantaansa kielten hierarkkisesta järjestyksestä. Kirjoitetut kommentit jaettiin kolmeen osaan. Kahteen ryhmään sijoitettiin vastaukset, joissa joko tunnustettiin tai ei tunnustettu kielten hierarkiaa. Kolmannen ryhmän vastauksissa kuvattiin käytäntöjä tai kysymykseen vastattiin jotain muuta.

Joka neljäs vastaaja tunnisti kieliin liittyviä valta-asemia tai oli kokenut niitä itse. Kielten hierarkkisuudesta kertoivat kommentit, joiden mukaan englanti ja muut Euroopan valtakielet ”jyräävät” ja niiden käyttäminen on hyväksyttävämpää kuin muiden ulkomaisten kielten. Esille nousivat myös kotimaiset kielet, kuten ruotsi ja viittomakieli. Ruotsin käyttämistä joutuu vastaajan mukaan tietyillä alueilla perustelemaan. Viittomakielinen vastaaja koki, että ”*puhekieli voittaa viittoman*”.

Eniten esille nousi venäjä ja sen vaikutus kielen puhujien asemaan. Erään vastaajan mukaan hän joutuu nyt selittämään lasten isän venäjänkielisyyttä, johon aikaisemmin ei ollut tarvetta. Venäjän kielen eriarvoiseksi koettua asemaa kommentoitiin useassa vastauksessa. Tilanteeseen on synnä ilmeisesti Venäjän 2022 aloittama hyökkäyssota Ukrainaan. Muista kielistä nostettiin esille arabia ja somali.

Kieliin liittyviä valta-asemia ei tunnustettu tai niiden olemassaolo kiellettiin lähes puolessa vastauksista. Tyypilliset kommentit olivat lyhyitä: ”*kielet ovat samanarvoisia*”,

”kieli ei määrittele ihmisen arvoa tai luonnetta”, ”eiväthän ihmisetkään ole eriarvoisia, joten miksi kieletkään olisivat” tai ”en ole törmännyt tällaiseen”. Näistä vastauksista neljänneksessä suomen kieli asetettiin itsearvoisesti muiden edelle, kuten ”Suomessa suomen kielellä”.

Vastaukset, joissa kieliin liittyviä valta-asemia ei tunnustettu, kertovat yksikielisuuden ideologiasta ammentavista kielikäsitteistä. Tämä selvitys ei kyseenalaista kansallisen kielen merkitystä yksilöiden arjessa. Sen sijaan selvityksessä kiinnitetään huomiota siihen, miten käsitykset kansallisista kielistä vaikuttavat valintoihin, kun tavoitteena on liikunnan tai urheilun harrastaminen ja näihin yhteisöihin kiinnittyminen.

Yhteenveto

Monikielisuuden tarpeellisuuden, hyötyjen ja haittojen sekä eri kieliin liittyvien asenteiden tarkastelu osoitti, että monikielisuuden suhtaudutaan pitkälti aidon myönteisesti. Vastajat tunnistavat niin yksilöiden kuin organisaatioiden kielelliset tarpeet. Suhtautumista leimaa kuitenkin tietty ristiriita, sillä vaikka liikkuminen monikielisyysympäristöissä koettiin miellyttäväksi, ei joukkoon välttämättä haluttu lisätä muunkielisiä liikkuja. Havainto liittyi esimerkiksi ystävä- ja kaveriporukoista koostuviin liikuntayhteisöihin. Suhtautumiseen vaikutti lisäksi vastanneiden ikä ja syntyperä, vähemmän sukupuoli.

Koettua tarpeellisuutta tarkasteltaessa havaittiin, että osalle organisaatioista puhe monikielisuudesta oli etäistä. Yhtäältä ne ilmaisivat pitävänsä monikielisyyttä tärkeänä, toisaalta eivät kokeneet sen koskettavan itseään. Tarpeellisuutta määriteltäessä ensihavainnon konsensus osoittautui lähemmässä tarkastelussa illuusioksi, koska vastaajien pohdinnat hyödyistä ja haitoista nostivat esiin selviä suhtautumiseroja. Havainto kertoo siitä, että kyseessä on myös opittu yhteiskunnallinen puhetapa, jolla vastataan odo- tuksiin edistää yhdenvertaisuutta.

Suhtautumistapojen erot ilmenivät käytännössä siinä, että enemmistö vastaajista näki monikielisuudessa kehitysmahdollisuuksia ja kuvasi omaan toimintaansa sopivia ratkaisuja. Toisissa vastauksissa kuvattiin monikielisen ympäristön ongelmia pohtimatta ratkaisuja. Hyötyjä kuvattiin tekemisen kautta ja haittoja olotilana. Olosuhteet ja toimintatavat muodostavat kuitenkin kokonaisuuden, joten olosuhteiden muutoksen pitäisi näkyä toimintatavoissa ja päinvastoin. Hyötyjen kuvauksessa tämä yhteys oli tunnistettavissa. Haasteissa oli pikemmin kysymys siitä, että muuttuvissa olosuhteissa toimintatapoja ei tarkasteltu, vaan etsittiin pikemminkin muuttuvasta ympäristöstä ”syitä” jatkaa vanhoilla rutiineilla.

Monikielisuuden suhtautumiseen vaikuttivat myös liikuntayhteisöjen toiminnan tavoitteet. Esimerkiksi kilpailullisissa yhteisöissä ja kaveriporukoissa koettiin monikieliset liikkumisympäristöt helpommiksi kuin muissa yhteisöissä. Toisaalta kilpapurteisessa toiminnassa oli suurempi yhteisen kielen tarve kuin kaveriporukoissa. Liikuntayhteisöjen tavoitteet määrittävät siten monikielisten käytänteiden tarpeiden kummuten yhtäältä menestyksen tavoittelusta toisaalta tarpeesta luoda yhteenkuuluvuutta. Havainto kontekstiin vaikutuksesta suhtautumiseen ja sitä myötä käytäntöihin oli linjassa edellisen osion tulosten kanssa, jossa muutokset kielikäytännöissä olivat yhteydessä eri tilanteisiin ja erityyppisissä liikuntayhteisöissä.

Kuvaa asenteista täydensivät käsitykset kieliin liittyvän eriarvoisuuden tunnistamisesta. Kielten hierarkisuuden tunnistaminen tai tunnistamattomuus liittyy vastaajien syntyperään, omakohtaisiin kokemuksiin arjesta kielivähemmistönä ja kokemuksiin liikkumisesta tai ohjaamisesta ja valmentamisesta monikielisyysympäristöissä. Tun- nistamattomuus kytkeytyi myös valtaan liittyvien kysymysten pohtimiseen tavoitetilan kautta. Sillä oli lisäksi yhteys uskoon saavutetusta tasavertaisuudesta, jossa yksilöt näh- dään lähtökohtaisesti tasavertaisina, jolloin ei tunnusteta sosiaalisia valtakerrostomia.

Selkeitä vastaajaprofiileja monikielisyteen suhtautumisesta ei voitu rakentaa, koska enemmän tai vähemmän myönteiseen suhtautumiseen vaikuttivat useat henkilökohtaiset ja liikuntayhteisöön liittyvät risteävät tekijät. Myönteinen suhtautuminen ja monikielisuuden pohtiminen eri näkökulmista kasaantui kuitenkin henkilöille, jotka toimivat ensinnäkin tulostavoitteisesti orientoituneissa yhteisöissä. Nämä yhteisöt olivat lähtökohtaisesti monikielisiä, ja niiden jäsenillä on omakohtaisia kokemuksia vähemmistökielisen asemasta. Monikielisyttä näyttävät tarkastelevan analyttisesti henkilöt, jotka ovat valta-asemassa käytäntöjen muodostajina. Havaintoa vahvistaa avovastausten analyysi, jonka mukaan samanaikainen hyötyjen ja haittojen pohtiminen painottui ryhmäliikunnan parissa työskenteleviin sekä toimihenkilöihin. Monikielinen liikuntaympäristö opettaa näkemään tilanteita ja kehittämään uusia toimintatapoja.

Monikielisyteen suhtautumisen tarkastelu osoitti, että vastaajien näkemykset eivät ole mustavalkoisia monikielisuuden puolesta tai vastaan. Liikuntayhteisöissä monikielisyys on useille toimijoille arkipäivää. Kielellisen kirjon lisääntymisen nähdään tuovan hyötyjä ja haasteita sekä yksilöille että omalle yhteisölle. Monikielisyys tunnustetaan olo-tilana, jolloin pohdinnan kohteena ovat haasteet ja mahdollisuudet. Toisaalta tunnustetaan omat ja muiden toimintatavat, joista sikiää niin myönteisiä kuin kielteisiä asenteita, riippuen sopeutumisesta muuttuvaan toimintaympäristöön.

6

Osallisuus ja käytännöt monikielisissä liikuntayhteisöissä

Mun mielestä päällisin puolin on ohjaustilanteissa mennyt tosi hyvin, en mä ainakaan kokenut, että siellä olisi mitään tuommoisia poissulkevia tilanteita. Emme ole esihenkilön kanssa asiasta puhuneet.
(Ohjaaja, kunnan liikuntapalvelut)

They don't speak about the inclusion because they don't see there's a need to speak about it because they are in power position and they think that everything is quite nice. It's easy to miss the problems when it doesn't apply to you specifically.
(Aktiivurheilija)

KIELIIN LIITTYVIEN VALINTOJEN ja käytäntöjen vaikutusta osallisuuteen on vaikea huomata, ellei ole omakohtaista kokemusta kamppailusta muunkielisenä liikuntayhteisöön pääsystä. Kielikäytännöt ovat monikielisessä ympäristössä keskeisiä osallisuutta rakentavia tai estäviä tekijöitä. Osallisuus määriteltiin tässä selvityksessä aikaan ja paikkaan sidottuna prosessina, jossa toisten kanssa tekemisissä olemisesta syntyy hyväksynnän ja joukkoon kuulumisen tunne. Osallisuudessa erotettiin toisistaan osallisena oleminen (= liikunnan harrastaminen ryhmässä) ja tunne kuulumisesta ryhmään (= osallisuus). Yhdessä liikkuminen tai urheileminen ei siis vielä riitä kokemukseksi osallisuudesta.

Yksi-, kaksi- ja monikielisyys jakaantuivat liikuntayhteisössä epätasaisesti. Yhtäältä henkilöiden taustat ja tehtävät sekä toisaalta liikuntayhteisön luonne ja tavoitteet määrittävät erikielisten liikkujien ja henkilökunnan määrän. Näin ollen myös kieliresurssit ja kokemukset toimintatavoista jakautuvat liikuntayhteisöissä eri tavalla. Valmiudet kohdata vähemmistökieliä puhuvia liikkujia tai työntekijöitä ovat siten joissakin liikuntayhteisöissä paremmat kuin toisissa.

Tässä luvussa tarkastellaan osallisuuden toteutumista sekä ulkopuolisuuden kokemuksia yhdistäen ne erilaisiin kielikäytäntöihin. Monikielisiä käytäntöjä tarkastellaan toimijoiden roolien, kielten käyttöpaikkojen ja tilanteiden kautta. Vähemmistökielisiä oma kielellinen asema pohdituttaa jo ennen liikuntayhteisöön liittymistä. Osallisuuden varmistaminen alkaa siten liikuntayhteisön valinnasta. Tarkastelun kohteeksi on näin ollen otettu liikuntayhteisöihin liittyvien ennako-odotukset. Lisäksi valaistaan puhumiseen liittyviä pelkoja ja liikuntaympäristöä kielten oppimisen paikkana. Kumpikin vaikutti eri kielten käyttöä koskeviin valintoihin.

6.1 Osallisuutta tukevat kielikäytännöt

Muodollisissa tilanteissa, kuten kilpailuissa, harjoituksissa tai työyhteisöissä monikielisten ympäristöjen kielikäytännöt painoutuivat yhteisen kielen, pääasiassa suomen tai englannin käyttöön. Vapaamuotoisemmissa tilanteissa, esimerkiksi harrasteliikunnassa tai pukuhuoneissa vaihdettiin kieliä tiuhemmin käyttäen kahta tai useampaa kieltä. Tällaista kielenkäyttöstrategiaa kutsutaan *limittäiskieleilyksi*, englanniksi *translanguaging* (Wei 2018).

Limittäiskieleilyssä (lyhyemmin kieleily) otetaan huomioon yhteisön jäsenien erilaiset kielitaustat sekä eritasoiset kielten puhumistaidot hyödyntäen kaikkia käytössä olevia kieliresursseja (Lehtonen 2019). Samanaikaista toimintaa kahdella kielellä kutsutaan *rinnakkaiskielisyysdeksi* (Lehtimaja ym. 2023, 32). Eri kielten limittäis- tai rinnakkaiskäyttö ei ole pelkästään viestinnällinen teko, jonka pyrkimyksenä on ymmärtää ja tulla ymmärretyksi monikielisessä ympäristössä. Kielten joustavassa käyttämisessä on Lehtosen mukaan kyse kielisiin liittyvien sosiaalisten ja identifioivien merkitysten ymmärtämisestä ja rajojen purkamisesta (Lehtonen 2015). Kuten alussa esitetystä lainauksesta ilmeni, kielen sosiaalisia merkityksiä tunnistivat liikkujat, joilla oli henkilökohtaisia kokemuksia kielivähemmistönä olemisesta.

Joustavaa kielten käyttöä

Monikielisiä liikuntayhteisöjä kuvasi haastattelujen perusteella kielten joustava ja limittäinen käyttö siten, että kielistä siirryttiin toiseen tai niitä vaihdettiin jatkuvasti. Eräs saksalaissyntyinen maalivahti kertoi, miten hän huutaa treeneissä ohjeita joko suomeksi, saksaksi tai englanniksi sen mukaan, minkä kielinen pelaaja maalin lähetyville tuli. Keskusteluissa myös sekoitettiin kieliä käyttäen lauseita tai sanoja eri kielistä. Jälkimmäinen puhetapa liittyi tyypillisesti lajisanoon, jossa liikkeistä, suorituksesta tai sijainneista käytetään alan terminologiaa.

Joustavaa kielten käyttämistä kuvasi tilanneherkkyys ja kyky reagoida eri kieltä puhuvien liikkujien huomioonottamiseksi. Kielten vaihto ja limittäinen käyttö näytti vaistomaiselta ja spontaanilta, ja tieto kielten käytöstä kehittyi vähitellen ja kokemusten kautta. Esimerkiksi Suomessa syntynyt harrastekoripallon pelaaja kuvaili, miten hän opetteli tiedostamaan omia tapojaan käyttää kieliä.

Before we started playing, I corrected like, hey, I'm again in English. I say it in English. I think it's been on three months, and I've turned my language in this time mostly to English when I'm on the field. But there might be some unconscious moments when I speak Finnish.

(Harrastekoripalloilija)

Kielten limittäiskäyttö ei ollut haastateltaville useinkaan tietoinen strategia, vaikka he noudattivat sitä käytännössä. Edellisen lainauksen joukkueen ulkomaalaistustainen pelaaja ei osannut sanoa, millainen käytäntö olisi hänen kannaltaan paras. Yhtäältä hän toivoi, että kaikki puhuisivat englantia mutta toisaalta hän pohti, että Suomessa olisi hyvä käyttää suomea. Ehdotus käyttää kieltä limittäin sai haastateltavan hämillään, koska tätä käytäntöä ei ollut sanallistettu.

Kielten käyttämiseen liittyvän tietoisuuden kokemusperäinen kehittyminen tuli esille ammattijalkapalloilijan haastattelussa. Useissa ulkomaisissa seuroissa pelannut urheilija kuvaili, miten hänen suhtautumisen englannin puhumiseen muuttui, kun hän siirtyi muunkielisenä ulkomaiseen seuraan pelaamaan.

Mä kirjaimellisestikin juoksin nuorena pakoan, kun joku meidän ulkomaalainen pelaaja yritti puhua englantia, vaikka mä kyllä ymmärsin. Sitä vaan ei halunnut olla epä mukavuusalueella. Pahalta nyttyn tuntuu, kun oon itse tilanteessa, että oonkin se ulkomaalainen. Jälkeenpäin, kun tilanne kääntyi toisinpäin, oon miettinyt, että inhottava, en kyllä helpoksi tehnyt toisten tulemistä seuraan.

(Ammattijalkapalloilija)

Kielten rinnakkaiskäyttö oli tunnusomaista suomenruotsalaisille kaksikielisille liikuntayhteisöille, joissa valmentajat puhuivat niin ruotsia kuin suomea. Kaksikielisessä ympäristössä urheilijat oppivat kommunikoidaan kummallakin kielellä, eikä kieli asettanut liikkuja seurassa eriarvoiseen asemaan. Sukkulointi kielten välillä madalsi nuorten kynnystä puhua toisella kielellä ja herätti kiinnostusta kieltä kohtaan. Suomenruotsalaisen urheilijan siirtyessä yksistään suomenkieliseen maajoukkue toimintaan ymmärtämisen varmistaminen paikalla ollut oman seuran valmentaja.

Toimintaa on ollut aina kahdella kielellä. Kun ohjaaja tai valmentaja puhuu molempia kieliä ja selittää kaikille suomeksi ja ruotsiksi niin se on semmoinen hyvä ja toimiva ympäristö, kielikylpyä sitten samalla. Kun siirryin maajoukkue tasolle, oli

pääkieli suomi, silloin oli kuitenkin välillä oma valmentaja mukana.

(Kilpasuunnistaja)

Kieltä voi käyttää rinnakkaisesti yksi henkilö tai tilanteissa voi olla useita omalla kielellä puhuvia. Esimerkiksi joukkueharjoituksissa tai kilpailuissa apuvalmentajat varmistavat ohjeiden ymmärtämisen eri kielillä. Mitä enemmän kieltä valmentaja itse puhuu, sitä joustavammin voidaan tilanteissa toimia. Seuraavassa esimerkissä valmentaja kuvaa seuransa harjoituskäytäntöjä. Ulkomaalaistauksena hän puhuu kuutta eri kieltä ja apuna on myös seuran monikielisiä apuvalmentajia. Harvoilla seuroilla on kuitenkin näin laaja kielivalikoima käytävissään.

Kun teen vaikeampia harjoituksia, apuvalmentaja menee luokse ja selittää. Meillä on per joukkue kaksi tai kolme valmentajaa. Yksi heistä käy varmistamassa tilanteet ja kysyy pelaajalta suoraan. Se antaa viestin, että valmentaja on täällä sun käytössä, että sulla ei ole kiire ymmärtää miten tää menee. Jos on kyse toisesta maasta tulleesta pojasta, vaihdan itse lennosta kielen ja tulkkaan, mitä tehdään. Yleensä kysyn heidän kielellä, ymmärsikö hän, koska omalla kielellä on helpompi vastata, jos ei ymmärrä.

(Jalkapallovalmentaja, seuran johtaja)

Monesti seuran ulkomaalaistauksena valmentaja ei puhu paikallista kieltä, mutta ymmärtää puhetta. Jos englantia on vaikea kieli myös urheilijalle, voi tilanne ratketa siten, että kumpikin käyttää omaa kieltään ymmärtäen toisen puhetta. Tällaista käytäntöä kutsutaan *reseptiiviseksi monikielisyudeksi* (Lehtimaja ym. 2023). Eri kielillä puhuminen toimii, kun ymmärtämiseen on aikaa. Esimerkiksi suunnistusseurassa valmentaja käytti englantia. Yhden nuoren kanssa kommunikointi on reseptiivistä, sillä nuori vastasi valmentajalle suomeksi.

They are speaking good English, is no problem. Only one girl she's not speaking too much English. I understand like 80% of what she's saying, and she understands what I am saying. I think she maybe a bit afraid of speaking in English. There is this small barrier with this one girl. She can understand the content and the meaning, and there's always somebody making sure that she understands. If she has any questions.

(Suunnistusvalmentaja)

Monikielisessä kommunikoinnissa voidaan myös puhua yhtä kieltä, johon sekoitetaan sanoja tai lauseita toisesta kielestä. Tämä voi olla tiedostettu kielikäytäntö, jossa ymmärtämisen helpottamiseksi tarjotaan toisesta kielestä tuttuja lajinnomaisia sanoja tai lisätään suomen sanoja muunkieliseen puheeseen.

I use English, but I mix it up. I put some Finnish language in order to make things much communicative and more easier.

(Personal trainer)

Kielten sekoittaminen ei tapahdu aina yhtä hallitusti kuin personal trainerin esimerkissä. Kun kielitaito on vasta kehittymässä, niin eri kielten sanoista etsitään kommunikointiapua. Lopputulos voi olla kaukana toivotusta, sillä sanojen lisäksi kokonaisvaikutelma voi luoda väärän mielikuvan.

Pelasimme suomalaista joukkuetta vastaan ja vastustaja sai maalin. Meille jalkapallo oli tosi tärkeä ja pelasimme tunteella. Kun kielitaso silloin ei vielä riittänyt, yritimme selittää jollain tavalla englantisuomi sekoituskielellä ja omalla aksentilla, niin asiat vaan paisui ja muut luuli, että me ollaan uhkaavia, sit tuomari tuli ja muistutti kortilta.

(Jalkapallovalmentaja, seuran johtaja)

Niin kyselyssä kuin myös haastatteluissa monikieliset käytännöt liittyivät pääasiassa käytännön liikuntatoimintaan ja liikkuja-valmentaja-suhteeseen. Työyhteisön näkökulmasta monikielisyttä pohdittiin vähemmän, vaikka ohjaajat ja valmentajat ovat sen jäseniä. Erään kunnan liikuntapalveluissa työskentelevän ohjaajan mukaan heidän työyhteisössään ei käsitelty monikielisyttä, joten toimivat käytännöt tuli kehittää itse. Oma-aloitteisuus tuli esille myös jalkapalloseurassa. Hallintopäällikkö kertoi havahtuneensa puolitoista vuotta sitten huomaamaan, millainen on seuran valmentajien ja pelaajien kielikirjo. Hän otti seuran työyhteisössä ja asiakastiedottamisessa englannin järjestelmällisemmin käyttöön. Valmentajien kielitaidon tunnistaminen auttoi myös ratkomaan tilanteita pelaajien huoltajien kanssa.

Valta-asemissa olevilla on vastuu kehittää käytäntöjä liikkujien eduksi. Esimerkiksi kun joukkueeseen tuli viittomakielinen urheilija, valmentaja opetteli sormiaakkosia ja puhumaan niin, että viestien lukeminen huulilta oli mahdollista.

Valinnat voivat olla satunnaisia tai tiedostettuja. Personal trainerin kielikäytäntöjä ohjasi kontaktin saami-

nen sekä liikkujien tarkoituserien ymmärtäminen. Lainauksen Afrikassa syntynyt valmentaja alleviivasi ohjaajien vastuuta varmistaa ohjeiden ymmärtäminen, saada liikkujat viihtymään ja tuntemaan olonsa turvalliseksi erikielisessä ympäristössä. Valmentajalla on ryhmän johtajana hänen mukaansa valta valita käytäntöjä omien kieliresurssien puitteissa.

You do not let people to come and feel as an outsider. Not each coaches are thinking about. You ask the people in which language do we feel comfortable. If anyone in the group raised their hands up, then you should not leave that person behind. I should understand, why do you want to participate in sport? What is your goal? Do you want to compete, or you only want to do it for the sake?

(Personal trainer)

Englanti yhteisenä kielenä

Kuten edellisen lainauksen personal trainer ilmaisi, niin monikielisissä liikuntaympäristöissä turvaututaan usein englantiin yhteisenä kielenä. Kyselyaineiston perusteella englantia käytettiin yhteisesti ystävä- ja kaveriporukoiden lisäksi erityisesti huippu-urheilussa ja kilpailusuuntautuneessa toiminnassa. Englanti on kansainvälisenä, mutta ei syntyperäisesti puhuttuna kielenä (*lingua franca*) liikuntayhteisöissä lähes itsestään selvä valinta.

Meillä on ulkomaalaisia jonkun verran ja kieli on englanti, kun me pidetään joukkuepalavereja ennen suurviestejä tai leirejä. Jos treeneissä on yksikin ulkomaalainen mukana, puhumme aina englanniksi, jos olisi sattumalta vaan suomalaisia, niin sitten puhutaan suomeen. Niin se kuuluu ollakin.

(Kilpasuunnistaja)

Huippu-urheilussa ja erityisesti joukkuepeleissä tarvitaan yhteisen kielen rinnalle tärkeissä tilanteissa tulkkausta, jos englannin taito ei ole riittävän hyvä. Ottelutilanteissa tulkkaus on hankalaa, sillä melu on hallissa tai kentällä kova ja ohjeistusaika lyhyt. Kun päävalmentaja keskittyy koko joukkueeseen, täytyy apuvalmentajan seurata yksittäisiä pelaajia ja varmistaa, että he ymmärtävät ohjeet.

Tulkkaus pitää olla kunnossa. Valmentajana olen kääntämässä, kun meidän päävalmentaja puhuu. Jos aikalisässä on yksikin ulkomaalainen pelaaja mukana, puhumme englantia. Olen apuvalmentajana usein sen lähellä, kuka tarvitse

tulkekausta. Pelaajan pitää myös itse tulla lähelle, jotta hän kuulee. Jos jää muutaman metrin kauemmas, on melu hallissa niin kova, että ei välttämättä kuule valmentajan puhetta. Käänän sammalla vaihtopenkin pelaajille, mitä valmentaja puhui.
(Koripallovalmentaja)

Huippu-urheilussa on harvoin enää joukkueita, jossa kaikki puhuvat samaa kieltä. Huippu-urheilussa toimivat etsivät työpaikkoja ja kehitysmahdollisuuksia ympäri maailman. Liikkeellä ovat niin urheilijat kuin valmentajat, jolloin yhteistä kieltä ja toimivia käytäntöjä tarvitaan kummankin osapuolen näkökulmasta.

Jenkeissä meillä oli tosi paljon eri kansalaisuuksia, minä Suomesta, pari japanilaista, ruotsalaisia, norjalaisia, hollantilaisia, pari Espanjasta ja meksikolaisia. Se oli itselle tosi silmiä avaava kokemus. Meidän brittivalmentaja aina sanoi, että nyt ollaan treeneissä ja kaikki puhuu vain englantia. Hän tunsu itsensä tavallaan ulkopuoliseksi, kun pelaajat pystyi kommunikimaan ilman että hän ymmärsi. (Ammattijalkapalloilija)

Kun monikielisessä joukkueessa yhteisesti puhuttu kieli ei ole urheilijoiden kotikieli, niin ongelmaksi voi tulla tunteiden jääminen pinnallisiksi. Koska ensikieli opitaan emotionaalisesti latautuneessa ympäristössä ja seuraavat kielet usein neutraalimmassa ympäristössä, eivät tunteet aktivoidu myöhemmin opituilla kielillä yhtä hyvin kuin ensikielellä (Iacozza ym 2017). Jos joukkueessa on tavoitteena pitää tunteet kurissa, kuten esimerkiksi erotuomarien kanssa kommunikoidessa, voi vieraan kielen käyttö toimia hyvin (ks. Chovanec ym. 2009). Usein kuitenkin tunteilla on tuloksen saavuttamisessa merkittävä rooli. Tunteiden esille saaminen on yhteydessä kieleen, kuten kävi ilmi koripallovalmentajan kuvauksessa.

Jos kentälle menijät ovat kaikki suomenkielisiä, puhumme suomea, siitä saa enemmän irti. Englannilla voimme selittää, mutta se jokin jää puuttumaan, se viimeinen joku, joka nostaa ihon kanalihalle ja saa pelaajat täysillä kentälle. Omalla kielellä on tunne mukana ja valmentajana pystyn välittämään viestin paljon voimakkaammin. Käytämme välillä suomea myös siksi, että vastustaja ei ymmärtäisi, mitä puhumme. Ehkä virolaiset saavat selvää, mutta muut ei.
(Koripallovalmentaja)

Haastateltavat pitivät englannin käyttöä perusteltuna aikuisten kanssa toimiessa. Nuorten ja lasten kanssa paikallinen kieli sopii kommunikointiin englantia paremmin, sillä koulun ansiosta suomi tai ruotsi ovat päivittäin nuorten arjessa läsnä. Harrastuksessa tarvittava suomi tai ruotsi omaksutaan puhekielenä melko pikaisesti, jos kieltä käytetään päivittäin. Oman lajin parissa saatu englannintaito voi kuitenkin toimia nuorille tärkeänä sillanrakentajana heidän muuttaessaan toiseen kaupunkiin tai myöhemmin pelaamaan ulkomaiseen seuraan.

Englannin kielen asema yhteisenä kielenä ei ole ehdoton. Esimerkiksi Pohjoismaissa yhteinen kieli voi olla ruotsi, koska sitä ymmärretään melko laajasti.

Ruotsi on vähän niinku yleiskieli, kun katselee pohjoismaita. Jopa puolalaiset saattaa jonkun verran ymmärtää ruotsia paremmin. Norjalaiset ja tanskalaiset ymmärtää ruotsia, niin se on jotenkin jäänyt ehkä semmoiseksi kakkoskieleksi suunnistusyhteisössä.
(Kilpasuunnistaja)

Muualla Euroopassa käytetään englannin rinnalla myös paikallisia kieliä, jotka tuovat urheilemiseen kansallisen kulttuurin sävyn. Erään ammattiurheilijan sanoin ”monesti valmentajat eivät puhu itse hyvää englantia ja kaikesta ei saa tarkalleen selvää, sitä kuitenkin ymmärsi, mitä piti tehdä”. Englanti on monissa lajeissa, kuten koripallossa ”alkukieli”. Sen rinnalla vaikuttavat kansallinen kieli ja kulttuuri.

Koripallo on kaksikielinen peli. Vaikka peli kehittyi englanninkielisenä Kanadassa ja Yhdysvalloissa, on koripallossa myös kansallinen kieli. Euroopassa puhutaan englantia vähemmän ja joukkueet käyttävät omia kieliä.
(Koripallovalmentaja)

Valmius käyttää muuta kuin englantia tiedostettiin eräässä jalkapalloseurassa, jonka johtaja kannusti espanjankielistä valmentajaa puhumaan nuorille englannin lisäksi myös espanjaa. Ajatuksena oli tehdä jalkapallon terminologiaa tutuksi myös espanjaksi.

Englannin käyttö yhteisenä kielenä ei ole aina toimiva ratkaisu. Suomeen muutetaan eri maista ja eri syistä. Vain harva on syntyperäinen englannin puhuja tai opiskellut riittävästi kieltä. Sota- ja konfliktialueilta tulleilla ei välttämättä ole yhtä laajoja kieliresursseja kuin vapaaehtoisesti muuttaneilla tai urheilijasopimuksella tulleilla. Esimerkiksi Venäjän hyökkäyssotaa paenneiden ukrainalaisten kohdalla englannista ei vält-

tämättä ole hyötyä. Pääkaupunkiseudun ison jalkapalloseuran hallintopäällikön mukaan seurassa pelaavien ukrainalaisten englannin taito on ollut vähäinen. Englannin tarjoaminen käyttökieleksi erityisesti ulkomaalaistaustaisille nuorille on toisen jalkapalloseuran johtajan mukaan muutenkin kyseenalaista.

Meidän kaikki muut valmentajat asennoitui puhumaan ukrainalaiselle nuorelle englantii ja meidän pelaajat ja pelaajan vanhemmat myös. Kysyin valmentajilta, että kuvitteletteko, että 11-vuotias ukrainalainen puhuu englantia. Puhukaa hänelle suomea. Poika on täällä kohta 2 vuotta ja erittäin herkästi vielä pelaajat tai valmentajat, jotka eivät ole hänen kanssa ollut tekemisissä, puhuvat sille englantia, vaikka hän osaa suomen suht hyvin. En mä tiedä mistä se tulee.

(Jalkapallovalmentaja, seuran johtaja)

Puuttuva englannin osaaminen näkyi myös kunnallisten liikuntapalveluiden tarjonnassa. Erään kaupungin liikuntapalveluiden ohjaaja kertoi ryhmissä liikkuvan humanitäärisistä syistä Afganistanista ja muualta Euroopan ulkopuolelta tulleita. Mukana on myös miehensä työn vuoksi Aasiasta muuttaneita naisia. Ryhmäläisten kielitaito on kirjava, eikä englannista ole useinkaan apua.

Myös iäkkäiden liikkujien kohdalla englanti toimii harvoin, sillä yli 65-vuotisista vieraskielisistä Suomessa enemmistö on Venäjältä, Virosta tai Lähi-idästä muuttaneita (Tilastokeskus). Selkeästi puhuttu suomi ja enemmän kieltä osaavien käyttäminen tulkkausapuna voivat silloin olla toimivia keinoja.

Tulkkaus, apuvälineet ja kehonkieli

Eri kielten limittäiskäyttö ei riitä, kun puhuttuja kieliä ei ymmärretä tai niitä ei pystytä eri syistä kuulemaan. Vaihtoehtoina ovat silloin tulkkaus, apuvälineiden käyttö tai kehollinen ilmaisu. Kehollinen ilmaisu, jota kuvattiin myös kehonkieleksi, toimii useissa tilanteissa tunteiden, kuten hyväksynnän, tyytyväisyyden tai pettymysten ilmaisijana ja liikesuorituksen mallina. Kehonkieli on käyttökelpoinen esimerkiksi vesillä tai vedessä liikuttaessa, jos puhetta ei voi kuulla. Joukkuepeleissä tilanteet ovat monesti nopeita ja melu kova. Vastustajalle ei myöskään haluta paljastaa pelitaktiikkaa sanallisesti. Tällöin sanaton viestintä, fyysinen näyttäminen tai viittojen viestiminen toimivat osana monikielisiä käytäntöjä. Kehonkieli on laaja kokonaisuus, joka ansaitsee yksityiskohtaisemman käsittelyn kuin tässä selvityksessä on mahdollisuus.

Tulkkauksen, apuvälineiden ja kehonkielen merkitys korostui viittomakielisten liikkujien osallistuessa kuulevien liikuntayhteisöiden toimintaan. Limittäiset kielikäytännöt toimivat kuulevien joukossa kommunikoinnin lisäksi huomion osoittamisen välineinä. Tulkkauksella ja muilla ratkaisuilla on viittomakielisille ohjaamisen lisäksi sosiaalisia tehtäviä. Tulkkaus ja tekniset ratkaisut eivät pelkästään mahdollista kommunikointia, vaan niillä ilmaistaan hyväksyntää sekä luodaan yhteisöllisyyttä ja turvallista ilmapiiriä.

Tulkki avaa viittomakielisille oven liikkumiseen tai urheilemiseen kuulevien joukossa. Erään haastateltavan mukaan ”ilman tulkkausta se on vaan hiljainen treeni. Mä teen sen treenin ja lähden kotiin, en jää sinne.” Lainauksessa näkyy sosiaalisen kanssakäymisen merkitys liikuntaryhmään osallistumisessa. ”Pelkkä treeni” jää vajaaksi, jos kontakti ohjaajan tai ryhmäläisten kanssa ei onnistu. Kyseisellä henkilöllä oli tapana tilata tulkki liikuntaharjoituksiin, sillä hän ”kertoo, mitä ja millä kielillä muut ryhmässä puhuvat ja hänen avulla pääsee juttelemaan”. Haastateltavan mukaan ilman tulkkia pystyy kommunikimaan yksittäisten henkilöiden kanssa, jos asenne on kohdallaan. Kaikkien kanssa tämä ei onnistu, sillä useamman hengen keskustelussa huulilta lukeminen ei suju. Haastateltavasta ”on kiva, jos muutama kaveri huomaa ja kertoo mitä tapahtuu. Silloin tulee hyvä fiilis, muuten jää niinku ulkopuolelle.”

Oheisen esimerkin viittomakielisenä urheilijana kuulevien joukkueeseen kuulumisesta kertoi nuorten jalkapalloseuran pelaaja. Joukkueen valmentajan mukaan harjoituksissa oli yleensä tulkki paikalla, mutta ratkaiseva oli kuitenkin muiden pelaajien suhtautuminen.

Meidän joukkue oli hyvin tietoinen ja asennoitunut siihen, että hän ei puhu. Mehän pyydettiin joskus palloa tai huudettiin että syötä, syötä. Joskus harmitti, kun se syöttö ei tullut, mut kyllä aika nopeasti tiesin, että eihän se edes kuule mua. Olimme kaksi vuotta samassa joukkueessa, mutta en koskaan nähnyt, että yksikään meidän pelaaja olisi turhautunut tai ollut vihainen. Se poika oli itse mukavaa ja aktiivinen. Ja meidän bussimatkoilla muut meni juttelee sille.

(Jalkapallovalmentaja, seuran johtaja)

Tulkkauksen rinnalla erilaiset tekniset välineet helpottavat sisällön välittämistä. Eri käännösohjelmat tulkkaavat hetkessä ja luettava teksti toimii myös viittomakielisille. Esimerkiksi suunnistuskoulussa ohjaaja saneli tärkeimmät tehtävät puhelimeen, kun tulkki ei ollut käytettävissä.

vissä. Kuuro suunnistaja luki ohjeistuksen ja nyökkäsi tai kysyi kirjoittamalla tarkennuksia.

Hyvänä ratkaisuna pidettiin myös uimahallien virtuaalisia vesijumppia. Näyttöjen isot kuvat ja liikkeiden selkeät esittelytekstit toimivat hyvin niin kuuroille kuin kuuleville.

Joukkuepeleissä harjoitteiden visuaalistaminen takitiikataululla toimii virtuaalisen ohjauksen tavoin sekä kuuleville että viittomakieliselle urheilijalle. Saksasta Suomeen muuttaneen joukkuepelivalmentajan mukaan piirtäminen auttoi toimimaan harjoituksissa kiinalaispelaajan kanssa, kun muu kommunikointi oli vaikeaa. Hänen mukaansa peli on aika yksinkertainen ja piirtäminen auttaa sen hahmottamisessa. ”Keep it simple”, kuten hän ilmaisi. Kun asiasältö ymmärretään, pystyvät muunkieliset pelaajat hahmottamaan itselle vieraan kielen sanoja paremmin ja tilanteet tulevat kielellisesti tutuksi. Myös viittomakielisille urheilijoille harjoitusten visuaalistaminen fläppitauluilla on tärkeä. Se mahdollistaa sovitujen pelitaktiikoiden harjoittelun ja käytön peleissä.

Kun pelasin Euroopan ulkopuolella, valmentaja käytti usein taulua ja kävi läpi, mitä treenataan. Jos oli uusia treenejä, hän piirsi kuvioita ja näin ennen treenejä, mitä tapahtuu. Sitten menimme jäähällille ja harjoittelimme kuviot. Meillä oli usein palaveri valmentajan kanssa, jossa tulkki oli mukana, semmoinen 15 minuuttia. Katsottiin ne jutut ja näin osasin varautua, kun menin pelikentälle, ei tarvinnut siellä ihmetellä. Luottamus siinä joukkueessa oli kohdallaan ja uskalsin kokeilla kaikenlaista. Peliä pitää osata lukea kentällä ja tietää ne paikat, se on se pelitaktiikka.

(Viittomakielinen joukkueurheilija)

Kielen vähäiseen rooliin peleissä on kiinnitetty huomiota myös kansainvälisessä kirjallisuudessa. Pelin säännöt tuntevat ovat tottuneet vastaanottamaan tietoa sanattomasti, jos heitä on ohjeistettu strategisten kuvioiden avulla. **Chovanec** ja kumppanien mukaan varsinainen peli perustuu mahdollisimman paljon automatisoituun ja totuttuun fyysiseen käyttäytymiseen, jossa kielellä on melko marginaalinen tehtävä esimerkiksi varoitettaessa kanssapelaajaa takaapäin lähestyvistä vastustajasta tai ilmoitettaessa syöttömahdollisuudesta. (Chovanec ym. 2009).

Tahtotilan, tulkkauksen ja apuvälineiden turvin saadaan viittomakieliset urheilijat ja liikkujat osaksi kuulevien yhteisöä, jos toimintatapoja ollaan valmiit tarkastelemaan kuurojen kannalta. Lainauksessa puhunut urheilija kiteytti vähemmistökielisten pelaajien aseman liikuntayhteisöissä ajatukseen ”*olemme tavallisia urheilijoita, meillä on vaan toinen kieli*”.

Toimiva monikielinen liikuntayhteisö vaatii ponnisteluja sekä kanssaliikkujilta että ennen kaikkea valmentajilta ja ohjaajilta. Helppoa se ei aina ole: ”*kielten vaihtaminen on välillä aika rankkaa, siinä väsy, kun pitää palauttaa sanastoa mieleen*.” Vastaavia kommentteja kerätyi sekä urheiluvalmentajilta että kunnallisen liikuntapalvelujen ohjaajilta. Väsymistä vieraaseen kielimaiseen ja omakielisen liikuntaryhmän merkitystä kuvasi myös edellä lainattu joukkueurheilija.

Joskus tarvitsee viittomakielisen ympäristön. Mä saan olla huipputasolla, kun pelaan kuulevien kanssa, semmoista tasoa ei ole viittomakielisten porukassa. Harrastepuolella on taas liikkumisen ilo. Saan sieltä voimaa, kun olen viittomakielisessä ympäristössä, niin jaksan sitten sen kaiken muun ajan olla siellä kuulevien kanssa.

(Joukkueurheilija)

Voimisteluliiton esimerkki osallistavista liittotason toimista.

Moninaisuusosaaminen ei ole henkilöitynyt, vaan on osa liiton rakennetta. Kehittämistarve on tunnistettu kenttätöissä vastaan tulleiden kysymysten ja haasteiden kautta.

Lähtökohdat

- Kaksikielinen järjestö, materiaalit ja koulutukset ovat osin suomeksi ja ruotsiksi.
- Seuroissa lukuisia ulkomaalaistaustaisia valmentajia ja ryhmäliikunnan ohjaajia, esimerkiksi Virosta, Venäjältä ja Ukrainasta.
- Seuroissa liikkuu merkittävä määrä ulkomaalaistaustaisten vanhempien lapsia ja nuoria.
- Lasten ja nuorten kanssa toimiessa on löydettävä yhteinen kieli. Usein valmentajat osaavat suomea sillä tasolla, että harjoitukset onnistuvat, aikuisten kanssa käytetään monesti englantia.

Kehittäminen

Strateginen

- Liiton vastuullisuusohjelma sisältää kielellisen yhdenvertaisuuden huomioon ottamisen ja ohjeet, miten toimitaan häirintätapauksissa.
- Aineiston visuaalisen kuvaston monipuolistaminen kaikenkokoiset ja -näköiset huomioivaksi tervetulo-viestiksi.

Toiminnallinen

- Erityisesti vastuullisuutta käsittelevää aineistoa on käännetty useille kielille, esimerkiksi englanniksi ja venäjäksi.

- Monikieliset käytännöt: varsinaiset valmentajakoulutukset suomeksi ja osin ruotsiksi, yksittäistä lisäkoulutusta englanniksi, tulkkaus venäjäksi. Valmentajien kanssa neuvotellaan, milloin tulkkausta tarvitaan. Kieliin liittyvien ennakkoluulojen tiedostaminen.
- Huolenpito seuratasen ulkomaalaistaustaisista valmentajista: suomen kielen etäkoulutusta ja verkottumista Suomeen muuttaneille. Työsopimusten ymmärtämisen varmistaminen. Huomio ja tuki venäjää puhuville valmentajille, kieleen liittyvää häirintää kannustetaan tuomaan esihenkilön tietoon.
- Pilottiprojekti syksy 2024: Coaching-prosessi ulkomaalaistaustaisille valmentajille ja heidän esihenkilöilleen, jossa valmentajan lisäksi tuetaan esihenkilön osaamista johtaa moninaista (ja monikielistä) työyhteisöä ja seuraa. Suomeen muuttaneilla valmentajilla on korkea ammattitaito, tukea tarvitaan suomalaisen valmennuskulttuurin ja toimintatapojen omaksumisessa esimerkiksi ihmislähtöisen valmennuksen näkökulmasta. Resurssien varmistaminen pilottiprojektille.
- Coaching-prosessin tueksi verkkokysely seuroille ulkomaalaistaustaisten valmentajien toiminnasta saatujen kokemusten kartoittamiseksi.
- Verkostoituminen: materiaalin tuottaminen coaching-prosessista ja toimintamallin levittäminen muille lajiliitoille (tulossa).

6.2 Osallisuutta heikentävät kielikäytännöt

Osallisuuden käänttöpuolena on kokemus ulkopuolisuudesta. Ulkopuolisuudessa on osallisuuden tavoin kyse prosessista, joka tapahtuu tiettyssä yhteisössä tietynä aikana inhimillisen vuorovaikutuksen tuloksena. Ulkopuolisuudessa korostuu tunne siitä, ettei kuulu yhteisöön joko osittain tai kokonaan. Henkilö voi kuulua urheiluseuraan tai ohjattuun ryhmään ja osallistua liikuntatoimintaan, mutta kokee jäävänsä asioiden syvemmässä ymmärtämisessä tai sosiaalisissa suhteissa ulkopuolelle. Tekemisen ja osallisuuden yhteen kietoutuminen tiivistyi personal trainerin kommentissa: *“You will only feel as an outsider if you are participating”*.

Koettu ulkopuolisuus kehittyy liikuntayhteisön sisäisessä vuorovaikutuksessa. Ulkopuolisuutta aiheuttavat tilanteet voivat syntyä hetkellisesti, tahattomasti ja muiden osapuolten sitä tiedostamatta. Esimerkiksi

opiskelijoiden koripallojoukkueessa kerrottiin kokemuksista, joissa pelitilanteissa pelipaikoista sovittaessa kuviteltiin puhuttavan englantia, mutta oli käytetty suomea. Jos vaihtopenkillä ei huomata erikielisen pelaajan läsnäoloa, saattaa kieli vaihtua kesken keskustelun, mikä jättää pelikaverin ulkopuoliseksi. Näitä tilanteita kuvattiin harmittomiksi, koska joukkueen yleinen ilmapiiri oli pelikaverit huomioonottava. Kielikäytäntöjä käsiteltiin myös monesti harjoitusten jälkeen.

Osittaista ulkopuolisuutta tunsi myös ruotsinkielinen kilpaurheilija. Hän ei varsinaisesti kokenut jäävänsä paitsioon mutta kuvaili tunnetilojaan, kun ei pystynyt ilmaisemaan itseään haluamallaan tavalla.

Olin aika pitkään nuorten maajoukkueessa ja sitten myös aikuisten maajoukkueessa. Siinä oli kaikki pelkästään suomen kielellä, kun valmentajat ja suurin osa muistakin oli suomenkielisiä. Alkuun oli

vähän hankala selittää tai ilmaista tunteensa niin kuin olisi halunnut. Suomi ei ollut mulle tunnekieli ja kielitaito ei ollut vielä silloin niin kehittynyt, kun nyt tänä päivänä. Nyt ei olisi mitään ongelmia. Se ei ehkä ollut ulkopuolisuutta, mutta tuntui vähän epäreilulta, että ei pystynyt ihan samalla tavalla kommunikoimaan kuin muut. Tunsin itseni erilaiseksi.

(Kilpasuunnistaja)

Jos kommunikoinnin ulkopuolelle jäämistä ei huomata tai ennakoida, niin tilanteisiin ei pystytä varautumaan. Viittomakielisen liikkujan mukaan kuulevien ryhmäliikunnassa oli hankala pärjätä, kun liikkeitä piti suorittaa pää alaspäin tai ohjaaja asettui tilaan niin, että katsekontakti katkesi. Tilanne hankaloitui entisestään, jos ohjaaja antoi vielä ohjeita: *“kun ohjaaja samalla selittää jotain, niin eihän kuurot kuule, mitä ja miten tehdään”*. Haastateltavan mukaan ryhmäliikunnanohjaajilta puuttuu usein käytännön kokemusta ottaa huomioon kuulevien ryhmään osallistuva viittomakielinen liikkuja.

Myös kokonaisen kuurojen liikuntaryhmän ohjaaminen voi olla vaikeaa, jos ryhmän kohtaamisen lähtökohtana on väärä tulkinta. Esimerkistä käy viittomakieliselle naisryhmälle urheiluopistolla järjestetty kuntoviikonloppu. Naiset osallistuivat liikunnanohjaajan ohjaamaan pallojumppaan. Mukana ollut viikonlopun järjestäjä kuvasi tilannetta:

Katsoin taustalla ja tunti rupesi olemaan tosi tylsä. Ihmettelin, että miksi paria samaa liikettä vaan jatkettiin ja jatkettiin niiden isojen pallojen kanssa. Huomasin että naiset siinä katsoivat toisiaan. Nyt vaan tehdään tätä liikettä tässä. Kysyin ohjaajalta, miksi näin. Hän kertoi tehneensä soveltavan liikunnan ohjeiden mukaan. Meillä oli tulkki mukana ja kerroin, että soveltava tapa on liian helppo tälle ryhmälle, se taso on liian matala. Vaikka he ovat kuuroja, he pystyvät tekemään vaativiaakin liikkeitä.

(Viittomakielinen koordinaattori)

Kuvatuissa tilanteissa kyse on monenlaisesta tietämättömyydestä, kokemuksen vähyydestä ja ennakkokäsityksistä viittomakielisistä liikkujista. Ne estävät näkemästä ryhmäläisten liikunnallista kyvykkyyttä. Erilaiset olettamukset vaikuttavat niin ohjaajien tilannekohtaisiin ratkaisuihin kuin strategisten linjausten tekijöihin synnyttäen niin tiedostamattomia kuin tiedostettuja ulossulkemisia. Seuraavassa lainauksessa venäjänkieli-

nen valmentaja joutui eräässä keskisuuren kaupungin voimisteluseurassa kielen perusteella tietoisesti ulossuljetuksi. Seurassa vaadittiin käyttämään suomea, vaikka töihin palkattu valmentaja ei kieltä vielä osannut.

Ensimmäisestä työpaikasta jäi ikäviä muistoja. Mua kiellettiin puhumasta venäjää. Se ei ollut suora, mutta kuitenkin selvä, “olet Suomessa ja käytä suomen kieltä”. En puhunut silloin vielä sitä suomen kieltä. Mä joudun tekemään kaikki viestinnän ja ilmoittautumiset ja se oli stressaavaa. Oli kyllä muitakin syitä, miksi lähdin tuosta seurasta, mutta se kielijuttu oli yksi niistä!.../Sinne tuli sodan takia ukrainalainen valmentaja, mutta hänkin lopetti ja päätti kokeilla jossain muualla Euroopassa.

(Voimisteluvalmentaja)

Oman kielen puhumiskielto tuli esille myös joukkuelajissa, jossa vieraan kielen käyttöön liittyi ennakkoluuloja. Harjoituksissa pelaajia kiellettiin puhumasta omaa kieltään. Tapaukset liittyivät haastateltavien mukaan siihen, että valmentajat ja jotkut pelaajat eivät voineet olla varmoja, mitä heistä puhuttiin. Tässä ja vastaavissa tilanteissa taustalla on negatiivinen ennakkokäsitys muunkielisistä liikkujista.

Haastateltavien mukaan harvoissa seuroissa oli mietitty toimintatapoja, saati suunniteltu monikielisen työympäristön käytäntöjä. Pikemminkin niissä toimittiin omien kokemusten tai tilannekohtaisten tulkintojen pohjalta. Pääkaupunkiseudulla toimiva jalkapalloseuran hallintopäällikkö kuvaili ristiriitaista tilannetta, kun seurassa työkieleksi linjattiin suomi, vaikka valmentajina toimi useita ulkomaalaistaustaisia henkilöitä.

Uusi urheilutoimenjohtajamme puhuu kyllä englantia, mut ei kauhean hyvin. Hän ilmoitti, että infot ja tiedotteet ovat jatkossa suomeksi, kun meillä on niin paljon päätoimisesti ulkomaalaisia valmentajia. Kun kyselin tarkemmin, hän perusteli, että vastuullisen työnantajan tehtävä on huolehtii, että he oppivat suomen kielen. Ei sillä, että me ei haluttaisi käyttää englantia, mutta me ei koskaan päästy keskustelussa siihen, että voisiko työnantaja ensin kartoittaa, miten he osaa kieltä tai tarjota suomen kielen koulutusta. Toisaalta ei hän englannin kielen käyttämistä kieltänyt.

(Seuran hallintopäällikkö)

Itse ulkomailla asunut hallintopäällikkö tunnisti useita kielisiin liittyviä hankaluuksia. Valmentajien lisäksi tilanteet koskivat myös pelaajia ja heidän huoltajiaan. Haas-

tateltu kaipasi kielikysymyksiin lajiliitolta tai muilta seuroilta tukea. Avuksi voisi olla esimerkiksi keskustelufoorumi, jolla voisi jakaa kokemuksia ja ratkaisuja.

Edellä esitetyissä esimerkeissä osallisuutta heikentävät kielikäytännöt oli kuvattu pääosin yksilön kokemina. Tunne ulkopuolisuudesta voi olla myös ryhmäperusteinen, kuten viittomakielisellä liikuntaryhmällä. Ryhmäpohjainen ulkopuolisuus voi syntyä lisäksi kansallisuuden perusteella. Esimerkiksi ammatikseen ulkomailla pelannut koripalloilija kertoi, miten joukkueen marokkolainen valmentaja puhui pääasiassa espanjaa, vaikka osasi englantia. Apuvalmentajat tulkkasivat tehtäviä ja ohjeistuksia: ”se piti meitä ulkomaalaistaustaisia pelaajia varpailla, kun ei aina tiennyt tarkalleen, mitä hän tarkoitti tai halusi.”

Edellinen esimerkki kertoo, että kielivalinnat voivat olla suoraa vallankäyttöä. Vallankäyttöä on myös liikkuajan liikunnallisen kyvykkyyden, urheilijan ammattitaidon tai ylipäättään toisen ihmisarvoa määrittelemisen kieleen perustuen.

Viittomakielinen joukkueurheilija koki joutuneensa Suomessa syrjityksi kielen takia. Hänellä oli hyviä kokemuksia ulkomaisesta kuulevien joukkueesta, jossa pelitaktiikat käytiin läpi tulkin ollessa paikalla. Sama koski harjoituksia, joissa hiottiin sovitut kuviot kuntoon. Peleissä käytettiin visuaalisia keinoja ja jokainen tiesi, miten piti toimia. Hänen mukaansa pelitilanteet ovat nopeita, eikä niissä ehdi sopia puhumalla taktiikoita. Eräissä suomalaisjoukkueessa pelatessa kokemus oli toinen.

Huomasin, että mä en saanut peliaikaa. Mä aloin vähän ihmetellä ja sitten valmentaja sanoi, että pelikentällä pitää puhua, pitää kommunikoida puheella. No muutama viikko siinä meni ja tiesin, että tästä ei tuu mitään. Tää oli tämmöinen huono tekosyy.

(Joukkueurheilija)

Tapauksia yhdistää kielen käyttäminen vallan välineenä. Valta-asemassa olevalla, kuten valmentajalla, kapteenilla tai harrasteryhmän ohjaajalla, on suuri vastuu kielikäytännöistä. Liikkujan tai urheilijan on vaikea haastaa valmentajan toimintaa. Valta-asema liittyy myös valmentajan ja työnantajan suhteeseen. Valta-asemista määrittellään liikuntayhteisöjen toimintatapoja ja normeja. Niistä säädellään myös kielikäytäntöjen muodostumista ja normitetaan sitä, millaisia urheilijoiden tai liikkujien pitää olla.

Ammattieurheilijana ulkomaisessa seurassa

Ammattijalkapalloilijan esimerkki kertoo, miten kieltä voi käyttää vallan välineenä urheilussa. Se tuo esiin, miten eri valmentajien erilainen asenne monikielisyyteen muutti koko joukkueen suhtautumista, ja jätti paikallista kieltä osaamattoman pelaajan ulkopuoliseksi.

”Tulin jenkeistä Euroopan maahan, jossa enkkua ei käytetäkään. Kysyin valmentajalta ja joukkueelta etukäteen, onko se ongelma, että mä tuun englannilla. Valmentaja itse puhui hyvää englantia ja vakuutti, että toimeen tullaan. Ajattelin, että ei tää kieli voi olla mikään ongelma. Valmentaja neuvoi alussa kädestä pitäen ja auttoi kaikessa, puhelinliittymästä lähtien. Tiesin, että itse on tehtävä töitä, että sua ymmärretään ja että itse ymmärtää mitä tapahtuu. Kieli jotenkin rajoitti paljon omaa elämää, vaikka siinä, että ei pystynyt valitsemaan kavereita, oli vaan se hyvin pieni porukka, jotka puhuu englantia. Mulla ei ollut ongelma opiskella paikallista kieltä. Etukäteen oli sovittu, että saisin opetusta paikalliseen kieleen. Olin motivoitunut ja haluaisin oppia.

Kun valmentaja vaihtui, suhtautuminen muuttui. Mulle sanottiin, että ei ole meidän ongelma, jos et sä osaa kieltä ja ei aleta auttamaan. Sovitusta kielen oppimisesta ei ollut mitään kirjallista lappua, oli vaan sana sana vasten. Uuden valmentajan kanssa välit meni kylmäksi. Hän ei moikannut, kun tulin treeneihin ja sabotoi. Se oli totaalista ignooraamista. Olin kuin ilma.

Kun uusi valmentaja otti toisenlaisen käytännön, myös pelaajissa tuli muutos. Ne ei ottanut enää kontaktia. Kun he eivät pystyneet puhumaan minulle tai minä en ymmärtänyt heitä, ne jätti mut jotenkin omaa ommensa nojaan. Kun ennen pelejä oli rinki, missä kaikki pelaajat antoi toisille tsempeiksi ylävitosen, kapteeni skippasi minut, vaikka olin keskellä rinkiä. Se oli kova kolous. Kapteenilla on iso rooli joukkueessa, koska hän on se, joka näyttää tahdin joukkueessa ja esimerkin, miten muut toimii. Mä oon ihan varma, että se ajatteli, että onhan meillä (joukkueessa) kaikki hyvin. Kyllähän se pärjää kun tulkki on tuossa vieressä ja kyllä se varmasti tuntee itsensä osaksi tätä ryhmää. Kun hän näytti, että ei tarvitse huomioida, niin tavallaan ne muut tuli perässä.

Pyyysin päävalmentajan keskustelun ja kutsuin ruotsalaisen pelaajan tulkiksi, koska tunsin, että mua kohdeltiin väärin. Seisoimme puoli tuntia treenin jälkeen pimeällä kentällä, valot sammutettuina. Lyhyesti sanottuna, kun oon Suomesta, enkä puhu paikallista kieltä, niin hän ei voi taktiikkaa muuttaa, ja en pääse enempää pelaamaan. Oon ulkomaalainen ja mulla ei ole kielitaitoa. Oli tyrmäys, että ei edes annettu mahdollisuutta. Pelilliset ominaisuudet ja mut pelaajana sivutettiin kokonaan ja otettiin ulkopuoliset syyt esille.”

6.3 Ennako-odotukset

Sopivan liikuntayhteisön etsimiseen liittyi ennako-odotuksia niillä, joiden kieli poikkesi joko valtaväestön tai liikuntayhteisön enemmistön käyttämästä kielestä. Ennako-odotuksissa sekoittuivat liikunnalliset tavoitteet ja monikielinen yhteisö itseisarvoisena. Esimerkiksi Meksikosta muuttanut henkilö toivoi löytävänsä taitotasolleen sopivan joukkueen, johon olisi helppo liittyä. Valintakriteerinä oli englannin kielen käyttö. Ryhmä löytyi opiskelijaliikunnasta Google-haulla.

When I search for it, I on purpose search in English. So just for Google to throw English options. I could have just also searched in Finnish because I understand and I can type, but I am on purpose searching English /..I'm choosing to play in the sport because of many different goals, not just language. I didn't look for language. No, but I felt like it would be a great plus.

(Harrastekoripalloilija)

Useissa maissa asuneen ja eri lajeissa kilpailleen urheilijan valinnoissa olivat etusijalla joukkueet, joihin kuuluu pelaajia useista maista.

For me, if I'm looking, for example, for a volleyball team, I would want there to be some aspect of, like, international people being involved. I wouldn't have to justify speaking English even if I would be able to follow on everything that's going on.

(Aktiiviurheilija)

Monikielisyys nähtiin liikuntayhteisöissä lisäarvona, sillä eri kieltä puhuvien keskuudessa ei tarvinnut miettiä puhumista tai oikeutta englannin kielen käyttöä. Kun kielellinen hierarkia ei vaikuta ja kommunikointiin löytyy yhteinen kieli, voi keskittyä liikuntaan. Samalla avautuu mahdollisuuksia tutustua uusiin ihmisiin. Monikielinen ympäristö luo siten suotuisat olosuhteet niin liikkua kuin luoda lisää sosiaalisia kontakteja.

I feel it's more valuable to have friends abroad and like their languages. I think it brings something into the group. I'm not sure how to say it. Like if we're speaking in many languages, we have a curiosity for everyone. /.../ I was also thinking beforehand that a multilanguage environment could open up as well for doing friends. It means that it was not only sport, but you also wanted to have some social contacts.

(Harrastekoripalloilija)

Vaikka kummatkin informantit puhuivat suomea, koettiin monikielinen ympäristö useista syistä suomenkielistä rennommaksi. Tällaisissa liikuntayhteisöissä yksitietty kieli ei normita yhteisöä yhtä vahvasti kuin yksikielisessä joukkueessa. Monikielisessä yhteisössä ei tarvinnut hakea joukkueeseen kuulumisen oikeutusta.

If I saw that there was a team with all Finnish names athletes playing it would be nervous at least to try and get involved. It doesn't mean that I wouldn't, especially if I'm like really to play whatever the sport is. I would probably still consider and be more nervous showing up to that practice than if I knew that there was going to be people from Spain and Italy and France. I think we're local players, I need to feel a lot justifying my presence or needing to earn a spot at the table. (Aktiiviurheilija)

Ennako-odotukset syntyvät, koska vähemmistökielisenä on saattanut arjessa kokea tilanteita, jotka ovat opettaneet varovaiseksi tai aiheuttaneet epävarmuutta. Ensikosketus liikuntayhteisöön voi silloin olla ratkaiseva tekijä jatkoon kannalta. Esimerkiksi kuulevien joukkueessa harjoittelevissa viittomakielisissä urheilijoissa valmentajanvaihdos synnytti epävarmuutta. He eivät voineet tietää, miten käytännöt muuttuvat.

Kun tuli valmentajanvaihdos niin mua aina jännitti, että mitenhän se seuraava kausi menee. Sitten kun tavattiin ensi kerran, niin ensikohtaamisella on tosi iso merkitys. Jotenkin heti siitä asenteesta itse rupeaa arvioimaan, että ensi kaudesta ei tulekaan kauhean helppo.

(Joukkueurheilija)

Aineiston perusteella liikuntayhteisöissä tai -organisaatioissa ei näytä, että etukäteen olisi mietitty valmiuksia toimia monikielisessä ympäristössä. Asiaa pohtineiden haastateltavien puheiden perusteella tilanteisiin reagoitiin, kun ne oli edessä.

Meidän englanninkielinen osuushan on tyyltiin silleen, että soita tänne. Pitäisi tehdä semmoinen niin kun tietoinen tahtotila. Ei meillä nyt oikein ole ketään, kuka sitä varsinaisesti hoitaa. Näitähän rupeaa monesti miettimään vasta sitten kun tilanne on käsissä.

(Jalkapalloseuran hallintopäällikkö)

6.4 Pelko puhua

Toisen kielen käyttöön liittyi monesti puhumispelko, jonka taustalla oli pyrkimys puhua kieliopillisesti oikein ja halu välttää virheitä ääntämisessä. Keskustelu kääntyi usein jossain vaiheessa haastatteluja puhumispelkoon riippumatta syntyperästä, sukupuolesta tai roolista liikunnassa.

Puhumisarkuutta tai -pelkoa selitettiin koulussa opituilla kielenkäytönormeilla. Pelko tehdä virheitä koski yhtä lailla Suomessa ja sen ulkopuolella syntyneitä haastateltavia. Esimerkit ovat suomenkieliseltä liikuntapalveluiden ohjaajalta ja espanjankieliseltä koripalloilijalta. Koripalloilija puhui haastattelussa myös suomea mutta aristeli sen käyttöä monikielisessä joukkueessa.

Olihan se semmoinen stressi, kun mä en ole hirveän hyvä englannissa ja pelotti puhua. Koulussa on sanottu, että missä muodossa pitää olla ne päätteet ja muuta. Sitten mä ajattelin, että no ei, molemmat ymmärretään samalla lailla englantia, on ihan sama, kunhan sanoja vain tulleet peräkkäin. Koskaan ei ole tullut tilannetta, että ei oltaisi ymmärretty toisiamme.

(Ohjaaja, kunnan liikuntapalvelut).

Yeah, the thought of me of saying something that it's mispronounced or either it's just not grammatically correct or in some cases it might not be like the thing that I'm trying to say, I say it in some other way. Uh, it kind of just drives me back, so I immediately say it in English, which is better for me. /.../ When I think that the structure of the sentence it's correct and I can do a full sentence without thinking that it might be wrong I feel more safe to speak Finnish.

(Harrastekoripalloilija)

Harrastamisen konteksti ei helpota puhumista. Pelko on yhtä lailla läsnä riippumatta siitä, onko vieraan kielen käyttäjä liikkuja vai ohjaaja. Puhumispelko hälvenee, kun ympäristö on epävirallinen, ja toisten puhujien sosiaaliset asemat eivät vaikuta arvioon omasta puhetaidosta. Epäviralliset tilat, kuten pukuhuoneet tai harjoitusten jälkeiset illanviettopaikat näyttävät olevan sosiaalisesti turvallisempia kuin harjoitukset.

Sosiaalisen turvallisuuden vaikutus rohkeuteen puhua tuli esille, kun eräs kouluttaja osallistui oman alansa kansainväliselle kouluttajakurssille Isossa-Britanniassa. Pelon voittamiseksi loivat hyvät olosuhteet melonta yhteisenä kiinnostuksen kohteena, lajitekniikan tuntemus ja kehollinen näyttäminen puhumisen

tukena. Muiden osallistujien ei-syntyperäinen englanti madalsi lisäksi kynnystä käyttäjä kieltä.

Mua jännitti ihan hirveästi siellä. Ekaksi olin vaan siinä silmät auki ja yritti kaikilla aisteilla saada se sisältö. Siinä mentiin aika korkeatasoiseen tekniikkaan ja minunkin piti puhua. Pikkuhiljaa uskalsin ja huomasin, että ei sillä ole väliä, jos mä sanon väärin, koska mä pystyn näyttämään, mitä mä tarkoitan.

(Ruotsinkielinen valmentaja ja kouluttaja)

Puhumispelon voittamiseen voi auttaa seuran muiden valmentajien kannustava suhtautuminen. Lisäksi lasten ennakkoluuloton asenne venäjänkieliseen valmentajaan sekä heidän uteliaisuutensa venäjää kohtaan rohkaisivat puhumaan.

Mulle sanottiin, että puhu vaan me ymmärretään, ihan hyvä että sä yrität. Kuka ei ole erikseen mun virheitä korjannut, joskus ma itse pyydän ja kysyn, onko näin oikein. Lasten kanssa on ihan sama, onko sulla virheitä, he kyllä ymmärtävät ja kysyvät kun eivät ymmärrä, mä voin jopa kysyä, mikä se on suomeksi ja näyttää käsillä, lapset auttavat.

(Kilpavoimistelun valmentaja)

Lapset eivät ole automaattisesti ennakkoluulottomia tai avoimia monikielisyydelle. Yhteiskunnalliset normit, suhtautuminen useiden kielten puhumiseen ja muunkielisiin ihmisiin omaksutaan aikuisilta. Puhumispelkoa voi yhtä hyvin olla nuorillakin, jos julkisessa tilassa toimitaan pääasiassa yhdellä kielellä. Joukkueen turvallinen ympäristö sekä kilpailutilanne saattavat rohkaista puhumaan uutta kieltä, kuten ilmenee itse monta kieltä puhuvan jalkapallovalmentajan esimerkissä.

Mun omat lapset myös eivät uskalla puhua englantia muiden kanssa, koska niiden englanti ei ole niin vahva. Mutta ilmeisesti jotain tapahtui siinä kentällä, koska ne pystyvät silti kommunikoida matsin aikana.

(Jalkapallovalmentaja)

Harrasteliikunnassa voi ajatella, että suurin piirtein ymmärtäminen riittää ja kieltä voisi käyttää virheellisesti. Valmentajalla tilanne on toinen. Jos sanavarasto ei riitä, voi se estää toisen kielen käytön, vaikka suoranaisesta pelosta ei olisikaan kyse. Katkonaisessa puheessa asiasisältö katoaa ja valmennuksen laatu kärsii.

Even if I know what I have to say maybe I better say it in English. Like it could be say 50% of the sentence and then I'm stopping. What is this word? And I should then I need to say it again fully in English. So I just need more this vocabulary.
(Yksilöläjien valmentaja)

Pelko käyttää englantia tai jotain muuta kieltä voi vaikuttaa siihen, että monikieliseen toimintaan on vaikea saada ohjaajia. Sairastuneelle kunnan liikuntapalvelujen ohjaajalle oli hankala löytää sijaista, koska kukaan työyhteisöstä ei halunnut ohjata englanniksi puhumispelon vuoksi.

Kaikista haastateltavista vain kahdella ulkomaalais-taustaisella valmentajalla ei ollut arkuutta tai pelkoa käyttää eri kieliä. Heitä yhdisti laaja kielitaito, sillä kumpikin kykeni käyttämään viittä tai kuutta kieltä, suomi mukaan lukien. Koska valmentajilla on joukkueessa valta-asema käytäntöjen muodostajana, pystyvät he toimintatavoillaan luomaan suotuisan ilmapiirin käyttäen vieraita kieliä turvallisesti. Havainto vahvistaa kyselyaineiston tuloksen, jonka mukaan valmentajat kokivat monikieliset liikkumisympäristöt helpoiksi.

6.5 Kielten oppiminen ja liikunta

Kielten oppiminen kytkeytyi monella tavalla monikielisiin liikuntayhteisöihin. Eniten kielen oppimista tapahtui liikkumisen ohessa, jolloin kynnsä käyttää toista kieltä madaltuu ja puhetaito kehittyy. Toiminnassa kielen omaksuminen liittyi alan sanastoon ja terminologiaan, jotka haastateltavien mukaan oppii parissa kuu-kaudessa. Siinä ajassa *”alkaa ymmärtää ja tietää mistä puhutaan, kun ne sanatkin on kentällä semmoisia, että ne toistuu joka treenipäivä”*. Kielen oppimiseen liittyy myös sosiaalinen puoli. On opittava tyyli, jolla joukkueessa on tapana kommunikoida. Yhdysvalloissa ammattilaisena pelannut joukkueurheilija kertoi, miten ”lennosta” oli opittava puhumaan uudella tavalla.

Kun menimme kentälle, puhuimme kovaa, piti huutaa, koska areena oli niin iso. Heti oli oltava täysillä mukana, muuten ei olisi sopeutunut joukkueeseen. Puhumisen pelkoa ei siinä ehtinyt tulla, koko ajan piti selittää jotain, se kuuluu siinä keskustelukulttuuriin. Puhuminen oli osa joukkueessa olemista, että kommunikoi samalla tavalla.
(Ammattilaispelaaja)

Harjoituksissa, valmennuskeskusteluissa ja kilpailuissa opittu sanasto voi kuitenkin jäädä kapeaksi liikuntakes-

keisyytensä vuoksi, ja siitä on arjessa vain vähän apua. Vastaajat kertoivat omaksuneensa käytännön tilanteiden vaatiman kielen jollain tasolla. Asioiden syvemmät merkitykset eivät välttämättä avautuneet, koska sanojen tarkoitusta ei ehtinyt toiminnan tuoksinassa tarkistaa. Ulkomaaisessa seurassa pelaavan ammattijalkapalloilijan oli esimerkiksi vaikea hahmottaa aikamuotoja. Hänelle jäikin epäselväksi, oliko kyse tapahtumisesta nykyhetkessä vai menneisyydessä. Jalkapalloilija mukaan *”ne vaikuttavat tämmöisiltä pikkujutuilta, mutta kun ne (aikamuodot) ymmärtää, aukeaa muukin ihan eri lailla”*.

Oppimisen kontekstit ja lähtökohdat ovat paikkasidonnaisia. Ammattiurheilun kontekstissa kielen oppimiseen voi liittyä paineita ymmärtää valmentajaa tai joukkuetta. Toisaalta englannin taito vähentää tarvetta oppia paikallista kieltä.

Yritin oppia paikallista kieltä, mutta fokus oli silloin urheilussa, en kiinnittänyt kieleen niinkään huomiota. Odotin, että joukkue kantaa kaikesta huolta, kuten oli Yhdysvalloissa. Taso oli seurassa kuitenkin matalampi ja käytännöt toisenlaiset. Paikallisesta elämästä en saanut kiinni, mutta urheilijana en sitä ajatellut.
(Joukkuelajin ammattiurheilija)

Harrasteliikunnassa samanlaista painetta ei havaittu. Kielen oppimista määrittivät pikemminkin liikkujien tavoitteet. Sekä kunnallisissa liikuntapalveluissa työskentelevä ohjaaja että kuntosalivalmentaja vaihtoivat kieltä joko suomeksi tai englanniksi liikkumaan tulleen henkilöiden toiveiden mukaan.

Joskus he, jotka ovat suomen kielen kurssilla, sanovat, että älä puhu englantia, puhu vain suomea, että he niinku oppisivat sen suomen kielen ja jos ei ymmärrä niin sitten englantia.
(Ohjaaja, kunnan liikuntapalvelut)

He cannot speak English. He is a Finn. He comes to me and say “I want you only to start speaking in English with me because I want to practice my English skills”. So, it depends on the person that I'm training with.
(Personal trainer)

Kielen oppimiseen vaikutti myös asema liikuntayhteisössä. Ulkomaalaistaustaisilla valmentajilla tai ohjaajilla kyse ei ole pelkästään tarpeesta tulla kielellisesti ohjattavien kanssa toimeen. Osapuoliksi tulevat myös huoltajat ja oman työyhteisön jäsenet. Kielen oppiminen asettuu

siten työyhteisön kontekstiin, joka tuo lisäpalveluita niin muunkielisille valmentajille ja ohjaajille kuin heidän työnantajilleen.

Venäjältä muuttanut voimisteluvälmentaja kuvaili suomen kielen oppimisponnistelujaan. Hän kertoi maksaneensa yksityisiä kielikursseja tullakseen paremmin toimeen pienellä paikkakunnalla nuorten kanssa. Seura ei tukenut kielen oppimista, vaikka hän keskusteli asiasta johdon kanssa. Koska valmennusryhmät kokoonoutuivat iltaisin, hän ei voinut hyödyntää paikallisia kielikursseja, jotka järjestettiin virka-ajan jälkeen. Myöskään kotouttamispalveluiden aikuisille järjestämä alkeisopetus ei toiminut, sillä yliopistokoulutuksen saaneelle kirjainten opettelusta alkanut kurssi oli liian helppo. Kertojan mukaan osa voimisteluuseuroista oli huomannut suomen oppimistarpeen, ja ulkomaalaistaustaisille valmentajille järjestettiin kerran viikossa suomen kielen etäkursseja (ks. luku 6.1, Voimisteluliiton esimerkki osallistavista liittotason toimista).

Tarpeen oppia suomea toi esille myös liikunnan ammattiopintoihin hakeutunut valmentaja. Latviasta muuttanut kilpaurheilija olisi toivonut laajempaa suomen opetusta mitä kahden vuoden opiskeluun sisältyi. Vaikka hän sai englannintaitonsa ansiosta omaan urheilulajiinsa liittyviä töitä, oli muita liikunta-alan työpaikkoja vaikea löytää. Oppimista olisi helpottanut, jos opiskelijat olisivat puhuneet enemmän suomea oppituntien välissä.

I wanted to do my studies somewhere abroad in Sweden or Finland, if I want to do continue with the sports. I took Swedish course in the high school, because I knew that if I want to work there, I might need to learn more languages than just English. I should know the local language.

Here in Finland in studying everything was in English, 99 %. I was hoping that there will be more Finnish lessons. It is a bit sad I would like to have it more. Between themselves they are speaking Finnish, but like the others, it's everything in English. I thought that it would be really difficult to find a job. (Yksilölajin valmentaja)

Paikallisen kielen oppimiseen tärkeyttä ovat julkisuudessa korostaneet esimerkiksi Suomen lentopallomaajoukkueen entinen päävalmentaja **Tuomas Sammeltu** (Holopainen 2021) ja Viron koripallomaajoukkueen entinen päävalmentaja **Jukka Toijala** (Kilumets 2024). Kummatkin ovat kertoneet, miten paikallisen kielen taito mahdollistaa syvemmän kontaktin pelaajiin ja helpottaa paikallisten olosuhteiden tuntemaan oppimista.

7

Lopuksi

TÄMÄ SELVITYS ON KATSAUS liikuntayhteisöjen monikielisuuden tilasta. Se tarkastelee kielikäytäntöjä muunkielisten liikkujien osallisuutta edistävinä tai estävinä tekijöinä. Kohteena olivat seura- ja järjestötoiminta, kuntien liikuntapalvelut ja vapaasti organisoituneet liikuntayhteisöt. Liikunta-alan yritykset ja koululiikunta eivät kuuluneet selvityksen piiriin. Raportissa kielitilannetta lähestyttiin ja tulkittiin liikunnan itseisarvon kautta.

Tulokset perustuvat kysely- ja haastatteluaineistoihin. Kysely tuotti määrällistä tietoa liikuntayhteisöjen monikielisuudesta, kielivalikoimista ja suhtautumisista kielelliseen moninaisuuteen. Avovastaukset ja haastattelujen laadullinen analyysi antoivat yksityiskohtaisempaa tietoa tarpeista, kielikäytännöistä, identifiointimisistä ja valta-asetelmista monikielissä liikuntaympäristöissä.

Selvitys kartoittaa ensimmäistä kertaa monikielisuuden ilmenemistä ja käytäntöjä liikuntayhteisöissä. Aineiston perusteella ei voi tehdä koko liikuntakenttää kattavia yleistyksiä, mutta tulokset auttavat tunnistamaan monikielisyteen liittyviä kehityssuuntia. Lisäksi havainnot kertovat kielten yhteyksistä sosiaalisiin suhteisiin ja kielikäytäntöjen vaikutuksesta osallisuuteen liikuntayhteisöissä.

Kysely- ja haastatteluaineisto linkittyivät tiiviisti toisiinsa ja tukevat kokonaiskuvan rakentamista monikielisuuden tilasta. Keskeisenä johtopäätöksenä voi sanoa, että väestön nopeasti lisääntyvä kielellinen moninaisuus on todellisuutta myös liikuntakentällä. Muunkieliset henkilöt eivät kuitenkaan jakaannu tasaisesti erityyppisiin liikuntayhteisöihin tai tehtäviin niissä.

Kielellisen moninaisuuden tilaa luonnehtii kieliresurssien vajaakäyttö, monikielisuuden epätasainen jakaantuminen ja ristiriitainen suhtautuminen aihepiiriin. Ristiriitaisuus ilmeni esimerkiksi siinä, että vaikka monikielisyys oli useissa liikuntayhteisöissä todellisuutta, niin siitä ei puhuttu organisaatioissa tietoisesti, saati pohdittu yhteisölle sopivia käytäntöjä. Vähemmistökieliset liikkujat joutuvat kamppailemaan oikeudeltaan kuulua tasavertaisesti liikuntayhteisöön, minkä vuoksi he joutuvat pohtimaan etukäteen vaihtoehtoja löytääkseen oman kielitaustansa hyväksyvän liikuntayhteisön.

Monikielisuuden tila

Monikielisyyttä tarkasteltaessa kävi ilmi, että liikuntakentällä käytettyjen kielten määrä on suppeampi kuin kotona puhuttujen. Englannilla on keskeinen asema yhteisesti ymmärrettynä kielenä, mutta sen käyttö kuitenkin vaihteli. Erityisesti tulostavoitteisessa urheilussa tarkka ja täsmällinen ymmärtäminen on välttämätöntä.

Silloin joukkueet kehittävät omia kommunikointistrategioitaan, joissa englanti ja lajisanasto ovat keskeisiä. Kilpa- ja huippu-urheilu ei poikkea tässä muissa asiantuntijayhteisöissä vallitsevista käytännöistä. (Laitinen ym. 2023; Saarikivi & Koskinen 2023).

Englannin kieli on kiistatta tärkeä ja merkittävä osallisuuden mahdollistaja. Toisaalta voi kysyä, onko monikielissä liikuntayhteisöissä toimiminen englanniksi aitoa monikielisyyttä. Englanti ei välttämättä myöskään automaattisesti sovellu esimerkiksi ei-kilpailullisten liikuntayhteisöiden toimintaan ja nuorten tai ikääntyneiden liikuntaan. Tällöin panostus monikielisyteen rekrytoimalla eri kieliä puhuvia ohjaajia ja valmentajia toisi lisää kieliresursseja ja antaisi liikkumavaraa monikielille käytännöille. Tämä tarkoittaa esimerkiksi useampien kielten pienimuotoista käyttöä. Jo erikieliset tervehdykset, viittomakieli mukaan lukien, osoittavat kaikkien kielten olevan arvokkaita, mikä luo sosiaalista tilaa muunkielisille liikkujille kuulua joukkoon.

Kielellinen moninaisuus jakautuu liikuntayhteisöjen sisällä ja välillä toimijoiden asemien sekä liikkumisen tavoitteiden ja organisoitumisen mukaan. Yhteisöissä monikielisiä olivat useimmin ulkomaalaistaustaiset henkilöt ja liikuntakentän eri toimijat, kuten liikkujat, urheilijat ja erityisesti valmentajat. Hallintohenkilöt ja johtajat ovat harvemmin monikielisiä. Tulos kertoo rakenteellisista haasteista, ”lasikatoista”, jotka estävät monikielisiä henkilöitä toimimasta seurojen, yhdistysten ja kunnallisen liikuntatoimen suunnittelu- ja johdotehtävissä.

Monikielisyys kasaantui lisäksi yhtäältä (kansainväliseen) huippu-urheiluun ja toisaalta sosiaaliseen yhdessäoloon. Ammatti- ja maajoukkueurheilijoille monikielisyys on arkipäivää. Sitä vastoin kuntien liikunnanohjaajien haastatteluissa monikielisyys näyttäytyi organisaatioitasolla marginaalisena. Myös kyselyaineisto kertoi monikielisuuden vähäisyydestä kuntien liikuntapalveluissa, mikä koski liikkujia, ohjaajia ja hallintoa. Muunkieliset liikkujat ja liikunnan ammattilaiset eivät löydä tietä kuntaorganisaatioihin, jotka eivät puolestaan ole valmiita vastaamaan moninaisen ja monikielisen väestön tarpeisiin.

Monikielisuuden epätasainen jakautuminen näkyi myös toisella tavalla. Tarpeiden ja hyötyjen tarkastelu osoitti monikielisyteen suhtautumisen olevan kytköksissä omakohtaisiin kokemuksiin vähemmistökielisuudesta tai toimimisesta monikielissä ympäristöissä. Valmentajat kuvasivat myönteisesti työskentelyä yhteisöissä, joissa liikkui tai urheili erikielisiä henkilöitä. He arvioivat tilannetta realistisesti: monikielisuudesta on useimmiten hyötyä, mutta siihen liittyy ongelmia.

Monikielisiä liikuntayhteisöjä eivät kokeneet yhtä mieluisiksi toimijat, joilta puuttui niihin suora kontakti. He näkivät monikielisyyteen sisältyvän enemmän ongelmia kuin hyötyjä tai mahdollisuuksia. Nämäkin toimijat kokivat muunkielisten liikkujien olevan tervetulleita ja eri kieliä puhuvien ryhmät tarpeellisiksi. Homogeeniset liikuntayhteisöt suhtautuivat monikielisyyteen sinänsä myönteisesti, mutta omia toimintatapoja ei nähty tarpeelliseksi muuttaa. Pääasiassa suomeksi toimiviin liikuntayhteisöihin ei kuitenkaan helposti liity muunkielisiä henkilöitä.

Monikielisyyden tilassa ilmeni toinenkin ristiriita: vaikka liikkuminen monikielisisä ympäristöissä koettiin miellyttäväksi ja halutuksi, ei joukkoon välttämättä toivottu lisää muunkielisiä liikkujia. Rajojen tiivistäminen oli tunnistettavissa esimerkiksi ystävä- ja kaveriporukoissa. Havaintoa ei voi yleistää koskemaan laajemmin sosiaalisin perustein kokoontuvia liikuntaryhmiä, sillä ne eivät ole homogeenisiä. Omassa kieliryhmässä liikkuminen koettiin tarpeelliseksi ja voimaannuttavaksi. Samalla etsittiin nimenomaan ryhmiä, joissa on useita erikielisiä liikkujia, ja johon voi sulautua tarvitsematta oikeutta omaa muunkielisyyttään. Näyttääkin siltä, että kieli on merkittävä liikuntayhteisön valintaperuste.

Monikielisyyden epätasainen jakautuminen oli lisäksi yhteydessä sekä syntyperään että asemaan vähemmistökielisenä liikkujana. Monikielisyyden tarve kasvoi sitä mukaan, miten kauempana Suomesta synnyinmaa sijaisi. Tuloksen ei pitäisi kuitenkaan tulkita johtuvan ”kulttuurien erilaisuudesta”. Pikemminkin on kysymys kieliin ja kielenkäyttöihin liittyvästä hierarkiasta eli väheksyvästä suhtautumisesta, jonka Euroopan ulkopuolella syntyneet kokevat arkielämässään voimakkaammin kuin Euroopassa syntyneet. Tämän tulkinnan puolesta puhuvat myös Suomessa syntyneiden vähemmistökielisten liikkujien kokemukset ulkopuolelle jäämisestä.

Suomessa syntyneet saattoivat joutua vähemmistökielisen liikkujan asemaan kilpaurheilijoina ulkomaisissa seuroissa. Sama koski heille kielellisesti vieraissa ryhmissä toimineita ruotsin- ja viittomakielisiä henkilöitä. Monikielisyyden tarpeen jakautuminen selittyy siten kielellisellä (sekä muiden tekijöiden) normatiivisuudella, mikä määritteli oman kielen aseman suhteessa vallitseviin kielikäytäntöihin. Normit määrittelevät, millainen kielikäytäntö on sopiva.

Viittomakielisten liikkujien kokemusten ja tarpeiden selvittäminen osana muita kielivähemmistöjä auttoi irtautumaan kansallisesta tulkintakehyksestä, jossa suomeksi ja ruotsilla on kansalliskielinä lainsäädännön takaama etulyöntiasema muihin kieliin nähden. Viit-

tomakielisillä liikkujilla ei ole ulkomaalaistaustaisten tavoin mahdollisuutta opetella puhuttua kansallista kieltä. Heidän kokemustensa tarkastelu auttoi tunnistamaan ulossulkevia käytäntöjä enemmistö-vähemmistö-kysymyksenä ja tiedostamaan kielikäytäntöjä käytäntöjen ja asenteiden taustalla.

Esitetyt näkökulmat eivät tarkoita, etteikö kansallisilla kielillä (muillakin kun suomeksi ja ruotsilla) olisi kokonaisuudessaan muihin kieliin nähden kiistatta merkittävämpi rooli. Liikuntatoiminnassa tavoitteena on itsearvoisesti urheilu- tai liikuntasuoritus, joten sinänsä ei ole väliä, millä kielellä suorituksen onnistuminen taitaan. Tätä tukee se, että pelaajan kielitaidolla ei näytä olevan merkitystä, sillä hänet valitaan kykyjensä mukaan tiettyyn asemaan joukkueessa (Giera ym. 2008).

Paikallisen kielen osaamisella on kuitenkin merkittävä rooli myös liikunnan ja urheilun kontekstissa, mikä tuli esille erityisesti huippu-urheilijoiden ja ulkomaalaistaustaisten valmentajien haastatteluissa. Kielitaidon merkitys kasvoi valmennus- ja kilpatoiminnan ulkopuolella arkielämässä, joka saattaa jäädä rajalliseksi, elleivät urheilija ja hänen taustajoukkonsa panosta paikallisen kielen edes auttavaan omaksumiseen. Kapea kiinnittyminen asuinmaahan voi heikentää urheilijan motivaatiota. Huippu-urheilun monikielisydessä muodostuu siten ristiriitainen tilanne, jossa englanniksi toimittaessa kosketus paikalliseen kieleen jää niukaksi, mikä vähentää urheilijan autonomiaa ja kasvattaa hänen riippuvuuttaan valmentajasta ja joukkueesta. Kieliympäristö voi jossain määrin määrittää ennalta sen, pysyykö pelaaja joukkueessa pitkään vai lähteekö hän joukkueesta kielellisesti (tai kulttuurisesti) suotuisampaan ympäristöön (Giera ym. 2008).

Huippu-urheilussa monikielisyyden voi näin ollen tulkita olevan työyhteisön tavoin pakotettu monikielisyys, jota määrittää jäsenten ammattitaito. Harasteliikuntaa on pikemminkin vapaaehtoisen monikielisyys, jossa ennakkokäsitykset ja -toiveet määrittävät yhteisöön hakeutumista. Kuntien liikuntapalveluiden monikielisyyteen vaikuttaa lainsäädäntö, joka ohjaa takaamaan palvelut yhdenvertaisesti kaikille kuntalaisille. Lainsäädäntö koskee myös liikuntaorganisaatioiden työyhteisöjä. Kuntien liikuntapalveluiden saavutettavuutta sekä työyhteisön yhdenvertaisuuden tilaa tulisi arvioida myös kielellisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta. (Yhdenvertaisuuslaki 1325/2014.)

Kielikäytännöt ja niihin vaikuttavat tekijät

Monikielisten liikuntayhteisöjen kielikäytäntöjä luonnehti enimmäkseen joustava, limittäinen ja rinnakkainen kielten puhuminen tai tulkkauksen varmistaminen.

Kokonaisuuteen liittyivät myös digitaalisten välineiden sekä visuaalisen ja sanattoman viestinnän käyttö. Käytännöt syntyivät usein spontaanisesti tarpeesta osoittaa kiinnostusta ja luoda keskinäinen yhteys. Joustavilla kielikäytännöillä varmistettiin, että eri kieliä puhuvat liikkujat ymmärtävät ohjeet sekä osaavat toimia harjoituksissa ja kilpailuissa. Rinnakkaiset ja muut kielenkäyttötavat palvelivat ulkomaalaistaustaisten valmentajien asettumista seurayhteisöön ja yhteydenpitoa alaikäisten pelaajien huoltajien kanssa.

Kielten limittäinen käyttäminen tarjosi liikuntakokemuksen lisäksi kielikylvyn tavoin tilan olla monikielissä ympäristössä ja oppia toisten kielten sanoja. Kun asiassällön ymmärtää itselle tutulla kielellä, niin hahmottaa paremmin myös uuden kielen. Tällöin esimerkiksi suomen tai englannin yksittäiset sanat mahdollistavat ymmärtämisen siirtymiset kielestä toiseen (Lehtimaja ym. 2023, 185). Monikieliset liikkumisen tilat ja käytännöt ovat siten hyödyllisiä niille, jotka haluavat liikkumisen ohella oppia uuden kielen.

Ohjaajien ja valmentajien kuvaukset monikielisistä käytännöistä eivät kertoneet yksinomaan halusta varmistaa mukaanpääsy toimintaan, vaan niissä oli tunnistettavissa syvällisempi pyrkimys rakentaa sosiaalisesti turvallinen tila, yhteishenkeä ja osoittaa kuuluvansa joukkoon. Näissä tilanteissa ei kohdattu pelkästään liikkujaa tai urheilijaa, vaan yksilö kokonaisena ihmisenä kielitaustoineen. Vaikka kielen sosiaalisen roolin yhteyttä identiteetteihin ja yhteisöllisyyteen ei niinkään ollut tiedostettu, näkyi osallisuutta tukevissa kielikäytännöissä herkistyminen sosiaalisille tekijöille. Ulkopuolisuutta kuvanneissa tilanteissa oli kyse yksikielisistä käytännöistä, joihin liittyi toimiminen itselle ja yhteisölle totutuilla tavoilla, jotka vaikeuttivat muunkielisten osallistumista.

Kielikäytäntöjä määritteli toiminnan tavoite ja konteksti. Huippu-urheilussa kieli on väline urheilutavoitteen saavuttamiseksi, josta syntyi tarve ja paine käyttää yhteistä kieltä. Englanti yhteisenä kielenä on ikään kuin itsestään selvyys ja sen ylivalta peittoosi usein tarpeen käyttää paikallista kieltä. Ylivalta näkyi esimerkiksi siinä, että ulkomailta Suomeen opiskelemaan tullut valmentaja ei oppinut ammattiopinnoista työelämässä tarvittavaa määrää suomea.

Myös nuorten parissa saatettiin käyttää englantia, vaikka suomi olisi heidän kannaltaan kestävämpi ratkaisu. Tämän vuoksi käyttämättä jäivät myös ulkomaalaistaustaisten valmentajien oman kielen resurssit esimerkiksi huoltajien kanssa kommunikoitaessa. Nuorten liikkunassa ja urheilussa olisi mielekästä käyttää paikallisen kielen rinnalla useita valmentajien puhumia kieliä

luomaan aitoa monikielistä sosiaalista tilaa kaikille osallistujille. Useiden kielten käyttö senhetkiselällä osaamistasolla vähentää pelkoa puhua vierasta kieltä ja laajentaa lajisanaston hahmottamista eri kielillä.

Osallistavat tai ulossulkevat kielikäytännöt monikielisessä ympäristössä eivät synny itsestään, vaan liikuntayhteisön jäsenet muodostavat ne. Valintoja määrittävät asenteet ja suhtautuminen kieliin puhujineen. Valintojen taustalla voi yhtäältä olla herkkyyden tunnistaa sosiaalisia tilanteita, ulossulkevia käytäntöjä ja reagointivalmius niihin. Toisaalta suhtautumista voivat määrittellä yksikielisyteen painottuvat kielikäsitykset tai kansallinen kehys, jossa suomi on lähtökohtaisesti ensisijainen valinta. Silloin ohitetaan henkilökohtaiset liikkumistavoitteet ja liikuntayhteisön omat päämäärät. Yksikielisyys-ideologia saattaa myös kaventaa kielenoppijan tai murtaen kieltä puhuvan tilaa käyttää suomea tai jotain muuta kieltä.

Kieliin liittyvät valta-asemat vastaajat tunnustivat kyselyn perusteella huonosti. Tämä kiteytyi erään ulkomaalaistaustaisen haastateltavan kommentissa. Hänen mukaansa ne, joilla ei ole omakohtaista kokemusta vähemmistökielisenä olemisesta, eivät näe tarpeelliseksi puhua kielivähemmistöjen osallisuudesta. Tulos heijastaa yhtäältä luokkatutkimuksesta tunnettua valta-asetelmaa elettyinä kokemuksena (ks. Skeggs 2014, 315). Toisaalta kyse on niin Suomessa kuin myös muuallakin levinneestä käsityksestä liikkunasta ”yhteisenä kielenä”. Urheiluun liittyvä sosiolingvistinen tutkimus on kyseenalaistanut tämän ajatusmallin (ks. Madsen 2018).

Liikuntayhteisöissä valta-asemassa olevat muovavat käytännöt. Toiminnallisissa tilanteissa valtaa käyttävät ohjaajat, valmentajat ja joukkueiden kapteenit, joiden toimintatavat ovat esimerkki muille. Liikuntayhteisöissä vastuu on seurojen tai liikuntaorganisaatioiden johtajilla. He suuntaavat monikielisuuden tunnistamista ja käytäntöjen kehittämistä. Suomalainen lainsäädäntö antaa liikuntaorganisaatioille vahvan perustan eriarvoisuuden vähentämistyöhön. Osallisuutta edistävät kielikäytännöt kytkeytyvät siten niin toimijoihin kuin myös liikuntakulttuurin rakenteisiin.

Kielten limittäis- ja rinnakkaiskäyttö liikkunassa ei ole sinänsä uutta, sillä Suomessa on kaksikielisissä seuroissa pitkä perinne suomeksi ja ruotsiksi toimimisesta. Rinnakkaista kielenkäyttöä on kuvattu Finlands Svenska Idrott ry:n julkaisemassa oppaassa, joka on tarkoitettu jalkapallovalmentajille osallistavien kielikäytäntöjen tiedostamiseksi (Slotte & Schüller 2018). Viittomakielille on löydetty monenlaisia ratkaisuja, jotta he voivat urheilla tai harrastaa liikuntaa kuulevien joukossa. Vink-

kejä käytäntöihin on koottu Kuurojen urheiluliiton julkaisemaan oppaaseen kuulovammaisen liikkujan kohtaamisesta (www.skul.fi).

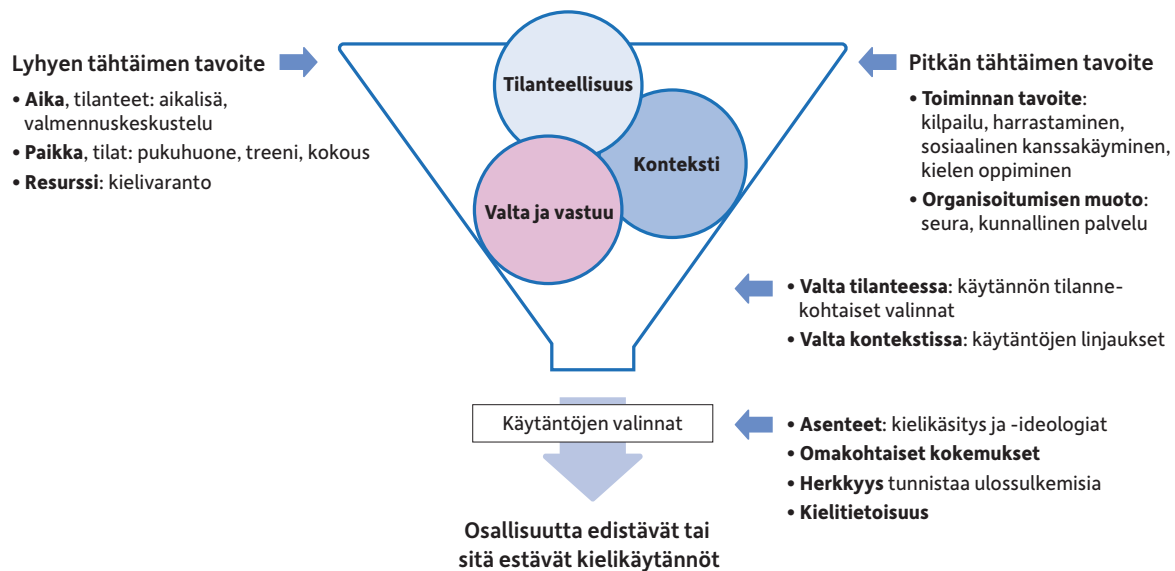
Selvitys avaa aikuisten harrasteliikunnan ja kilpaurheilun kielikäytäntöjä, mutta käsittelee myös lasten ja nuorten liikuntaa ja urheilua. Kaikkia esille tulleita aiheita ei ollut raportissa mahdollista käsitellä. Esimerkiksi tuomaritoimintaan monikielisessä ympäristössä liittyvät eettiset kysymykset nousivat esille, mutta jäivät tämän selvityksen ulkopuolelle. Jatkotutkimusta tarvitaan myös esimerkiksi koululiikunnasta, sillä oppilaitosten ja vapaa-ajan liikunnan erilaiset tavoitteenasettelut vaikuttavat kielikäytäntöjen valintaan.

Kielikäytäntöjen syntymekanismi

Kielikäytännöt näyttivät syntyvän liikuntayhteisöissä spontaanisti osapuolten kieliresurssien pohjalta ja usein myös tarkemmin tiedostamatta. Tiedostettuja kielikäyttövalintoja tehneillä oli omakohtaisia kokemuksia olemisesta kielivähemmistönä. Heillä saattoi myös olla pidempiaikainen kokemus toimimisesta monikielisissä liikuntayhteisöissä tai kilpaurheilussa. Valintojen tiedostamiseksi esitellään seuraavaksi kootusti kielikäytäntöihin vaikuttavat tekijät. Koonnissa yhdistyvät liikuntakentän rakenteelliset ja toimijälähtöiset tekijät.

Kielikäytännöt ovat ilmiönä prosessi. Ne syntyvät puhujien kieliresursseilla tietyssä hetkessä ja tilassa (lyhyen tähtäimen tavoite). Tilanteellisuuteen vaikuttaa toiminnan konteksti, yhdessä harrastamisen lähtökohdat (pitkän tähtäimen tavoite) ja yhteisön organisoitumismuoto (resurssit). Kielikäytännöt ovat tulosta yhteisön jäsenien valinnoista, joihin vaikuttavat ensinnäkin kielten käyttäjien (valta)asema ja kielikäsitteet. Toisaalta on otettava huomioon lainsäädäntöön perustuva vastuu vähentää eriarvoisuutta. Lisäksi omakohtaiset kokemukset herkistävät tunnistamaan ulossulkevia tilanteita ja reagoimaan niihin.

Valta kielikäytäntöjen muodostumisessa ilmenee yksilötasolla tilannekohtaisina ratkaisuin ja organisaatiotasolla käytäntöjen linjauksina ja suuntavalintoina. Yhteiskunnallisella tasolla valta kytkeytyy liikunta- ja koulutusorganisaatioiden sekä valtiovallan resurssiohjauksen linjauksiin. Vallankäytön taustalla ovat kielikäsitteet ja -ideologiat, jotka vaikuttavat tiedostettuina tai tiedostamattomina linjauksiin ja kielikäytäntöjen valintaan. Kielikäytännöt ovat pohjimmiltaan poliittisia ja ideologisia valintoja, jotka kytkeytyvät yhteiskunnalliseen ilmapiiriin ja muutostuuliin. Kielitietoisessa toiminnassa tämä kytkentä on hyvä tunnistaa.

Kuvio 21. Kielikäytäntöjen syntymekanismi

8

Suosituksset

KIELITIE TOINEN AJATTELU JA kielitietoiset käytännöt ovat tämän selvityksen mukaan saaneet heikosti sijaa urheiluseuroissa, liikunta- ja koulutusorganisaatioissa tai liikuntapolitiikassa. Nämä suositukset painottuvat joustavien monikielisten käytänteiden edistämiseen ja valintojen tiedostamiseen. Tavoitteena on saada kielitietoisuus läpäisemään suomalainen liikuntakulttuuri seurojen arjesta korkeimpaan päätöksentekoon asti unohtamatta alan koulutusta.

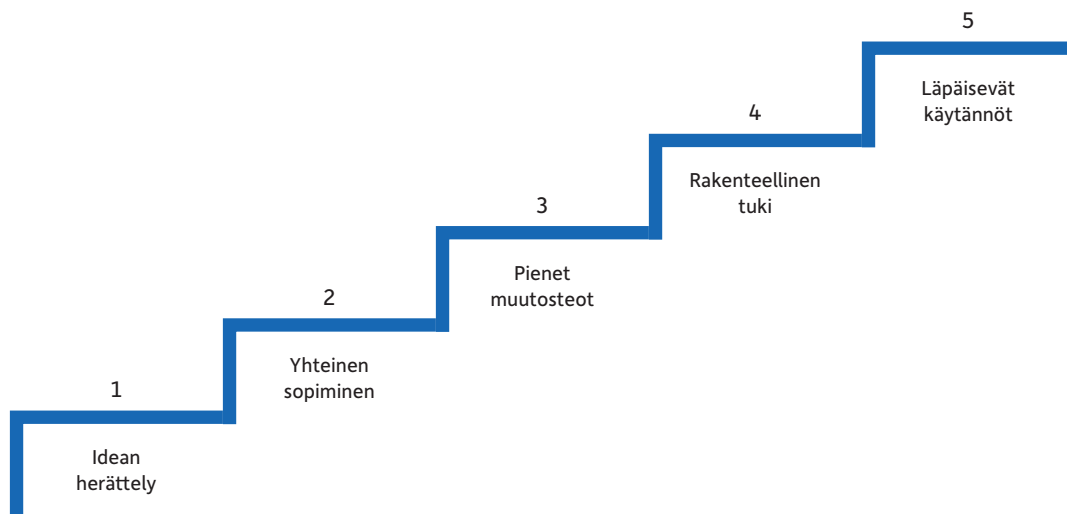
Johtopäätökset ovat linjassa viime aikoina julkaistujen kieliselvitysten suositusten kanssa, joita ovat esimerkiksi selvitys suomen kielen tilasta (Onikki-Rantajääskö 2024) ja selvitys englannin kielen asemasta (Laitinen ym. 2023). Molemmista selvityksistä suomen kielen tila nähdään hyvänä vaikka joillakin aloilla, kuten suurten yritysten johtoportaisissa ja korkeakouluissa, englanti on kaventanut kansalliskielten käyttöä. Selvitysten mukaan Suomessa tarvitaan kielipoliittinen strategia ja erilaisia linjauksia, jotka vahvistaisivat organisaatioiden kielitietoisia käytänteitä ja tukisivat kielitietoisien toimintakulttuureiden ja rakenteiden luomisessa. Kansallisten kielten aseman säilyttämisen ohella kannustetaan panostamaan väestön englantia laajempaan kielivarantoon. Vapaa-aikaan liittyen suositellaan joustavien monikielisten käytänteiden tukemista siten, että suomen kieli on niissä keskeisesti mukana. Pelkästään suomeksi tai englanniksi toimimalla yhdenvertaisuutta ei edistetä.

Kielipoliittisten linjausten tarve on ilmeinen myös liikuntakentällä. Tämän selvityksen jatkoksi tarvitaan poliittista tahtoa, toimenpiteitä ja seuranta kielitietoisien liikuntakulttuurin vahvistamiseksi osana moninaisuusstrategiaa. Kielitietoinen liikuntakulttuuri tarkoittaa kaikilla toiminnan tasoilla kielitietoista ajattelua, toimivia käytäntöjä ja strategista johtamista.

Kielitietoisissa liikuntaorganisaatioissa ollaan tietoisia liikkujien, ohjaajien, valmentajien ja muiden toimijoiden kielellisistä resursseista ja tarpeista, joiden yhteydet aikaan, paikkaan ja liikkumisen tavoitteisiin on tunnistettava. Kielitietoisessa yhteisössä on tilaa puhua ja käyttää kieliä eri tavoin. Lisäksi on ymmärrettävä, miten vahvasti tunteet liittyvät eri kielten käyttöön ja oppimiseen. Kielitietoisuus on myös kielten ja niiden käyttäjien valta-asemien tunnistamista ja purkamista. Käytännön liikuntatyössä kielitietoisuus on ennen kaikkea taitoa valita kieliresurssien mukaan tilanteeseen sopivia kielenkäyttötapoja, jotka takaavat liikuntatoimintaan osallistumisen, kilpailumenestymisen ja täysipainoisesti liikuntayhteisöön kuulumisen.

Organisaatiossa kielitietoisuus voi antaa liikuntayhteisölle kilpailuvaltin saada lisäharrastajia ja ammattitaitoisia työntekijöitä. Seuroissa kielitietoinen toiminta tukee erikielisten urheilijoiden kiinnittymistä joukkueeseen, luo yhteisöllisyyttä ja kasvattaa vähemmistökielisten urheilijoiden ja valmentajien motivaatiota. Harrastotoiminnassa kielitietoisuus on merkki avoimuudesta ja siitä, että toimintatapoja on kehitetty muunkielisten liikkujien ja ohjaajien osallisuuden vahvistamiseksi. Kuntien liikuntapalveluissa kielitietoisuus on välttämättömyys erikielisten kuntalaisten yhdenvertaisten liikuntamahdollisuuksien takaamiseksi.

Kielitietoiseen toimintaan ja käytäntöihin johtavat muutokset eivät synny hetkessä. Tarvitaan aikaa ja kielitietoisuuden merkityksen miettimistä omassa liikuntayhteisössä tai organisaatiossa. Työelämän tarpeisiin on kehitetty kielitietoisuuden lisäämisen porrasmalli (kuvio 22), jossa askeleelta toiselle siirryttäessä toimenpiteet ja sitoutuminen kielitietoisiin toimintatapoihin kasvavat. Malli auttaa hahmottamaan muutosprosesseja

Kuvio 22. Kielitietoisien yhteisön portaat (sovellettu Lehtimaja ym. 2023)

liikuntakulttuurissa. Sen avulla voidaan myös analysoida oman liikuntayhteisön, seuran, organisaation tai lajiliiton kehitysvaiheita.

Porrasmalli auttaa ottamaan monikielisuuden puheeksi liikuntayhteisöissä. Se helpottaa kielitilanteen, tarpeiden ja resurssien kartoitusta. Malli auttaa myös sopimaan yhteisistä käytännöistä ja tekemään kielen sosiaalisen merkityksen huomioiva pieniä muutoksia. Kielitietoinen toiminta tarvitsee organisaatiossa rakenteellista tukea, joka tarkoittaa esihenkilöiden tie-

toista monikielisyysjohtamista. Läpäiseväksi kielitietoisuus muuttuu silloin, kun organisaatioissa on tehty kielistrategiset linjaukset ja toimintasuunnitelma osana muuta strategiatyötä.

Porrasmalli soveltuu kielitietoisuuden kehittämiseen organisaatiotasolla vähitellen. Käytännön liikuntatyössä tarvitaan ohjaajien ja valmentajien kielitietoista ajattelua, toimintaa ja herkkyyttä havaita kielellisesti merkittäviä tilanteita.

Kielitietoisen liikuntatoiminnan suositukset

Suosituksia on jaettu neljään osaan: 1. *liikunta- ja harjoitustilanteet*, 2. *urheiluseurat ja -organisaatiot*, 3. *koulutusinstituutit* ja 4. *liikuntapolitiikka*. Jokainen näistä itsenäisistä osista on kytköksissä toisiinsa. Suositukset ulottuvat ruohojuuritasolta organisaatioiden ja liikuntapolitiikan vastuuseen kielitietoisuuden kehittymisessä.

1. Liikunta- ja harjoitustilanteet – kielitietoinen ajattelu ja toiminta

Ohjaajat, valmentajat, liikkujat ja muut toimijat tukevat omilla valinnoillaan liikunnallisissa kohtauksissa jokaisen osallistujan kuulumista liikuntayhteisöön. He myös varmistavat, että viestit ymmärretään ja liikkuminen tapahtuu fyysisesti sekä sosiaalisesti turvallisessa tilassa.

1.1 Joustava monikielisyys

Kielten limittäisellä ja rinnakkaisella puhumisella varmistetaan osallistujien tiedollinen ymmärtäminen ja osoitetaan sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Joustava monikielisyys purkaa yksikielisuuden normia, jonka mukaan liikuntatoiminnassa voisi käyttää kerrallaan vain yhtä kieltä. Monikielisyys joukkueessa tai liikuntaryhmissä voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tervehdykset ja keskeiset tai muuten usein toistuvat ilmaukset esitetään tarvittavilla kielillä.

1.2 Tilannekohtaiset käytännöt ja tulkkaus

Ajan, paikan ja tavoitteiden merkityksen tiedostamisella tuetaan sopivien kielikäytäntöjen valintaa ja varmistetaan fyysinen turvallisuus. Eri tilanteissa saatetaan tarvita erilaisia kielikäytäntöjä. Kun sisällön ymmärtäminen on välttämätöntä, tulee se varmistaa joko tulkkauksella tai teknisillä apuvälineillä. Viitto-

makielisillä henkilöillä on oltava oikeus saada tulkki mukaan liikuntaharrastukseen.

1.3 Kielellisesti turvallisen tilan luominen

Osallistujien omilla kielillä on oltava liikuntatoiminnassa tilaa ja eri kielet on hyvä tehdä näkyviksi. Osallistujia rohkaistaan puhumaan kieltä omalla osaamistasollaan ja tavallaan. Kieleen ja kielenkäyttöön kohdistuvat hierarkiat tulee tunnistaa, ja välttää ulossulkevia kielikäytäntöjä tiedostamalla kielen sosiaaliset ulottuvuudet. Liikkujan autonomiaa kielen oppimisen tavoitteissa tulee kunnioittaa.

1.4 Esimerkinä toimiminen

Ohjaajan tai valmentajan tulee tiedostaa valta-asemansa kielenkäyttäjänä, sillä syntyperäinen puhuja on mittana ja mallina muille. Valmentajan tai ohjaajan esimerkki joustavasta kielen käytäntöistä purkaa normatiivisuutta, vähentää vieraan kielen puhumisen pelkoa sekä rohkaisee muita käyttämään kieliresursejaan.

2. Urheiluseura ja -organisaatio – kielitietoinen toimija

Organisaatioille yleispätevää ratkaisua ei ole. Jokainen liikuntayhteisö ja organisaatio on oman näköinen tavoitteinen ja resurssineen, joiden pohjalta rakennetaan kielitietoisuutta.

2.1 Monikielisuuden tiedostaminen, idean herättely ja verkostoituminen

Liikkujien, työntekijöiden ja vapaaehtoisten kielellisten resurssien ja tarpeiden kartoittaminen auttaa tunnistamaan yhteisön tilanteen ja tarpeen. Lisäksi kartoituksella voidaan kontekstualisoida organisaation rooli paikallisen moni-

kielisen väestön liikuttajana. Osana muuta verkostoitumista kokemusten jakaminen monikielistä käytännöistä tukee muutoksia ja auttaa levittämään kielitietoisuutta liikuntaorganisaatioissa laajemmin.

2.2 Kieliresurssien laajentaminen

Erikielisten ohjaajien, valmentajien ja muiden toimijoiden rekrytointi laajentaa yhteisön kielivalikoimaa. Monikielinen työyhteisö toimii tervetuloviestinä muunkielisille liikkujille ja urheilijoille. Toimihenkilöiden ja seurajohdon monipuolistaminen palkkaamalla eri kielitaustaisia henkilöitä purkaa lasikatkoja ja herkistää kielipohdinnoille.

2.3 Tuki muunkielisille valmentajille ja ohjaajille

Ohjaajien ja valmentajien kielten oppimisen tukeminen (kansalliset kielet, englanti, viittomakieli tai jokin muu) parantaa henkilökunnan ammattitaitoa moninaistuvassa työympäristössä ja sitouttaa muunkielisiä työntekijöitä työyhteisöön. Kieliin liittyvät hierarkiat on syytä tunnistaa ammattitaidon arvioinnissa.

2.4 Arvojohtaminen ja kielifinjalukset

Kielitietoisuuden nostamiseksi tarvitaan monikielisyyden arvostamista. Kielifinjalusten kirjaaminen osaksi organisaation strategiaa tukee muutosprosessia.

3. Koulutusorganisaatiot – kielitietoinen koulutus ja kieli osaamisen takaaminen

Liikunta-alan koulutusorganisaatioilla on mahdollisuus ja vastuu liikunnan ammattilaisten kielitietoisuuden kehittämisessä.

3.1 Valmentaja- ja ohjaajakoulutuksen kehittäminen kielitietoiseksi

Liikunta-alan ammattilaisten koulutusten tulee vastata väestön (kielellistä) moninaisuutta ja tarpeita.

3.2 Ammattilaisten tarvittavan osaamisen turvaaminen

Kielitietoinen harjoittelu moni- ja viittomakielisissä ryhmissä tuo kokemusta joustavista kielikäytännöistä ja purkaa kielten käyttöön liittyviä pelkoja.

3.3 Eri kielitaustaisten opiskelijoiden rekrytointi liikunta-alan koulutuksiin

Opiskelijoiden kielitaustojen monipuolistuminen laajentaa tulevaisuudessa liikunta-alan ammattilaisten kieliresursseja. Kielitaustan huomioon ottaminen voi hyödyttää oppilaitosten houkuttelevuutta.

3.4 Vieraskielisten opiskelijoiden ymmärtämisen varmistaminen, riittävä suomen ja ruotsin kielen opetus

Koulutuksissa ja kursseilla tulee varmistaa kaikkien osallistujien kielellisen ymmärtämisen taso kiinnittämällä huomiota vieraskielisten opiskelijoiden kielellisiin valmiuksiin ja tarpeisiin. Ulkomaalaistaustaisille opiskelijoille on turvattava riittävä suomen ja ruotsin kielen opetus, jotta varmistettaisiin heidän mahdollisuutensa työllistyä Suomen liikunta-alan työmarkkinoille.

4. Valtiohallinto – kielitietoinen liikuntapolitiikka

Kielitietoinen liikuntapolitiikka edistää yhdenvertaisuutta liikuntakulttuurissa.

4.1 Kielitietoisuus osaksi liikuntapolitiikkaa

Kielitietoinen liikuntapolitiikka ohjaa liikunta-toimijoita vähentämään eriarvoisuutta ja lisäämään yhdenvertaisia mahdollisuuksia liikkuu ja urheilla. Se tukee myös laadukkaita liikunta-alan työmarkkinoita.

4.2 Kielitietoisuus osaksi informaatio-ohjausta

Kielellinen yhdenvertaisuus tulee sisällyttää osaksi informaatio-ohjausta: esimerkiksi liikuntaorganisaatioiden laatu- ja arviointikriteereihin tulee sisällyttää tavoitteet ja toimenpiteet kielen liittyvän yhdenvertaisuuden edistämisestä.

4.3 Kielitietoisuuden muutosten seuranta

Kielitietoisuuden edistämisen tulee olla osa kansallista ja kansainvälistä kielipolitiikkaa. Kielitietoisuuden politiikkatoimien seurannalle on taattava riittävät talous- ja henkilöresurssit.

4.4 Tutkimusresurssien kohdentaminen

Liikuntakulttuurin monikielisyyden ilmiöiden tutkiminen riippumattomana, akateemisena ja monitieteisenä osana laajempaa moninaisuutta tulee sisällyttää osaksi liikuntatutkimuksen resursointia.

Lähteet & liitteet

Lähteet

- Blommaert, J. & Backus, A.** 2011. Repertoires revisited: 'Knowing language' in superdiversity. Working Papers in Urban Language & Literacies, Tilburg: Tilburg University. Paper 67.
- Chovanec, J. Alena Podhorná-Polická. A.** 2009. Multilingualism in Football Teams: Methodology of Fieldwork. Language and Literature: European Landmarks of Identity. Pitesti: Editura Universitatii din Pitesti, 5 (1), 186–196.
- Dufva, H., Aro, M. Suni, M. & Salo, O.-P.** 2011. Onko kieltä olemassa? Teoreettinen kielitiede, soveltava kielitiede ja kielten oppimisen tutkimus. Teoksessa: E. Lehtinen, S. Aaltonen, M. Koskela, E. Nevasaari, & M. Skog-Södersved (toim.), Kielenkäyttö verkossa ja verkostoissa. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys. AFinLA-e Soveltavan kielitieteen tutkimuksia, 22–34.
- Giera, I., Giorgianni, E., Lavric, E., Pisek, G., Skinner, A. & Stadler, W.** 2008. The globalized football team: A research project on multilingual communication. In E. Lavric, G. Pisek, A. Skinner & W. Stadler (eds.) The Linguistics of Football. Tübingen: Gunter Narr, 375–389.
- Helsingin kaupunki, Espoon kaupunki, Vantaan kaupunki.** 2023. Uudenmaan maakunnan vieraskielisen väestön ennuste vuosille 2022–2040. Helsingin kaupunki: tilastotietoja 2023:5
- Holopainen, P.** 2021. Venäjän supertähdet hehkuttavat suomalaisluotsiaan – tämä asia avasi Tuomas Sammeltuolle kaikki portit: ”Sanoi, että melkein venäläinen”. Aamulehti 25.7.2021. Saatavilla <https://www.aamulehti.fi/urheilu/art-2000008147663.html> (luettu 29.7.2024)
- Härmävaara, H.-I. & Lilja, N.** 2023. Monikieliset käytänteet ja suomen kieli fyysisessä työssä – esimerkkinä rakennusala. Kielikello 2/2023.
- Iacoza, S., Costa, A., & Duñabeitia, J. A.** 2017. What do your eyes reveal about your foreign language? Reading emotional sentences in a native and foreign language. PLoS One, 12(10) e0186027.
- Itkonen, H.** 2021. Liikkumisen sosiologia. Tampere: Vastapaino.
- Kauravaara, K., & Rönkkö, E.** 2020. Näkymättömyys, marginalisaatio ja eronteot suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Teoksessa: J. Kokkonen, & K. Kauravaara (toim.), Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa, s. 229–251. Liikuntatieteellinen seura. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja 175.
- Kilumets, M.** 2024. Jukka Toijala: mu kodu on Eestis, Jaapanisse lihtsalt lähen tööle. Vikerraadio, Vikerhommik 26.6.2024. (kuunneltu 26.6.2024).
- Kok, M., Penttilä, E., Massinen, H., Moshnikov, I., Tavi, S. & Tuomainen, L.** 2019. Monimuotoinen kielimaisema ja kielellinen hyvinvointi. AFinLAN vuosikirja, 77, 7.
- Kokkonen, J. & Kauravaara, K.** (toim.). 2020. Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa, s. 229–251. Liikuntatieteellinen seura. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja 175.
- Korpinen, K., & Anttila, E.** 2023. The potential of multiprofessional collaboration in integrating dance in early additional language education in primary school. Dance Articulated, Special Issue: Dance in Cross-Sectoral Educational Collaborations, 9(1), 50–79.
- Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. https://www.kotus.fi/julkaisut/kielipolitiikkajulkaisut/kielen_asemaan_liittyvat_termit_hallinnossamme_-_sanasto/kotikieli (luettu 22.8.2024).
- Kytölä, S.** 2013. Multilingual language use and metapragmatic reflexivity in Finnish internet football forums: a study in the sociolinguistics of globalization. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Laihonen, P., & Halonen, M.** 2019. Vähemmistöt ja enemmistöt kieli-ideologisina käsitteinä. Teoksessa: T. Saarinen, P. Nuolijärvi, S. Pöyhönen, & T. Kangasvieri (toim.) Kieli, koulutus, politiikka: monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintoja. Tampere: Vastapaino, 61–90.
- Lavric, E.** 2008. 'Fifteen Theses About Business Language Choices. Plurilingual Strategies of Companies and of Individuals Within Companies'. Fachsprache. International Journal of LSP 30(3-4), 156–169.
- Laitinen, M., Leppänen, S., Rautionaho, P. & Backman, S.** 2023. Englanti Suomen kansalliskielten rinnalla: kohti joustavaa monikielisyttä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:59. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Lehtimaja, I., Korpela, e., Komppa, J., Kotilainen, L. & Kurhila, S.** 2023. Monikielisen työyhteisön opas. Helsinki: Alma Talent.
- Lehtonen, H.** 2015. Tyyliellen: Nuorten kielelliset resurssit ja kielen sosiaalinen indeksisyys monietnisisessä Helsingissä. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R.-M.** 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Leppänen, S., Pitkänen-Huhta, A., Nikula, T., Kytölä, S., Törmäkangas, T., Nissinen, K., Kääntä, L., Virkkula, T., Laitinen, M., Pahta, P., Koskela, H., Lähdesmäki, S. & Jousmäki, H.** 2009. Kansallinen kyselytutkimus englannin kielestä Suomessa. Käyttö, merkitys ja asenteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lilja, N., Luukka, E. & Latomaa, S.** 2017. Kielitietoisuus eriarvoistumiskehitystä jarruttamassa. Teoksessa S. Latomaa, E. Luukka & N. Lilja (toim.) Kielitietoisuus eriarvoistuvassa yhteiskunnassa –Language awareness in an increasingly unequal society. Jyväskylä: AFinLAN vuosikirja 2017. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja n:o 75, 11–29
- Madsen, L. M.** 2018. Linguistic practices, social identities and sports. In Routledge Handbook of Language and Superdiversity. Abingdon: Routledge, Routledge Handbooks in Applied Linguistics, 241–253.
- Madsen, L. M.** 2015. Fighters, Girls and Other Identities: Sociolinguistics in a Martial Arts Club. Bristol, U.K.: Multilingual Matters.
- Martikainen, T., & Pöyhönen, S.** (toim.) (2023). Superdiversiteetti: näkökulmia maahanmuuton monimuotoisuuteen. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1489.
- Olympiakomitea.** 2021. Reilu Peli – urheiluyhteisön eettiset periaatteet.

- Onikki-Rantajääskö, T.** 2024. Suomi osallisuuden kielenä. Selvitys suomen kielen tilasta Suomessa 2020-luvun puolimaissa. Helsinki: Oikeusministeriö. Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:20.
- Paananen, J., Luodonpää-Manni, M., Lindholm, C. & Lindeman, M.** 2023. Jälkisanat. Teoksessa: J. Paananen, M. Lindeman, C. Lindholm & M. Luodonpää-Manni (toim.) *Kieli, hyvinvointi ja haavoittuvuus*. Helsinki: Gaudeamus.
- Piippo, I.** 2024. Kielitietoisuus moninaistuvissa kieliyhteisöissä. *Migration-Muuttoliike* 50(1), 64–69.
- Piller, I.** 2016. *Linguistic Diversity and Social Justice: An Introduction to Applied Sociolinguistics*. New York: Oxford University Press.
- Prinkey, V. & Roitto, R.** 2024. Liikuttaako 2023? Toimintarajoitteisille henkilöille suunnatun Liikkujakyselyn ja Seura- ja yhdistyskyselyn raportti. Liikuntatieteellinen Seura. Liikuntatieteellisen Seuran tutkimuksia ja selvityksiä 26.
- Pöyhönen, S., Nuolijärvi, P., Saarinen, T. & Kangasvieri, T.** 2019. Kielipolitiikka, kielikoulutuspolitiikka monipaikkaisena ilmiönä ja tutkimusaloina. Teoksessa: t. Saarinen, P. Nuolijärvi, S. Pöyhönen & Kangasvieri (toim.) *Kieli, koulutus, politiikka. Monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintoja*. Tampere: Vastapaino, s. 9–24.
- Raivio, H. & Karjalainen, J.** 2013. Osallisuus ei ole keino tai väline – palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010-luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Teoksessa: T. Era (toim.) *Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulu*, 12–34.
- Rönkkö, E.** 2024. Kieli, käytännöt ja osallisuuden rakentuminen naisten ohjatussa liikuntaryhmässä. *Migration*, 50(1), 54–59.
- Rönkkö, E.** 2023. Mukana ulossuljettuna. Etnografinen tutkimus ulkomaalaistaustaisten aikuisten ohjatusta ryhmäliikunnasta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. J. Kokkonen, & K. Kauravaara (toim.), *Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa*, s. 229–251. Liikuntatieteellinen seura. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja 175.
- Rönkkö, E.** 2020. Yhteiskunnallista peliä liikuntakentällä: liikuntapolitiittiset asiakirjat ja Liikunta & Tiede lehti ulkomaalaistaustaisuutta määrittelemässä vuosina 1990–2018. Teoksessa: J. Kokkonen, & K. Kauravaara (toim.), *Eriarvoisuuden kasvot liikunnassa*, s. 229–251. Liikuntatieteellinen seura. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisuja 175.
- Saarikivi, J. & Koskinen, J.** 2023. Monikielistä sivistystä vai englanninkielisiä ratkaisuja? Selvitys yliopistojen kielivalinnoista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023: 24.
- Saarinen, T., Kauppinen, M. & Kangasvieri, T.** 2019. Kielikäsitteet ja oppimiskäsitteet koulutuspolitiikkaa linjaamassa. Teoksessa: T. Saarinen, P. Nuolijärvi, S. Pöyhönen & T. kangasvieri (toim.) *Kieli, koulutus ja politiikka*. Tampere: Vastapaino, 121–148.
- Skeggs, B.** 2014. Elävä luokka. Suom. L. Lahikainen ja M. Jakonen. Tampere: Vastapaino.
- Skutnabb-Kangas, T.** 2012. Linguistic human rights. In P. A. Tiersma & L. M. Solan (eds) *The Oxford handbook of language and law*. Oxford: Oxford University Press, 235–247.
- Slotte, A. & Schuller, R.** 2018. *Bolla med flera språk: En liten handbok för flerspråkig idrottsverksamhet*. Helsingfors: Finlands Svenska Idrott.
- Spolsky, B.** 2004. *Language Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Suni, M.** 2023. Uusi maa, uusi kieli, uusi työ: mikä auttaa alkuun? Teoksessa: I. Hetemäki, O. Fingerroos, T. Heikkilä & J. Rikkinen (toim.), *Alusta alkuun*. Helsinki: Gaudeamus, 191–205.
- Thernborn, G.** 2014. *Eriarvoisuus tappaa*. Suom. T. Henttonen. Tampere: Vastapaino.
- Tilastokeskus. Väestörakenne.** https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vaerak/statfin_vaerak_pxt_11rm.px/ (luettu 6.7.2024).
- Tilastokeskus.** 2023. Vieraskielisten määrä kasvoi lähes 38 000 henkilöllä. Tiedote 31.3.2023. Saatavilla: <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8lprraorr20dut5a0tyw5> (luettu 11.6.2024).
- Vertovec, S.** 2019. Talking around super-diversity, *Ethnic and Racial Studies*, 42(1), 125–139.
- Vertovec, S.** 2007. Superdiversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies*, 30(6), 1024–1054.
- Virtanen, A. & Raitaniemi, M.** 2019. Työelämän kielikäytännöt monikielisissä yhteisöissä. Teoksessa: T. Saarinen, P. Nuolijärvi, S. Pöyhönen, & T. Kangasvieri (toim.) *Kieli, koulutus, politiikka: monipaikkaisia käytänteitä ja tulkintoja*. Tampere: Vastapaino, 231–256.
- Wei, L.** 2018. Translanguaging as a practical theory of language. *Applied Linguistics* 39 (1), 9–30.
- Yuval-Davis, N.** 2011. *Power, Intersectionality and the Politics of Belonging*. Institut for Kultur og Globale Studier, Aalborg Universitet. FREIA's tekstserie No. 75.

Lähteinä käytetyt lait

Perustuslaki 11.06.1999/731

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325

Lähteinä käytetyt verkkosivut

www.fimu.fi (luettu 10.4.2024).

www.kielibuusti.fi (luettu 28.7.2024)

www.kuntaliitto.fi Vieraskielisen väestön määrä yli kaksinkertaistuu vuoteen 2040 mennessä. <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2020/kuntaliitto-selvitti-vieraskielisen-vaeston-maara-yli-kaksinkertaistuu-vuoteen-2040> (luettu 13.9.2024)

www.kuurojenliitto.fi; <https://kuurojenliitto.fi/viittomakieliset/> (luettu: 26.8.2024)

www.olympiakomitea.fi (luettu 4.2.2024)

www.skul.org (luettu 10.4.2024).

www.soskieli.fi (luettu 13.6.2024)

Liite 1: Selvitykseen liittyviä taulukoita

Taulukko 2. Vastaajien sukupuolijakauma iän mukaan

	Tyttö tai nainen	Poika tai mies	Muu määritelmä	En halua vastata	Kaikki yhteensä	n.
15–18 vuotta	75 %	25 %	0 %	0 %	100 %	4
19–29 vuotta	55 %	36 %	7 %	2 %	100 %	56
30–64 vuotta	56 %	41 %	2 %	1 %	100 %	218
65 vuotta tai yli	55 %	45 %	0 %	0 %	100 %	31
En halua vastata	0 %	0 %	0 %	100 %	100 %	3
Kaikki yhteensä	55 %	40 %	3 %	2 %	100 %	312

Taulukko 5. Vastaajan syntymämaa ikäryhmittäin

	15–18 vuotta	19–29 vuotta	30–64 vuotta	65 vuotta tai yli	En halua vastata	Kaikki yhteensä
Suomi	2	42	173	28	3	248
Venäjä		1	7			8
Neuvostoliitto			5	1		6
Saksa		2	3			5
Viro			5			5
Belgia		3				3
Hong Kong	2	1				3
Irak			2	1		3
Iso-Britannia		2	1			3
Espanja			2			2
Ruotsi			2			2
Syyria			2			2
Turkki			2			2
Ukraina		1	1			2
Afrikka erittelemättä			1			1
Australia			1			1
Brasilia			1			1
Ei halua vastata			1			1
Etelä-Afrikka			1			1
Filippiinit			1			1
Hollanti			1			1
Israel			1			1
Italia		1				1
Itävalta			1			1
Kenia		1				1
Kreikka			1			1
Pakistan		1				1
Peru			1			1
Puola		1				1
Somalia			1			1
USA			1			1
Valko-Venäjä				1		1
Kaikki yhteensä	4	56	218	31	3	312

Taulukko 8. Vastaajan ilmoittama kotikieli syntymäalueen mukaan

	Suomi	Muu Eurooppa	Muu maailma	Yhteensä
suomi	226	12	14	252
englanti	27	15	23	65
ruotsi	40	0	1	41
suomalainen viittomakieli	14	0	1	15
arabia	1	0	6	7
japani	0	5	2	7
viro	1	4	2	7
venäjä	1	2	2	5
saksa	3	1	0	4
hollanti		4		4
italia	0	3	0	3
kiina	0	2	1	3
turkki	1	1	1	3
kurdi			3	3
ulkomainen viittomakieli	3			3
somali	0	0	2	2
unkari	2			2
thai	1		1	2
urdu	1		1	2
ukraina		2		2
saame	0	0	1	1
espanja	1	0	0	1
vietnam			1	1
afrikaans			1	1
puola		1		1
heprea			1	1
kreikka		1		1
portugali			1	1
tagalog			1	1
farsi/dari	0	0	0	0
ranska	0	0	0	0
yhteensä	322	53	66	441

Taulukko 9. Vastaajien ilmoittamat asiointikieliset syntymäalueen perusteella

	Suomi	Muu Eurooppa	Muu maailma	Yhteensä
suomi	194	24	27	245
englanti	114	19	19	152
ruotsi	48	2	1	51
venäjä	2	5	7	14
suomalainen viittomakieli	11			11
saksa	6	4		10
espanja	4			4
arabia	1		2	3
muu viittomakieli	1	1		2
hollanti		2		2
kiina			2	2
ranska	1			1
italia	1			1
selkosuomi	1			1
turkki	1			1
portugali			1	1
persia	1			1
ukraina		1		1

Taulukko 13. Valmennuskielten osuudet yhteisön tavoitteen mukaan¹

Vastaajan mainitsema kieli	Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammattiurheilu)	Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausiurheilu)	Tavoitteellinen kuntoliikunta	Terveyden ja toimintakyvyn ylläpito	Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	Muu harrastaminen	Kaikki yhteensä
suomi	76 %	83 %	84 %	71 %	60 %	100 %	80 %
englanti	71 %	71 %	53 %	47 %	50 %	80 %	61 %
ruotsi	6 %	17 %	22 %	9 %	10 %	0 %	15 %
venäjä	0 %	3 %	24 %	24 %	10 %	0 %	12 %
viittomakieli	18 %	5 %	4 %	0 %	0 %	0 %	5 %
ukraina	0 %	4 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %
espanja	0 %	1 %	2 %	3 %	0 %	0 %	2 %
korea	6 %	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	1 %
kiina	0 %	0 %	0 %	0 %	20 %	0 %	1 %
japani	0 %	1 %	2 %	0 %	0 %	0 %	1 %

¹ Vastaajamääriltään pienten ryhmien tulokset ovat korkeintaan suuntaa antavia. Siksi luvut on esitetty harmaalla.

Taulukko 14. Käytetyt valmennuskielet vastaajan syntymäalueen mukaan

Valmennuskieli	Suomi	Muu Eurooppa	Muu maailma	Kaikki yhteensä
suomi	88 %	62 %	54 %	80 %
englanti	66 %	62 %	33 %	61 %
ruotsi	20 %	0 %	4 %	15 %
venäjä	1 %	38 %	42 %	12 %
viittomakieli	7 %	0 %	0 %	5 %
ukraina	1 %	4 %	0 %	2 %
espanja	2 %	0 %	0 %	2 %
korea	1 %	0 %	0 %	1 %
kiina	0 %	0 %	8 %	1 %
japani	1 %	0 %	0 %	1 %
arabia	0 %	0 %	8 %	1 %
urdu	0 %	0 %	4 %	1 %
saksa	1 %	0 %	0 %	1 %
saame	1 %	0 %	0 %	1 %
ranska	1 %	0 %	0 %	1 %
norja	1 %	0 %	0 %	1 %
albania	1 %	0 %	0 %	1 %
vastaajien määrä	137	26	24	187

Taulukko 16. Vastaajien kilpailuissa käyttämien kielten osuudet yhteisön tavoitteen mukaan²

Kieli	Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammatti- urheilu)	Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausi- urheilu)	Kilpakuntoilu (esim. massa- tapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	Terveysten ja toimintakyvyn ylläpito	Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	Muu harrasta- minen	Kaikki yhteensä
suomi	76 %	88 %	78 %	89 %	50 %	100 %	82 %
englanti	82 %	65 %	59 %	22 %	80 %	33 %	61 %
ruotsi	6 %	14 %	19 %	6 %	10 %	0 %	12 %
suomalainen viittomakieli	12 %	5 %	6 %	0 %	0 %	0 %	5 %
venäjä	0 %	1 %	13 %	17 %	0 %	0 %	5 %
saksa	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
korea	6 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
japani	0 %	1 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
kiina	0 %	0 %	0 %	0 %	20 %	0 %	1 %
muu viittomakieli	6 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
unkari	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
ukraina	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
ranska	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
persia	0 %	0 %	0 %	6 %	0 %	0 %	1 %
espanja	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
arabia	0 %	0 %	0 %	6 %	0 %	0 %	1 %
albania	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
vastaajien määrä	17	74	32	18	10	3	154

² Vastaajamääriltään pienten ryhmien tulokset ovat korkeintaan suuntaa antavia. Siksi luvut on esitetty harmaalla.

Taulukko 17. Vastaajien kilpailuissa käyttämien kielten osuudet organisoitumistavan mukaan

	Seuran kilpajoukkue	Seuran harrasteryhmä	Kaikki vastaajat
suomi	85 %	90 %	82 %
englanti	63 %	60 %	61 %
ruotsi	13 %	15 %	12 %
suomalainen viittomakieli	5 %	8 %	5 %
venäjä	5 %	5 %	5 %
saksa	1 %	3 %	1 %
korea	1 %	3 %	1 %
japani	0 %	5 %	1 %
kiina	0 %	0 %	1 %
muu viittomakieli	1 %	0 %	1 %
unkari	1 %	0 %	1 %
ukraina	0 %	3 %	1 %
ranska	0 %	0 %	1 %
persia	0 %	3 %	1 %
espanja	0 %	0 %	1 %
arabia	0 %	3 %	1 %
albania	1 %	0 %	1 %
vastaajien määrä	84	40	154

Taulukko 19. Muu liikunnan harrastaminen. Vastaajien ilmoittamien kielten osuudet yhteisön tavoitteen mukaan³

	Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammatti-urheilu)	Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausi-urheilu)	Kilpakuntoilu (esim. massa-tapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	Terveyden ja toimintakyvyn ylläpito	Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessäolo	Muu harrastaminen	Kaikki yhteensä
suomi	80 %	90 %	81 %	84 %	72 %	100 %	84 %
englanti	73 %	75 %	64 %	60 %	72 %	78 %	68 %
ruotsi	13 %	15 %	17 %	10 %	0 %	22 %	13 %
venäjä	0 %	2 %	14 %	12 %	0 %	22 %	7 %
persia	7 %	3 %	8 %	2 %	0 %	0 %	4 %
suomalainen viittomakieli	0 %	0 %	6 %	4 %	6 %	22 %	4 %
arabia	0 %	2 %	0 %	2 %	0 %	11 %	2 %
espanja	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	11 %	1 %
turkki	0 %	0 %	0 %	0 %	11 %	0 %	1 %
kiina	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
somali	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
ranska	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	0 %	1 %
kurdi	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
korea	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
portugali	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	0 %	1 %
yhteensä	15	59	36	50	18	9	187

³ Vastaajamääriltään pienten ryhmien tulokset ovat korkeintaan suuntaa antavia. Siksi luvut on esitetty harmaalla.

Taulukko 20. Muu liikunnan harrastaminen. Vastaajien ilmoittamien kielten osuudet yhteisön organisoitumisen mukaan⁴

	Seuran kilpajoukkue	Seuran harraste-ryhmä	Kunnan ohjattu kuntoryhmä	Muu liikunta-ryhmä	Kaveri-porukka	Kunnat, järjestöt, organisaatio	Kaikki yhteensä
suomi	88 %	88 %	81 %	76 %	70 %	100 %	84 %
englanti	72 %	76 %	50 %	60 %	80 %	44 %	68 %
ruotsi	12 %	16 %	13 %	12 %	5 %	22 %	13 %
venäjä	3 %	8 %	6 %	20 %	0 %	22 %	7 %
suomalainen viittomakieli	3 %	4 %	19 %	0 %	0 %	0 %	4 %
arabia	1 %	4 %	0 %	4 %	5 %	11 %	4 %
espanja	0 %	2 %	0 %	4 %	0 %	11 %	2 %
turkki	0 %	0 %	0 %	8 %	0 %	0 %	1 %
kiina	0 %	0 %	0 %	0 %	10 %	0 %	1 %
somali	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
ranska	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
persia	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
kurdi	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
korea	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
portugali	0 %	0 %	0 %	0 %	5 %	0 %	1 %
vastausmäärä	67	49	16	25	20	9	187

Taulukko 22. Vastaajien ilmoittamien yhdessäolokielten osuudet liikuntayhteisön tavoitteen mukaan⁵

Mainitut kielet	Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammatti-urheilu)	Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausiuurheilu)	Kilpakuntoilu (esim. massa-tapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	Terveystoimintakäytön ylläpito	Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessäolo	Muu harrastaminen	Kaikki yhteensä
suomi	100 %	89 %	87 %	85 %	50 %	80 %	85 %
englanti	81 %	77 %	53 %	61 %	67 %	100 %	68 %
ruotsi	6 %	23 %	18 %	15 %	6 %	20 %	17 %
venäjä	0 %	9 %	16 %	13 %	6 %	40 %	11 %
Suomalainen viittomakieli	19 %	5 %	5 %	0 %	6 %	0 %	5 %
arabia	0 %	0 %	0 %	4 %	17 %	60 %	4 %
espanja	0 %	3 %	5 %	0 %	0 %	40 %	3 %
ukraina	0 %	5 %	0 %	0 %	0 %	0 %	2 %
saksa	0 %	3 %	0 %	2 %	0 %	0 %	2 %
viro	0 %	2 %	0 %	2 %	0 %	0 %	1 %
somalia	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	20 %	1 %
kiina	0 %	0 %	0 %	0 %	11 %	0 %	1 %
selkosuomi	0 %	0 %	0 %	0 %	6 %	0 %	1 %
urdu	0 %	0 %	0 %	0 %	6 %	0 %	1 %

4 Vastaajamääriltään pienten ryhmien tulokset ovat korkeintaan suuntaa antavia. Siksi luvut on esitetty harmaalla.

5 Vastaajamääriltään pienten ryhmien tulokset ovat korkeintaan suuntaa antavia. Siksi luvut on esitetty harmaalla.

Mainitut kielet	Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammattiurheilu)	Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausiuurheilu)	Kilpakuntoilu (esim. massatapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	Terveyden ja toimintakyvyn ylläpito	Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessäolo	Muu harrastaminen	Kaikki yhteensä
unkari	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
portugali	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
persia	0 %	0 %	0 %	2 %	0 %	0 %	1 %
kurdi	0 %	0 %	0 %	0 %	6 %	0 %	1 %
korea	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
afrikaans	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
jokin afgaanikieli	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	20 %	1 %
turkki	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
vastaajien määrä	16	65	38	46	18	5	188

Taulukko 23. Vastaajien ilmoittamien yhdessäolokielten osuudet liikuntayhteisön organisoitumisen mukaan⁶

	Seuran kilpajoukkue	Seuran harrasteryhmä	Kunnan ohjattu kuntoryhmä	Muu liikuntaryhmä	Kaveri-/ ystäväporukka	Kunnat, järjestöt, organisaatio	Kaikki yhteensä
suomi	89 %	92 %	83 %	60 %	67 %	100 %	85 %
englanti	73 %	71 %	17 %	65 %	81 %	57 %	68 %
ruotsi	20 %	15 %	17 %	20 %	5 %	29 %	17 %
venäjä	8 %	8 %	25 %	30 %	0 %	29 %	11 %
suomalainen viittomakieli	7 %	6 %	8 %	0 %	0 %	0 %	5 %
arabia	0 %	2 %	8 %	10 %	10 %	14 %	4 %
espanja	0 %	8 %	0 %	5 %	0 %	14 %	3 %
ukraina	1 %	2 %	0 %	0 %	0 %	14 %	2 %
saksa	3 %	0 %	0 %	5 %	0 %	0 %	2 %
viro	1 %	0 %	0 %	5 %	0 %	0 %	1 %
somalia	0 %	0 %	0 %	5 %	5 %	0 %	1 %
kiina	0 %	0 %	0 %	0 %	10 %	0 %	1 %
selkosuomi	0 %	0 %	0 %	5 %	0 %	0 %	1 %
urdu	0 %	0 %	0 %	0 %	5 %	0 %	1 %
unkari	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
portugali	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
persia	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
kurdi	0 %	0 %	8 %	0 %	0 %	0 %	1 %
korea	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
afrikaans	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
jokin afgaanikieli	0 %	0 %	0 %	0 %	5 %	0 %	1 %
turkki	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
vastanneiden määrä	75	52	12	20	21	7	188

⁶ Vastaajamääriltään pienten ryhmien tulokset ovat korkeintaan suuntaa antavia. Siksi luvut on esitetty harmaalla.

Taulukko 26. Vastaajien ilmoittamien kokouskielten osuudet liikuntayhteisön tavoitteen mukaan⁷

Mainitut kielet	Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammatti-urheilu)	Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausi-urheilu)	Kilpakuntoilu (esim. massa-tapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	Terveyden ja toimintakyvyn ylläpito	Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	Muu harrastaminen	Kaikki yhteensä
suomi	75 %	90 %	97 %	88 %	62 %	100 %	87 %
englanti	56 %	35 %	10 %	23 %	46 %	60 %	32 %
ruotsi	6 %	3 %	10 %	4 %	8 %	0 %	5 %
suomalainen viittomakieli	13 %	3 %	3 %	0 %	8 %	0 %	4 %
venäjä	0 %	0 %	0 %	15 %	0 %	0 %	3 %
kiina	0 %	0 %	0 %	0 %	15 %	0 %	1 %
selkosuomi	0 %	0 %	3 %	0 %	8 %	0 %	1 %
somali	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
korea	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
arabia	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
vastausten määrä	16	60	29	26	13	5	149

Taulukko 27. Vastaajien ilmoitettujen kokouskielten osuudet liikuntayhteisön organisoitumistavan mukaan⁸

	Seuran kilpa-joukkue	Seuran harraste-ryhmä	Kunnan ohjattu kuntoryhmä	Muu liikuntaryhmä	Kaveri-/ ystävä-porukka	Kunnat, järjestöt, organisaatio	Kaikki yhteensä
suomi	87 %	95 %	100 %	62 %	73 %	100 %	87 %
englanti	40 %	18 %	17 %	38 %	55 %	10 %	32 %
ruotsi	4 %	5 %	0 %	15 %	0 %	10 %	5 %
suomalainen viittomakieli	6 %	5 %	0 %	0 %	0 %	0 %	4 %
venäjä	0 %	5 %	0 %	15 %	0 %	0 %	3 %
kiina	0 %	0 %	0 %	0 %	18 %	0 %	1 %
selkosuomi	0 %	0 %	0 %	15 %	0 %	0 %	1 %
somalia	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
korea	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
arabia	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
vastausten määrä	70	38	6	13	11	10	149

T

⁷ Vastaajamääriltään pienten ryhmien tulokset ovat korkeintaan suuntaa antavia. Siksi luvut on esitetty harmaalla.

⁸ Vastaajamääriltään pienten ryhmien tulokset ovat korkeintaan suuntaa antavia. Siksi luvut on esitetty harmaalla.

Taulukko 28. Vastaajien ilmoitettujen työyhteisökielten osuudet liikuntayhteisön tavoitteen mukaan

Ilmoitetut kielet	Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammattiurheilu)	Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausiurheilu)	Kilpakuntoilu (esim. massa-tapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	Terveysten ja toimintakyvyn ylläpito	Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	Muu harrastaminen	Kaikki yhteensä
suomi	100 %	96 %	94 %	97 %	70 %	100 %	95 %
englanti	69 %	56 %	39 %	32 %	60 %	83 %	49 %
ruotsi	8 %	15 %	16 %	9 %	10 %	0 %	12 %
venäjä	0 %	2 %	16 %	12 %	0 %	17 %	8 %
suomalainen viittomakieli	15 %	2 %	3 %	3 %	10 %	0 %	4 %
korea	8 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	1 %
persia	0 %	0 %	0 %	6 %	0 %	0 %	1 %
kurdi	0 %	2 %	0 %	3 %	0 %	0 %	1 %
kiina	0 %	0 %	0 %	0 %	20 %	0 %	1 %
arabia	0 %	0 %	0 %	6 %	0 %	0 %	1 %
turkki	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	1 %
espanja	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	1 %
dari	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	1 %
vastaajien määrä	13	52	11	34	10	6	146

Taulukko 29 Vastaajien ilmoittamien työyhteisökielten osuudet liikuntayhteisön organisoitumistavan mukaan⁹

	Seuran kilpajoukkue	Seuran harrasteryhmä	Kunnan ohjattu kuntoryhmä	Muu liikuntaryhmä	Kaveri-/ ystäväporukka	Kunnat, järjestöt, organisaatio	Kaikki yhteensä
suomi	97 %	97 %	92 %	86 %	78 %	100 %	95 %
englanti	60 %	45 %	31 %	36 %	67 %	33 %	49 %
ruotsi	15 %	11 %	15 %	14 %	0 %	11 %	12 %
venäjä	5 %	8 %	15 %	14 %	0 %	11 %	8 %
suomalainen viittomakieli	5 %	5 %	8 %	0 %	0 %	0 %	4 %
korea	2 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
persia	0 %	3 %	0 %	7 %	0 %	0 %	1 %
kurdi	2 %	0 %	0 %	7 %	0 %	0 %	1 %
kiina	0 %	0 %	0 %	0 %	22 %	0 %	1 %
arabia	0 %	3 %	0 %	7 %	0 %	0 %	1 %
turkki	0 %	0 %	0 %	7 %	0 %	0 %	1 %
espanja	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %
dari	0 %	0 %	0 %	7 %	0 %	0 %	1 %
vastaajien määrä	62	38	13	14	9	9	146

⁹ Vastaajamääriltään pienten ryhmien tulokset ovat korkeintaan suuntaa antavia. Siksi luvut on esitetty harmaalla.

Taulukko 31. Vastaajan kokemus kyvystä osallistua erilaisiin keskusteluihin (mm. sosiaalinen media) liikuntayhteisössä käytettävillä kielillä

	Nainen	Mies	Muu	Ei halua sanoa	Kaikki yhteensä
Kyllä	90 %	94 %	100 %	86 %	92 %
Ei	7 %	5 %	0 %	0 %	6 %
Ei vastausta	3 %	2 %	0 %	14 %	3 %
Kaikki yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

N = 312.

Taulukko 32. Viestinnässä käytettyjen kielten osuudet liikuntayhteisön tavoitteen mukaan

Ilmoitetut kielet	Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammatti-urheilu)	Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausi-urheilu)	Kilpakuntoilu (esim. massa-tapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	Terveyden ja toimintakyvyn ylläpito	Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	Muu harrastaminen	Kaikki yhteensä
suomi	67 %	81 %	87 %	83 %	61 %	100 %	81 %
englanti	67 %	56 %	31 %	29 %	57 %	50 %	43 %
ruotsi	7 %	11 %	12 %	13 %	4 %	0 %	10 %
venäjä	0 %	1 %	8 %	5 %	4 %	0 %	4 %
arabia	0 %	0 %	2 %	1 %	4 %	0 %	1 %
selkosuomi	0 %	0 %	2 %	0 %	4 %	0 %	1 %
suomalainen viittomakieli	7 %	0 %	0 %	0 %	4 %	0 %	1 %
ukraina	0 %	1 %	0 %	1 %	0 %	0 %	1 %
saksa	0 %	0 %	0 %	0 %	9 %	0 %	1 %
kiina	0 %	0 %	0 %	0 %	9 %	0 %	1 %
viro	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
urdu	0 %	0 %	0 %	0 %	4 %	0 %	0 %
somali	0 %	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %
portugali	0 %	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %
korea	7 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
espanja	0 %	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %
turkki	0 %	0 %	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %
vastausten määrä	15	80	18	78	23	12	260

Taulukko 33. Verkko keskusteluissa käytettyjen kielten osuudet liikuntayhteisön tavoitteen mukaan

	Huippu-urheilu (kansainvälinen taso, ammattiurheilu)	Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausaurheilu)	Kilpakuntoilu (esim. massa-tapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)	Tavoitteellinen kuntoilu tai liikunta	Terveyden ja toimintakyvyn ylläpito	Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo	Muu harrastaminen	Kaikki yhteensä
suomi	32 %	28 %	35 %	38 %	20 %	4 %	7 %	24 %
englanti	16 %	21 %	35 %	15 %	22 %	30 %	13 %	21 %
ruotsi	5 %	11 %	4 %	13 %	1 %	7 %	0 %	6 %
venäjä	5 %	1 %	13 %	13 %	2 %	4 %	7 %	4 %
arabia	0 %	0 %	4 %	3 %	1 %	4 %	0 %	1 %
espanja	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	7 %	0 %	1 %
selkosuomi	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	4 %	0 %	1 %
suomalainen viittomakieli	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	4 %	0 %	1 %
viro	0 %	0 %	0 %	3 %	1 %	0 %	0 %	1 %
saksa	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	4 %	0 %	1 %
muu viittomakieli	5 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
vietnam	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %
unkari	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
ukraina	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
somali	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %
ranska	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	4 %	0 %	0 %
persia	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	4 %	0 %	0 %
kurdi	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	4 %	0 %	0 %
kiina	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %
italia	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	4 %	0 %	0 %
hollanti tai flaami	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
dari	0 %	0 %	0 %	3 %	0 %	0 %	0 %	0 %
afrikaans	0 %	1 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
ei vastausta	47 %	51 %	35 %	38 %	64 %	41 %	80 %	52 %
vastaajien määrä	19	92	23	40	96	27	15	312

Taulukko 40. Kielten aseman eriarvoiseksi kokevien osuus, erottelu syntymäalueen ja sukupuolen mukaan

	Suomi	Muu Eurooppa	Muu maailma	Kaikki yhteensä
Tyttö tai nainen	32 %	32 %	48 %	34 %
Poika tai mies	23 %	54 %	50 %	28 %
Muu	25 %	0 %		22 %
Ei halua vastata	17 %			17 %
Kaikki yhteensä	27 %	39 %	48 %	31 %

Liite 2: Monikielisyys ja kielikäytännöt liikuntayhteisöissä -kysely

Monikielisyys ja kielikäytännöt liikuntayhteisöissä

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Kuinka monikielistä suomalainen liikuntatoiminta on?
Mitä kielellisestä moninaisuudesta liikuntakentillä ajatellaan?
Missä ja miten monikielisyys liikuntatoiminnassa ilmenee?

Arvoisa vastaanottaja

Selvitämme oheisella kyselyllä liikuntayhteisöjen kielellistä moninaisuutta ja siihen liittyviä käytäntöjä. Liikuntayhteisöllä tarkoitamme mitä tahansa joukkuetta, ryhmää tai kaveriporukkaa, jossa harrastetaan liikuntaa tai urheilua.

Kieleen ja kielikäytäntöihin liittyvät kysymykset ovat ajankohtaisia väestön moninaistuessa. Kieli on osa kaikkea inhimillistä toimintaa ja on tärkeä myös liikunta- ja urheiluyhteisöissä. Yhä kirjavammaksi muuttuva kielimaisema tarjoaa joillekin mahdollisuuksia, mutta rajoittaa toisten osallisuutta. Vastaamalla oheiseen kyselyyn voit kertoa näkemyksiäsi ja kokemuksiasi monikielisydestä liikuntatoiminnassa. **Kysely on tarkoitettu kaikille liikuntakentän toimijoille.**

Ihminen voi osallistua monen liikuntayhteisön toimintaan. Vastaa sen yhteisön näkökulmasta, joka on sinulle ensisijainen, tai jossa mielestäsi monikielisyyteen liittyvät kysymykset ovat ajankohtaisia.

Kysely on jaettu kolmeen osaan. Se alkaa vastaajan taustatiedoista ja kielitaustasta. Sen jälkeen selvitetään liikuntayhteisön taustatietoja. Lopuksi kysytään liikuntayhteisön kieleen liittyvistä toimintatavoista. Vastauksista ei pysty tunnistamaan vastaajaa. Vastauslomakkeita käsittelevät vain Liikuntatieteellisen Seuran (LTS) alla nimetyt henkilöt tai tutkijat.

Tuloksia hyödynnetään LTS:n **Kielikäytännöt ja niiden seuraukset eri liikuntaympäristöissä** -hankkeessa. Kirjoitamme hankkeessa suositukset kielikäytännöiksi monikielisissä liikuntayhteisöissä. Syksyllä 2024 järjestämme seminaarin hankkeen tuloksista ja niiden pohjalta laadituista suosituksista.

Kyselyn toteuttaa Liikuntatieteellinen Seura (LTS). Viimeinen vastauspäivä on 12.04.2024. Kysely on saatavissa myös ruotsiksi, englanniksi ja venäjäksi.

Kyselyn tausta

Kyselystä vastaa Liikuntatieteellinen Seura ja sitä toteuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella projektitutkija FT Eva Rönkkö. Selvityshankkeen asiantuntijoina ja ohjausryhmänä toimivat FT Timo Ala-Vähälä (LTS), tutkimusprofessori Taina Saarinen (JyU) ja professori Niina Lilja (TAU).

Lisätietoja:

Eva Rönkkö, FT
puh. 040 501 3599, eva.ronkko@lts.fi

Vastaajan taustatiedot

1. Vastaajan ikä *

- 15–18 vuotta
- 19–29 vuotta
- 30–64 vuotta
- 65 vuotta tai yli
- En halua vastata

2. Vastaajan sukupuoli *

- Olen tyttö tai nainen
- Olen poika tai mies
- Määrittelen sukupuoleni muulla tavoin
- En halua vastata

3. Missä olet syntynyt *

- Suomessa
- Muualla Euroopassa, missä?
- Euroopan ulkopuolella, missä?

---

4. Asema liikuntayhteisössä *

Jos olet jäsenenä useammassa yhteisössä, valitse se, jonka koet olevan Sinulle tärkein.
Voit valita useamman vaihtoehdon.

- Liikkuja
- Ohjaaja
- Valmentaja
- Toimihenkilö
- Johtaja, hallinnon henkilö
- Muu, mikä
- En halua vastata

Vastaajan kielitausta

5. Kotikieli/ kielet *

Voit valita useita vaihtoehtoja.

- suomi
  - ruotsi
  - saame
  - viittomakieli
  - arabia
  - englanti
  - espanja
  - farsi/dari
  - italia
  - japani
  - kiina
  - ranska
  - saksa
  - somali
  - venäjä
  - viro
  - muu, mikä/mitkä
-

6. Mitä kieliä käytät töissä tai kodin ulkopuolella käytännön asioita hoitaessasi

---

7. Koetko olevasi

- Yksikielinen
- Kaksikielinen
- Monikielinen
- En halua vastata

8. Jos koet olevasi kaksi- tai monikielinen, mitkä kieliyhteisöt ovat siihen vaikuttaneet?

- Vanhemmat ja perhe
  - Parisuhde tai kumppani
  - Asuminen ulkomailla
  - Opiskelijayhteisö tai oppilaitoksessa käytetyt kielet
  - Työyhteisö tai -tehtävät
  - Liikunta/urheiluyhteisö
  - Muu harrastusyhteisö
  - Ystävät
  - Matkailu
  - Muu syy, mikä?
-

9. Mitä kieliä käytät nyt tarkastelun alla olevassa liikuntayhteisössäsi?

Liikuntayhteisön taustatiedot

Vastaa vain sen liikuntayhteisön osalta, jonka olet valinnut tarkastelun kohteeksi.

10. Onko liikuntayhteisösi? *

Valitse ensisijainen liikuntayhteisösi.

- seuran kilpajoukkue
  - Seuran harrasteryhmä
  - Kunnan ohjattu kuntoryhmä
  - Työpaikan liikuntaryhmä
  - Kaveri-/ystäväporukka
  - Opiskelijoiden liikuntayhteisö
  - Muu, mikä
-

11. Liikuntayhteisön päätavoite *

- Huippu-urheilu (kansainvälinen taso/ammattuurheilu)
  - Kilpaurheilu (kansallinen taso, ikäkausieurheilu)
  - Kilpakuntoilu (esim. massatapahtumiin osallistuminen ja harjoittelu)
  - Tavoitteellinen kuntoilu/liikunta
  - Terveiden ja toimintakyvyn ylläpito
  - Ystävien ja kavereiden kanssa yhdessä olo
  - Muu harrastaminen
-

12. Liikuntayhteisön kotipaikka *

- Pääkaupunkiseutu (Helsinki, Espoo, Vantaa, Kauniainen)
  - Pääkaupunkiseudun kehyskunta (Hyvinkää, Järvenpää, Kerava, Kirkkonummi, Nurmijärvi,
  - Sipoo, Tuusula, Vihti, Mäntsälä ja Pornainen
  - Muu yli 100 000 asukkaan kaupunki (Tampere, Turku, Oulu, Jyväskylä, Lahti, Kuopio)
  - 100 000–50 000 asukkaan kaupunki
  - Pieni kaupunki
  - Maaseudun asutuskeskus tai taajama
  - Muu maaseutu
-

13. Liikuntayhteisön koko *

Oma joukkue tai harrastusryhmä.

- 10 tai alle
- 11–20
- 21–30
- 31–40
- 41–50
- 51–100
- yli 100

Monikielisyys ja käytännöt liikuntayhteisössä

Käytössä olevat kielet

14. Jos yhteisössänne käytetään useita kieliä, mitä kieliä käytetään?

Vastaa liikuntayhteisösi toimintaan soveltuvien osien.

Valmentaessa

Kilpailuissa

Muussa liikunnan harrastamisessa

Muun yhdessäolon aikana, pukuhuoneessa,
pelimatkoilla ym.

Hallinnossa ja kokouksissa

Työyhteisössä (ohjaajat, valmentajat ja muut
työntekijät keskenään)

---

15. Millä kielillä liikuntayhteisösi viestii?

Sähköposti, Whatsup, Telegram, FB ym.

---

16. Mitä muita kieliä liikuntayhteisön keskusteluissa käytetään?

Sähköposti, Whatsup, Telegram, FB ym.

---

17. Koetko, että pystyt osallistumaan keskusteluihin liikuntayhteisössäsi niillä kielillä, joita yhteisö käyttää?

Kyllä

Ei

18. Suhtautuminen monikielisyyteen

Arvioi väittämiä 1–5 asteikolla

	1 täysin eri mieltä	2 eri mieltä	3 neutraali	4 samaa mieltä	5 täysin samaa mieltä	6 En osaa sanoa
Monikielisyys on liikuntayhteisöllemme/seurallamme/joukkueellemme eduksi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Osallistujan ei tarvitse osata liikuntayhteisössä käytettävää kieltä voidakseen olla mukana.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
On helpompi osallistua sellaisen liikuntayhteisön toimintaan, jossa on yksi yhteinen kieli.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minun on helppo toimia monikielisessä liikuntayhteisössä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Seurassamme on vaikea toimia, jos ei puhu liikuntayhteisön ensisijaista kieltä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minusta on hyvä, jos saamme liikuntayhteisössämme lisää eri kieliä puhuvia henkilöitä liikkujiksi.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Minusta on hyvä, jos saamme liikuntayhteisössämme lisää eri kieliä puhuvia henkilöitä toimijoiksi (valmentajat, ohjaajat, hallinto).	☐	☐	☐	☐	☐	☐

19. Arvioikaa monikielisyyden tarpeellisuutta erilaisissa tilanteissa

Arvioi väittämiä 1–5 asteikolla

	1 täysin eri mieltä	2 eri mieltä	3 neutraali	4 samaa mieltä	5 täysin samaa mieltä	6 En osaa sanoa
Informaation välittäminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Liikuntatoiminnan (liikkeiden, tekniikan, pelitilanteiden,) ohjeistaminen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Keskustelut liikuntayhteisön sisällä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ilmapiirin luominen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Markkinointi	☐	☐	☐	☐	☐	☐

20. Avoin kommentti monikielisuuden tarpeellisuudesta

---

21. Miltä teistä tuntuu, kun kuulette suomea puhuttavan takerrellen

Esim. puutteellinen sanavarasto, kielioppivirheet tai voimakas aksentti

- Ihailua hyvästä yrityksestä
- Ylpeyttä oman kielitaitonne paremmuudesta
- Myötätuntoa
- Ärtymystä
- Häpeää suomalaisten puolesta
- En mitään
- Jotain muuta, mitä?

23. Koetko, että kielet ovat eriarvoisia ja joidenkin kielten käyttäminen on hyväksyttävämpää kuin toisten

Perustele vastauksesi avoimeen kenttään.

Kyllä

Ei

Kielikäytännöt liikuntayhteisössäsi

Vastaa seuraaviin kysymyksiin, mikäli liikuntayhteisösi on monikielinen. Pohdi kahden tai useamman kielen käyttämisen etuja tai haittoja seuraavissa avoimissa kysymyksissä.

Liite 3: Haastattelujen teemat

Tausta

- Lapsuus ja kotikielet
- Millöin liikutaan, millainen ryhmä/joukkue on

Odotukset

- Millä ajatuksella tulit ryhmään?
- Mitä tiesit etukäteen?

Käytännöt

- Miten harjoituksissa menee, miten kommunikointte?
- Käytätkö itse pelin aikana suomenkielisiä sanoja?
- Oletko oppinut harjoituksissa uusia sanoja?
- Osaavatko kaikki joukkueessa englantia?

Kielikäytäntöjen tiedostaminen

- Ajatteletko joskus harjoituksissa kieltä jotenkin?
- Onko joukkueessa otettu puheeksi eri kielten käyttäminen?

Kokemuksia hyvistä käytännöistä

- Millainen on tilanne (harjoituksissa), kun tunnet itsesi mukavasti?

Kokemuksia ulkopuolisuudesta

- Onko hetkiä, jolloin tunnet olevasi ulkopuolinen?
- Millainen on tilanne, kun joku jää ulkopuolelle?

Millaista muutosta kaipaavat, miten tilanteet voisivat olla erilaiset?

- Jos voisit muuttaa jotain, niin mitä?

Millaisia suosituksia haluaisit antaa monikielisiin tilanteisiin?

Eva Rönkkö

Kielikäytännöt ja niiden seuraukset

Monikielisyys liikunnassa ja urheilussa

Suomalaisen liikuntakulttuurin kielimaisema on muuttunut viime vuosikymmenten aikana. Liikunnan eri kentillä kuulee suomen ja ruotsin lisäksi lukuisia muita kieliä. Englannin lisääntynyt käyttö on todellisuutta myös liikunnassa.

Monikielisyys liikunnassa ja urheilussa -selvitys kertoo, miten kielten kirjon lisääntyminen on vaikuttanut kielikäytäntöihin ja toimintatapoihin. Selvitys tuo esille, että kieli on paljon muutakin kuin viestinnän väline. Ihmisen oma kulttuuri kulkee mukana kielessä. Ja onko liikunta yhteinen kieli, jota kaikki ymmärtävät?

Liikuntatieteellisen Seuran Tutkimuksia ja selvityksiä nro 27
Helsinki 2024

ISBN 978-952-5762-33-4
ISSN 1798-2464

Liikuntatieteellinen Seura
Finnish Society of Sport Sciences